

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA**

INDRĖ TUPIKAITĖ

**TURTO ĮVERTINIMO METODŲ PASIRINKIMO
APSKAITOJE ĮTAKA ĮMONĖS FINANSINIAMS
RODIKLIAMS**

Magistro baigiamasis darbas

**Vadovas
Prof. dr. G. Černius
2014 01 13**

KLAIPĖDA, 2014

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA

**TURTO ĮVERTINIMO METODŲ PASIRINKIMO
APSKAITOJE ĮTAKA ĮMONĖS FINANSINIAMS
RODIKLIAMS**

Finansų rinkų magistro baigiamasis darbas

Studijų programa 621L10009

Vadovas:

Prof. dr. G. Černius

2014 04

Recenzentas:

2014 04

Atliko:

FRmis2-03 gr. stud.

I. Tupikaitė

2014 03 22

KLAIPĖDA, 2014

TURINYS

IVADAS.....	7
1. ĮMONĖS TURTO ĮVERTINIMO METODŲ PASIRINKIMO APSKAITOJE TEORIJA.....	10
1.1. Turto įvertinimo metodų koncepcijos.....	10
1.2. Finansinių rodiklių ryšys su turto vertinimo metodais.....	20
2. TURTO ĮVERTINIMO METODŲ ĮTAKOS ĮMONĖS FINANSINIAMS RODIKLIAMS TYRIMO METODOLOGIJA.....	30
2.1. Atliktų tyrimų analizė ir konceptualaus modelio sudarymas.....	30
2.2. Įmonės turto įvertinimo metodų įtakos finansiniams rodikliams tyrimo metodika.....	38
3. AB „DFDS SEAWAYS“ TURTO VERTINIMO METODŲ ĮTAKOS FINANSINIAMS RODIKLIAMS ĮVERTINIMAS.....	49
3.1. AB „DFDS Seaways“ turto struktūros analizė.....	49
3.2. AB „DFDS Seaways“ finansinių rodiklių reikšmių priklausomybė nuo turto vertinimo metodų.....	55
IŠVADOS.....	70
LITERATŪRA.....	72
ANOTACIJA.....	78
ANNOTATION.....	79
SANTRAUKA.....	80
SUMMARY.....	82
PRIEDAI.....	84

PRIEDAI

1 PRIEDAS. AB „DFDS Seaways“ organizacinė struktūra.....	85
2 PRIEDAS. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų balansas.....	86
3 PRIEDAS. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų balanso vertikalioji analizė.....	87
4 PRIEDAS. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų balanso horizontali analizė.....	88
5 PRIEDAS. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų pelno (nuostolių) ataskaita.....	90

LENTELĖS

1 lentelė. Į turto įsigijimo (pasigaminimo) savikainą fiksuojamos ir nefiksuojamos išlaidos, remiantis VAS ir TAS nuostatomis.....	16
2 lentelė. Turto, atsargų vertinimas ir nusidėvėjimo skaičiavimo metodai pagal VAS ir TAS.....	19
3 lentelė. Finansinių santykinų rodiklių grupavimas.....	21
4 lentelė. Mokslinių straipsnių apžvalga.....	30
5 lentelė. Veiksnių grupės.....	32
6 lentelė. Ekspertų duomenys.....	36
7 lentelė. Ekspertinio vertinimo duomenys.....	37
8 lentelė. Rodiklių skaičiavimo formulės ir įvertinimo ribos.....	42
9 lentelė. Turto (debet) grupės.....	44
10 lentelė. Įsipareigojimų ir nuosavybės (kredito) grupės.....	44
11 lentelė. Koreliacijos vertinimo skalė.....	45
12 lentelė. Ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimo normos.....	56
13 lentelė. AB „DFDS Seaways“ turto ir įsipareigojimų grupės 2008-2012 m.....	56
14 lentelė. AB „DFDS Seaways“ finansinių rodiklių rezultatai 2008-2012 m.....	57
15 lentelė. Ilgalaikio materialiojo turto savikaina 2008-2012 m. nevertinant nusidėvėjimo...58	58
16 lentelė. Ilgalaikio materialiojo turto vertė 2008-2012 m. perkainota verte.....	59
17 lentelė. Ilgalaikio materialiojo turto likutinė vertė.....	59
18 lentelė. Ilgalaikio materialiojo turto vertė balanse 2008-2012 m. taikant perkainotos vertės įkainojimo metodą.....	60
19 lentelė. AB „DFDS Seaways“ turto ir įsipareigojimų grupės 2008-2012 m. taikant perkainotos vertės įkainojimo metodą.....	60
20 lentelė. AB „DFDS Seaways“ finansinių rodiklių rezultatai 2008-2012 m. taikant perkainojimo metodą.....	60
21 lentelė. AB „DFDS Seaways“ rodiklių koreliacinis ryšys su turtu 2008-2012 metais, taikant savikainos ir perkainotos vertės metodus.....	66
22 lentelė. Regresinė analizė tarp turto įvertinto savikainos metodu ir trijų pagrindinių rodiklių.....	67
23 lentelė. Regresinė analizė tarp turto įvertinto perkainotos vertės metodu ir trijų pagrindinių	

rodiklių.....68

PAVEIKSLAI

1 pav. Materialaus turto koncepcija ir pripažinimo kriterijai.....	11
2 pav. Nematerialaus turto koncepcija ir pripažinimo kriterijai.....	13
3 pav. Konceptualus modelis.....	35
4 pav. Ilgalaikio materialiojo ir trumpalaikio turto vertinimo metodai.....	39
5 pav. Įmonės turto įvertinimo metodų įtakos finansiniams rodikliams tyrimo metodika.....	47
6 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų turto struktūra.....	50
7 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų turto vertė.....	51
8 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų turto pokytis.....	51
9 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų ilgalaikio materialaus turto struktūra.....	52
10 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų ilgalaikio materialaus turto pokytis.....	53
11 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų trumpalaikio turto struktūra.....	53
12 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų trumpalaikio turto vertė.....	54
13 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų trumpalaikio turto pokytis.....	54
14 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų apyvartinio kapitalo lyginamojo svorio rodiklis.....	62
15 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų ilgalaikių skolų apdraustumo ilgalaikiu turtu koeficientas.....	63
16 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų atsargų apyvartumo rodiklis.....	63
17 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų ilgalaikio materialaus turto apyvartumo rodiklis.....	64
18 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų turto apyvartumo rodiklis.....	65

ĮVADAS

Tyrimo aktualumas. Kiekviena įmonė, nepriklausomai nuo jos veiklos pobūdžio, valdo didesnės ar mažesnės vertės turtą, kurio efektyvus panaudojimas lemia įmonės veiklos sėkmę. Įmonėse turtas klasifikuojamas pagal savo tarnavimo trukmę į ilgalaikį ir trumpalaikį, o jo įvertinimui yra taikomi standartizuoti turto vertinimo metodai. Visas įmonėje apskaitomas turtas turi atsispindėti įmonės finansinėje atskaitomybėje. Bendrovės skatinamos viešai dalintis informacija su kitais rinkos dalyviais, nes keičiantis ekonominėms sąlygoms vis didesnis dėmesys yra skiriamas informacijos apie įmonę atskleidimui. Pagal joje pateiktus duomenis yra apskaičiuojami įmonės finansiniai rodikliai, kuriais remiantis įmonių finansinę padėtį vertina suinteresuoti rinkos dalyviai (Dagilienė, 2008). Įmonės veiklos rezultatams didelę įtaką daro teisingas turto klasifikavimas, priskyrimas atitinkamoms turto grupėms, turto vertės nustatymas, nusidėvėjimo skaičiavimo būdo pasirinkimas bei taikomas atsargų apskaitymo metodas. Šiuolaikiniame versle įmonės neretai susiduria su turto apskaitymo problema sprendžiant, kokius turto vertinimo metodus pasirinkti, kad įmonės finansiniai rodikliai taptų patrauklesni įmonės kreditoriams, investuotojams ir kitiems suinteresuotiems asmenims, pagal juos sprendžiantiems apie bendrovės mokumą, likvidumą, pelningumą bei įmonės turto panaudojimo efektyvumą (Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX Vilnius, 2010). Dėl metodikų keitimo ir tobulinimo teisiniu nuostatų kyla problemų apskaitant ir vertinant turtą, siekiant išvengti klaidų, būtina plačiau analizuoti turto vertinimą apskaitoje.

Tyrimo reikšmingumas ir naujumas. Turto vertinimo metodų modeliai, struktūra, nusidėvėjimo skaičiavimo metodai bei atsargų įkainojimo būdai Lietuvoje diskutuotinas ir tobulintinas mechanizmas. Įmonių vadovai dažnai nežino esminių metodų skirtumų ir neįvertina jų poveikio finansiniams duomenims juos rinkdamiesi. Todėl būtina sukurti vientisą veiklos analizės, vertinimo ir prognozės sistemą turto vertinimo metodų pagrindu, kad įmonės turtas būtų panaudotas kuo efektyviau ir nešėtų pelną. Šiuos klausimus savo moksliniuose darbuose jau nagrinėjo: Ilgalaikio materialaus turto apskaitos ypatumus Zinkevičienė (2000); Nematerialaus turto vertinimą, jo efektyvų valdymą, kuris didintų įmonės vertę nagrinėjo - Vaškelienė (2000), Gaidienė (2001), Gaisrytė (2001), Akelis (2004); Turto vertinimo metodų įstatyminę bazę analizavo - Kalčinskas ir kt. (2000), Adomaitienė (2006); Turto vertinimo metodų skirtumus, reglamentuojančius apskaitos dokumentus ir metodų pranašumus juos lyginant nagrinėjo: Arnašiūtė (2007), Klanaitė (2007),

Valančiūtė (2007), Dagilienė (2008), Mykolaitienė ir kt. (2010), Mackevičius (2008). Tokie užsienio finansų specialistai, kaip Danciu, Deac (2011), Reilly (2011), Costel (2012), Petkov (2012), Sharma (2012), Cascini (2011), Kang (2012), Phelan et al. (2012), Adams ir Troutman (2012). Darbuose aptariamos turto vertinimo metodų spragos, tobulinimo galimybės, siūlomi VAS ir TAS metodai. Nagrinėjamu klausimu dirba tokios institucijos, kaip VŠĮ Audito ir apskaitos tarnyba, Finansinės apskaitos standartų valdyba (FASB), Tarptautinių apskaitos standartų valdyba (TASV).

Tyrimo problema. Kokią įtaką įmonės finansiniams rodikliams daro apskaitoje pasirinkta ilgalaikio materialaus ir trumpalaikio turto vertinimo metodika?

Tyrimo objektas. Ilgalaikio materialaus ir trumpalaikio turto vertinimo metodų įtaka įmonės finansiniams rodikliams.

Tyrimo hipotezė. Jei turto vertinimo metodas įmonėje pasirenkamas neįvertinus jo įtakos finansiniams rodikliams, tai gali nulemti bendrovės patrauklumą apskaitos duomenų vartotojams.

Tyrimo tikslas. Įvertinti ilgalaikio materialaus ir trumpalaikio turto vertinimo metodų įtaką jūrų sektoriaus įmonės finansiniams rodikliams.

Tyrimo uždaviniai:

- 1) atlikti mokslinės literatūros analizę ir išsiaiškinti turto sąvokas bei struktūros pagrindinius bruožus;
- 2) pateikti turto vertinimo metodų teoriją ir sąsajas su įmonės finansiniais rodikliais;
- 3) parengti turto vertinimo metodų poveikio finansiniams rodikliams metodologiją;
- 4) pritaikius modelį nustatyti turto vertinimo metodų įtaką finansiniams įmonės rodikliams.

Tyrimo metodai:

- 1) mokslinės literatūros analizė;
- 2) teisinių aktų analizė;
- 3) statistinių duomenų analizė;
- 4) laivybos įmonių finansinių ataskaitų analizė;
- 5) modeliavimo metodas;
- 6) palyginimo metodas;
- 7) regresinė koreliacinė analizė;
- 8) finansinių rodiklių analizė.

Darbo struktūra. Darbas susideda iš trijų skyrių. Pirmame skyriuje „Įmonės turto įvertinimo

metodų pasirinkimo apskaitoje teorija“ apibrėžiama turto vertinimo metodų samprata, sąvokos, skirtumai, pateikiami turto vertinimo metodų apskaitoje modeliai bei ryšiai su finansiniais įmonės rodikliais. Antrame skyriuje „Turto įvertinimo metodų įtakos įmonės finansiniams rodikliams tyrimo metodologija“ iškeltos pagrindinės hipotezės, pateikiamas teorinis turto vertinimo veiksmų modelis – koncepcijų žemėlapis pagal kurį sukuriama praktinė tyrimo metodika. Trečiame skyriuje „AB „DFDS Seaways“ turto vertinimo metodų įtakos finansiniams rodikliams įvertinimas“ pateikiama laivybos įmonės turto struktūros analizė, vertinama finansinių rodiklių reikšmių priklausomybė nuo pasirinktų turto vertinimo metodų apskaitoje, duomenys susistemunami, patvirtinamos ar atmetamos hipotezės, pateikiamos laivybos įmonių turto vertinimo metodų tobulinimo galimybės atsižvelgiant į įmonės finansinius rodiklius. Skyriuje „Išvados“ pateikiami svarbiausi pastebėjimai, išsakoma nuomonė ir pasiūlymai dėl turto vertinimo metodų įtakos įmonės finansiniams rodikliams. Skyriuje „Literatūra“ pateikiamas visas darbo rengimo metu naudotos literatūros sąrašas. Prieduose pateikta papildoma medžiaga ir informacija sudaranti baigiamąjį darbą.

1. ĮMONĖS TURTO ĮVERTINIMO METODŲ PASIRINKIMO APSKAITOJE TEORIJA

1.1. Turto įvertinimo metodų koncepcijos

Turtas – tai vertybės, kurios naudojamos įmonių veiklai vykdyti bei vartotojų ir visuomenės poreikiams tenkinti. Šiame poskyryje aptarsiu, kaip mokslininkai, ekonomistai, apskaitininkai ir finansų specialistai apibūdina turto vertinimo metodus apskaitoje, kokius apibrėžimus pateikia ir kokius esminius bruožus išskiria, skiriančius skirtingas turto rūšis bei vertinimo metodus.

Kiekviena įmonė įsigydama turtą, jį vertina kaip šaltinį, kuris uždirbs pajamas. Todėl svarbu nustatyti šio turto vertę ir visas su juo susijusias išlaidas paskirstyti per visą turto naudojimo laiką (Zinkevičienė, 2000). Šiam tikslui pasiekti, naudojami turto vertinimo metodų modeliai ir tokiu būdu užtikrinamas apskaitos vedimo įmonėje standartizavimas bei informacijos simetriškumas vertinant bei nudėvint turtą. Įmonės pasirenkami turto vertinimo metodai, nusidėvėjimo būdas bei atsargų įkainojimo metodas turi atsispindėti jos apskaitos politikoje, nes tai įmonės taikomų apskaitos taisyklių, būdų ir metodų rinkinys, kuris atspindi įmonės tikslus bei poreikius ir yra naudojamas finansinei atskaitomybei sudaryti taip, kad ji atspindėtų tikrąją finansinę būklę bei veiklos rezultatus ir neprieštarautų norminiams aktams (Kanapickienė, 2008). Tik tokia informacija turi būti pateikiama išoriniams vartotojams.

Pagal LR Buhalterinės apskaitos įstatymą (2001), turtas (angl. *assets*) – materialiosios, nematerialiosios ir finansinės vertybės, kurias valdo ir naudoja ar kuriomis disponuoja ūkio subjektas, ir kurias naudojant tikimasi gauti ekonominės naudos.

2-ajame verslo apskaitos standarte (2012) „Balansas“ ilgalaikis turtas (angl. *fixed assets*) įvardytas, kaip toks, kuris naudojamas įmonės ekonominei naudai gauti ilgiau nei vienerius metus ir jo įsigijimo vertė ne mažesnė už įmonės nustatytąją, kuri taip pat turi būti apibrėžiama apskaitos politikoje. Jis naudojamas normaliai verslo veiklai palaikyti.

Balanse ilgalaikis turtas yra skirstomas į tris grupes: materialusis turtas, nematerialusis turtas ir finansinis arba investicinis turtas.

Materialus yra toks turtas, kuris turi fizinę formą (žemė, pastatai, įrenginiai ir automobiliai), jo būvis yra santykinai pastovus ir jis yra įsigytas įprastinėms įmonės operacijoms atlikti. Ilgalaikį materialųjį turtą įmonė gali pasigaminti ir savo jėgomis. Tuomet šio turto savikainą sudaro sunaudotų žaliavų vertė, medžiagų, komplektavimo gaminių įsigijimo savikaina, tiesioginės ir

netiesioginės gamybos išlaidos. Į tokio turto įsigijimo savikainą neįtraukiamos ataskaitinio laikotarpio veiklos sąnaudos (Bagdžiūnienė, 2008).

Materialaus turto koncepcija ir pripažinimo kriterijai pateikiami 1 pav.

Materialus turtas – tai turtas (žemė, pastatai, įrenginiai ir automobiliai), kurio būvis yra materialus bei santykinai pastovus ir kuris yra įsigytas įprastinėms įmonės operacijoms atlikti.

Pripažįstamas, jei atitinka šiuos kriterijus:

- ketinama jį naudoti ilgiau nei vienerius metus;
- pagrįstai tikimasi gauti iš turto ekonominės naudos būsimais laikotarpiais;
- galima patikimai nustatyti turto įsigijimo (pasigaminimo) savikainą;
- perduota rizika, susijusi su materialiuoju turtu.
- kurio įsigijimo savikaina yra ne mažesnė už įmonės nustatytą minimalią ilgalaikio materialiojo turto vieneto vertę.
- skirtas prekėms gaminti, paslaugoms teikti, nuomoti ar administraciniams tikslams.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Bagdžiūnienę (2004); VAS.

1 pav. Materialaus turto koncepcija ir pripažinimo kriterijai

Ilgalaikis materialusis turtas gali sudaryti didelę dalį ekonominių išteklių, kuriais disponuoja įmonė, nuo jo naudojimo efektyvumo priklauso įmonės finansiniai rezultatai. Ilgalaikio materialiojo turto savybė ta, kad objektas turi fizinę formą. Tam, kad ilgalaikis materialusis turtas būtų priskiriamas būtent šiai grupei sudarant įmonės finansinę atskaitomybę, jis turi atitikti tam tikrus požymius, kurie būdingi tik šiam turtui (Valužis, 2001).

Ilgalaikio materialiojo turto apskaitoje įvertinimas reglamentuojamas 12-ame verslo apskaitos standarte (2011) „Ilgalaikis materialusis turtas“ ir 16-ame tarptautiniame apskaitos standarte (2008) „Nekilnojamas turtas, įranga ir įrengimai“. Jie numato, kad įmonės ilgalaikis materialusis turtas (angl. *tangible fixed assets*) gali būti įvertintas įsigijimo savikaina arba perkainota verte. Jei šis turtas apskaitoje registruojamas įsigijimo savikaina, tai balanse – likutine arba tikrąją verte.

Įsigijimo (pasigaminimo) savikaina, tai sumokėta pinigų, jų ekvivalentų suma ar kito mainais atiduoto ar sunaudoto turto, kuris naudojamas įsigyjant ar gaminant turtą, vertė. Į ilgalaikio materialiojo turto savikainą neįskaitomas pridėtinės vertės mokestis, išskyrus atvejus, kai šis mokestis įmonei yra negrąžinamas. Įsigyjant ilgalaikį materialųjį turtą, gali būti pasinaudota ilgalaikėmis banko paskolomis. Pagal 12-ąjį verslo apskaitos standartą (2011) palūkanos į turto įsigijimo savikainą neįskaitomos, jos pripažįstamos atitinkamo laikotarpio sąnaudomis.

Jei įmonė pasirenka perkainotos vertės būdą, ilgalaikis materialusis turtas apskaitoje registruojamas įsigijimo savikaina, vėliau perkainojamas ir apskaitoje registruojamas perkainota verte. Finansinėje atskaitomybėje parodomas likutine verte, atėmus sukauptą nusidėvėjimą ir turto

vertės sumažėjimą arba padidėjimą, kitaip tariant, visas sumas susijusias su turto vertės pokyčiu. Jei pati įmonė pagerino turto būklę ar prailgino jo naudingo tarnavimo laiką. Jei ilgalaikio turto apskaitos politikoje numatoma atlikti ilgalaikio materialiojo turto perkainojimą, jis turi būti atliekamas periodiškai, ne rečiau kaip kas penkerius metus. Šis metodas plačiai taikomas Rumunijoje, vertinant ilgalaikį materialųjį turtą apskaitoje. Daugiau nei 80 proc. įmonių įsigytus pastatus apskaito perkainota verte, manoma, jog to priežastys, mokesčių vengimas. Tokiu būdu stengiamasi juos minimizuoti (Costel, 2012).

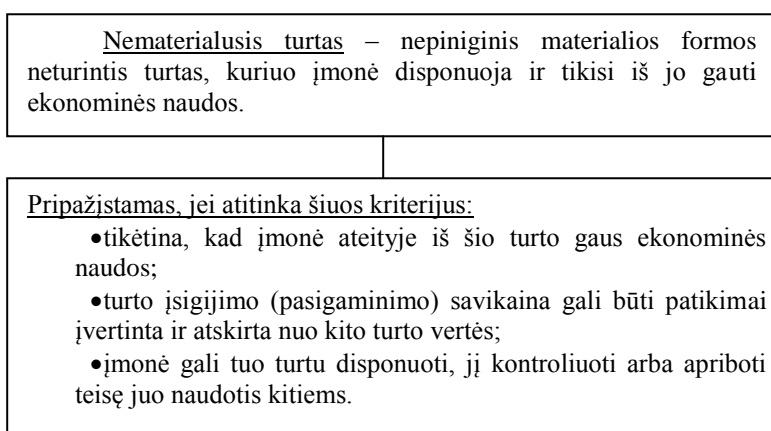
Įsigyjant ilgalaikį turtą jis vertinamas kaip visuma tam tikrų paslaugų, kuriomis bus galima naudotis keletą metų. Kiekvienais metais dalis šio turto yra nurašoma kol galiausiai jis visiškai sunaudojamas ir daugiau neteikia naudos, tuomet jis likviduojamas. Šio turto nusidėvėjimo apskaičiavimas leidžia nustatyti prarandamą turto vertės dalį, tenkančią naudingo eksploatavimo laikotarpiui (Arnašiūtė, 2007).

Taikant VAS ir TAS nuostatas ilgalaikiam materialiajam turtui yra skaičiuojamas nusidėvėjimas. Neteisingas jo apskaičiavimas iškraipo įmonės veiklos rezultatus. Nusidėvėjimas tai turto nudėvimosios vertės priskyrimas sąnaudoms, paskirstant per visą to turto tarnavimo laiką kiek jis yra ribotas, atsižvelgiant į realų to turto ekonominės vertės kitimą. Finansinėje apskaitoje nusidėvėjimas skaičiuojamas remiantis metine nusidėvėjimo norma, kurią nustato įmonė. Nusidėvėjimas pagal VAS ir TAS ilgalaikiam materialiajam turtui gali būti skaičiuojamas tiesiogiai proporcingu metodu ir dvigubo-mažėjimo vertės metodu, o metų skaičiaus metodą siūlo tik VAS. Dėl abejonės, kad šis metodas gali neteisingai parodyti įmonės veiklos rezultatus ar ekonominę naudą TAS nesiūlo jo taikyti. Skaičiuojant nusidėvėjimą iš turto įsigijimo savikainos atimama likvidacinė vertė (Verslo apskaitos standartai, 2001, Tarptautiniai apskaitos standartai, 2007).

Pasirinkti nusidėvėjimo metodą reikia labai atidžiai, nes nuo to priklausys ateinančių laikotarpių finansinis rezultatas. Įstatymai nėra harmoningi, todėl pasirenkant ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimo skaičiavimo metodą būtina įvertinti verslo aplinką, įmonės veiklos perspektyvas ir veiklos vystymosi prielaidas (Mykolaitienė ir kt., 2010).

Jei ilgalaikis materialusis turtas nebeatitinka turto priskyrimo šiai grupei požymių jis yra nurašomas. Nudėvėjus ši turtą, gautos medžiagos apskaitoje yra registruojamos, kaip atsargos, grynąja galimo realizavimo verte. Jei šio turto likvidacinė vertė yra didesnė arba mažesnė už tų atsargų galimą realizavimo vertę, tai šis skirtumas apskaitoje atsispindi kaip pelnas arba nuostolis dėl turto nurašymo (Bagdžiūnienė, 2004).

13-asis VAS (2011) ir 38 TAS (2008) „Nematerialusis turtas“ (angl. *intangible assets*) šį turtą apibūdina, kaip identifikuojamą nepiniginį turtą, neturintį materialios formos, kuriuo įmonė disponuoja ir kurį naudodama tikisi gauti tiesioginės ir netiesioginės ekonominės naudos. Tai įmonės prestižas, patentinės ir autorinės teisės bei prekiniai ženklai. Ekonominės krizės sąlygomis nematerialusis turtas tapo vienu svarbiausių veiksnių Bulgarijos ekonomikoje, jis traktuojamas, kaip esminis gerovės kūrimo įmonėje bei konkurencinio pranašumo šaltinis, todėl buvo nagrinėjamas šio turto vertinimas apskaitoje (Petkov, 2012). Nematerialaus turto koncepcija ir pripažinimo kriterijai pateikiami 2 pav.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Bagdžiūnienę (2004), (2005); VAS.

2 pav. Nematerialaus turto koncepcija ir pripažinimo kriterijai

Įmonės finansinėje atskaitomybėje ilgalaikis nematerialusis turtas, turi būti įvertintas faktine įsigijimo arba jo pasigaminimo savikaina. Įsigijimo savikainos nustatymas perkant nematerialųjį turtą yra toks pats kaip ir materialųjį. Vienas svarbiausių nematerialiojo turto pripažinimo kriterijų yra jo kontrolė. Šis turtas gali būti atskiriamas ir neatskiriamas nuo kito įmonės turimo turto. Nematerialusis turtas, kuris gali būti perleistas ir išnuomotas yra laikomas atskiriamu, o tas, kuris yra neatskiriamas nuo kito įmonės turimo turto ir kuria būsimąją ekonominę naudą tik kartu su kitu turtu gali būti pripažįstamas tik tada, jei galima nustatyti kokią ekonominę naudą įmonė gaus iš to nematerialiojo turto (Bagdžiūnienė, 2008).

Indijos privilegijuotų apskaitininkų institutas paskelbė nematerialiojo turto apskaitos standartus, kurie tapo gairėmis bendrovėms nustatant ir vertinant įgytą nematerialųjį turtą. Jų nuomone, nors ir yra keletas nematerialiojo turto vertinimo metodikų, tačiau visiškai teisingo matavimo dar nėra, nes vis dar finansinėje atskaitomybėje matomi dideli nematerialiojo turto apskaitymo sistemos apribojimai. Jei nematerialusis turtas įsigijamas iš išorės šaltinio, jo įsigijimo

savikaina gali būti patikimai įvertinta, kai perkant atsiskaitoma pinigais ar kitu turtu. Nematerialiojo turto įsigijimo savikainą sudaro įsigyjant šį turtą sumokėta ar mokėtina pinigų suma ar kitokio sunaudoto turto vertė, įskaitant muitus ir kitus negrąžinamus mokesčius. Turto įsigijimo savikainai gali būti priskiriamos ir kitos tiesioginės turto paruošimo numatomam naudojimui išlaidos (Sharma, 2012).

Nematerialųjį turtą vertinti VAS siūlo tik įsigijimo savikainos metodu, o TAS siūlo ne tik įsigijimo savikainos metodą, bet ir tikrosios vertės. Tai – aktyviosios rinkos kaina, jei tokios rinkos nėra, tai vertinti siūloma pagal ankstesnius pardavimo sandorius ar panašaus turto rinkos kainas.

Robert Reilly (2011) straipsnyje apie nematerialiojo turto vertinimą JAV siūlė būdus, kaip pasirinkti tinkamiausią įvertinimo strategiją, jei nematerialusis turtas įsigyjamas brangiau nei jo tikroji vertė išsimokėtinai ir sutartyje palūkanos nenurodytos arba jų dydis skiriasi nuo rinkos palūkanų normos, įsigijimo savikaina apskaičiuojama diskontuojant visą mokėtiną suma iki dabartinės vertės, taikant rinkos palūkanų normą. Kai nėra nematerialiojo turto aktyviosios rinkos, jo įsigijimo savikaina atitiks sumą, kurią įmonė įsigijimo dieną sutinka sumokėti už turtą. Nustatant šią sumą turi būti atsižvelgiama į sandorių su panašiu turtu rezultatus.

Jei nematerialus turtas įsigyjamas mainais į kitą turtą, tai įsigijimo savikaina yra lygi mainais atiduodamo turto balansinei vertei. Jei turto balansinė vertė yra didesnė už jo atsiperkamąją vertę, turtas yra nuvertėjęs. Jei skirtumas yra reikšmingas, tokio turto balansinė vertė turi būti sumažinta iki atsiperkamosios vertės. Sudarydama finansines ataskaitas, įmonė turi nustatyti, ar yra turto nuvertėjimo požymių (23-ias verslo apskaitos standartas, 2011).

Nematerialiajam turtui yra skaičiuojama amortizacija. Turto amortizacija (angl. *amortization of assets*), tai procesas, sistemingai priskiriant ilgalaikio turto nusidėvėjimo dalį, per visą jo tarnavimo laiką, su tikslu kompensuoti investicijas į turtą ir nepabloginti įmonės veiklos rezultatų, tobulėjant aplinkos veiksniams bei technikai. Amortizacijos laikotarpis turi būti peržiūrimas kiekvienų finansinių metų pabaigoje (Danciu, Deac, 2011). Nematerialusis turtas amortizuojamas dažniausiai taikant proporcinį amortizacijos skaičiavimo būdą, kurį siūlo tiek VAS, tiek ir TAS. Taip pat TAS leidžia taikyti ir dvigubą-mažėjančios vertės metodą, o VAS dar siūlo produkcijos metodą, kuris priklauso nuo to ar įmonė galės pagrįsti, kad turto amortizuojamoji suma bus paskirstyta per naudingo tarnavimo laiką ir susieta su tam tikru produkcijos ar paslaugų kiekiu.

Balanse nematerialusis turtas yra rodomas likutine verte. Amortizuojama turto vertė turi būti nuosekliai paskirstyta per visą jo naudingo tarnavimo laiką. Amortizacijos suma pripažįstama

amortizacijos sąnaudomis kiekvieną ataskaitinį laikotarpį, išskyrus atvejus, kai šios sąnaudos įtraukiamos į kito turto pasigaminimo savikainą. Nematerialiojo turto naudingo tarnavimo laikas gali būti ilgas, bet visada ribotas. Jei įmonė šį turtą valdo turėdama teises, kurios buvo suteiktos ribotam laikui, nematerialiojo turto naudingo tarnavimo laikas neturi viršyti tų teisių galiojimo laiko (Vaškelienė, 2000).

Finansinis turtas (angl. *financial assets*) – ilgalaikio turto rūšis, užtikrinanti tam tikras teises ir privilegijas, kurios atsiranda įmonei dalyvaujant kitų įmonių veikloje. Tai gali būti teisė į įmonės, namų ūkio ar vyriausybės pajamas ar turtą, atsiradusi dėl pinigų skolinimosi. Pagrindinis finansinis turtas tai investicijos į vertybinius popierius bei kitą turtą, paskolos ir įmonės anksčiau išleistos bei supirktos nuosavos akcijos. Šis turtas labai lengvai keičiantis savo formą, nereikalaujantis ypatingos fizinės apsaugos, nenusidėvintis, tačiau jį veikia laikas, gandai, savo bei kitų sėkmės ir nesėkmės (Mackevičius, 2007).

Finansinis turtas laikomas ilgalaikiu, atsižvelgiant į laiką, kurį įmonė numato naudoti šį turtą bei tiksinę paskirtį, nepriklausomai nuo turto įsigijimo savikainos, nes finansiniam turtui minimali vertė nenustatoma. Finansiniu turtu laikomas tik toks turtas, kuris neatsiejamas nuo finansinės priemonės – sandorio. Vienas šalies finansinis turtas, tampa kitos šalies finansiniais įsipareigojimais (Bagdžiūnienė, 2008).

Finansinis turtas pripažįstamas tuomet, kai sutartis pasirašyta ir ūkio subjektas tampa viena iš šios sutarties šalių, kai turi realias galimybes gauti naudą. Finansinis turtas pagal VAS ir TAS gali būti vertinamas dviem būdais – savikainos būdu ir tikrąja verte. Apskaita yra nuolatinės kaitos būsenoje, JAV įsigijimo savikainos principas tradiciškai buvo finansinio turto apskaitymo pagrindas. Vis dėlto Finansinės apskaitos standartų valdybą (FASB), išleido naują finansinės apskaitos standartą ir suteikė įmonėms galimybę pasirinkti tikrosios vertės įvertinimo metodą finansiniam turtui taikyti savo apskaitoje (Cascini, 2011).

Pagal 18-ąjį verslo apskaitos standartą (2009) „Finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai“ pirmą kartą pripažindama finansinį turtą, įmonė turi jį įvertinti įsigijimo savikaina į kurią įtraukiamos ir tiesioginės sandorių sudarymo išlaidos. Šiuo būdu investicijos registruojamos nurodant jų įsigijimo savikainą. Veiklos rezultatų ataskaitoje nurodomi tik dividendai ar kitos tiesioginės išmokos, gautos paskirsčius grynąjį pelną.

Jei finansinis turtas įsigyjamas mainais į kitą turtą ir mainais gaunamo turto vertė nėra nurodyta, tuomet apskaitoje jis registruojamas tikrąja verte. Kai šios vertės nustatyti negali jis

registruojamas už jį perduoto turto tikrąją vertę. Tokiu atveju turto tikrosios vertės ir balansinės vertės skirtumas pripažįstamas pelnu arba nuostoliu. Jei negalima nustatyti ir mainomo turto tikrosios vertės tai finansinio turto įsigijimo savikaina yra laikoma už jį perduoto turto balansine verte. JAV Tarptautinių apskaitos standartų valdyba (TASV) leidžia papildomas ataskaitas, kurias būtina pildyti apskaitant finansinį turtą tikrąją vertę. To reikia tuomet, kai tam tikra finansinio turto rinka yra neaktyvi ir nustatant tikrąją vertę turi būti atliekami reikšmingi koregavimai. Nors manoma, kad ataskaitose pateikiama informacija apie tikrąją turto vertę mažiau susijusi su ekonominiais veiksniais ir įmonės specifika nei turtą vertinant savikainos metodu (Kang, 2012).

Kai įmonė netenka teisės finansinį turtą kontroliuoti, ji privalo jį nurašyti. Tai gali įvykti, kai įmonė gauna visą sutartyje numatytą naudą, baigiasi teisių galiojimo laikas arba šias teises ji perleidžia kitiems ūkio subjektams (18-asis verslo apskaitos standartas, 2009).

Populiariausias ilgalaikiam turtui vertinti taikomas metodas – įsigijimo (pasigaminimo) savikainos, tačiau jis sąlygojamas VAS ir TAS nuostatų, kas įtraukiama ir kas ne į išlaidas, taikant šį vertinimo metodą. Taigi, į turto įsigijimo (pasigaminimo) savikainą fiksuojamos ir nefiksuojamos išlaidos, remiantis VAS ir TAS nuostatomis, pateikiamos 1 lentelėje.

1 lentelė. Į turto įsigijimo (pasigaminimo) savikainą fiksuojamos ir nefiksuojamos išlaidos, remiantis VAS ir TAS nuostatomis

Į įsigijimo (pasigaminimo) savikainą fiksuotinos išlaidos:	
1.	Pirkimo kaina, mokėtina pinigų suma.
2.	Atvežimo išlaidos.
3.	Muitai, akcizai ir kiti negražinami mokesčiai (gali būti ir PVM).
4.	Paruošimo naudoti išlaidos (projektavimas, instaliavimas, sumontavimas).
5.	Remonto, atlikto iki naudojimo pradžios, išlaidos.
6.	Vietos paruošimo statybai išlaidos.
7.	Turto registravimo išlaidos.
8.	Išmontavimo, išvežimo, gamybos vietos sutvarkymo išlaidos.
9.	Sandėliavimo išlaidos.
10.	Kitos, tiesiogiai su turto įsigijimu susijusios išlaidos.
11.	Žaliavų, medžiagų, komplektuojamų gaminių savikaina.
12.	Tiesioginės ir netiesioginės gamybinės išlaidos.
13.	Tiesioginės darbo išlaidos.
Į įsigijimo (pasigaminimo) savikainą nefiksuotinos išlaidos:	
1.	Veiklos sąnaudos.
2.	Palūkanos.
3.	Nuolaidos, nukainojimai ir diskontai, kuriuos suteikė pardavėjas.
4.	PVM, kuris yra gražinamas.
5.	Viršnormatyvinės medžiagos ir darbo jėgos sąnaudos savo reikmėms statant turtą.

Šaltinis: Sudaryta autorės pagal Verslo apskaitos standartus (2001), Tarptautinius apskaitos standartus (2007).

Įmonės trumpalaikis turtas (angl. *current assets*) toks, kuris naudojamas įmonės ekonominei naudai gauti vienus ataskaitinius metus. Įmonės trumpalaikį turtą taip pat sudaro ir finansinis turtas, skirtumas nuo ilgalaikio finansinio turto tik tas, jog jis įmonės veikloje naudojamas iki vienerių metų ir šio turto apyvartumas labai greitas, tai gali būti pinigai (Vinauskienė, 2005).

Pagal 2-ąjį VAS „Balansas“ trumpalaikis turtas tai tas, kurį įmonė sunaudoja ekonominei naudai gauti per vienerius metus ar per vieną įmonės veiklos ciklą.

Visas įmonės disponuojamas trumpalaikis turtas: atsargos; gautinos sumos; investicijos bei terminuoti indėliai; pinigai sąskaitose bei kasoje. Pagal VAS ir TAS nuostatas finansinėje atskaitomybėje visas trumpalaikis turtas gali būti įvertintas faktine jo įsigijimo (pasigaminimo) savikaina arba grynąją galimo realizavimo verte. Registruojant atsargas apskaitoje, jos įvertinamos įsigijimo savikaina, o sudarant finansines ataskaitas – įsigijimo (pasigaminimo) savikaina arba grynąją galimo realizavimo verte, atsižvelgiant į tai, kuri iš jų yra mažesnė (Vinauskienė, 2005).

Taigi, tarp ilgalaikio ir trumpalaikio turto vertinimo metodų apskaitoje yra tam tikrų panašumų. Esminį skirtumą tarp šių aktyvų įvertinimo sudaro atsargos. Atsargų įsigijimo savikainą sudaro pirkimo kaina, pakoreguota atlikto pirktų atsargų nukainojimo ir gautų nuolaidų sumomis. Į savikainą taip pat yra įtraukiami visi su šių atsargų įsigijimu susiję mokesčiai bei išlaidos (9-asis verslo apskaitos standartas, 2012).

Atsargas perkant skirtingomis kainomis, tai būtina įvertinti. Todėl sudarant finansinę atskaitomybę yra taikomi keturi atsargų įkainojimo metodai:

- FIFO (angl. *first-in, first-out*, liet. *pirmas į, pirmas iš*) – daroma prielaida, kad pirmiausiai sunaudojamos vėliausiai įsigytos ar pagamintos atsargos. Tai reiškia, kad anksčiausiai pirktų atsargų kainos priskiriamos pirmiausiai parduotų atsargų savikainai. Laikotarpio pabaigoje lieka vėliausiomis, paskutinėmis kainomis įvertintos atsargos. Šį būdą rekomenduojama taikyti ir tais atvejais, kai negalima nustatyti, kurios atsargos buvo sunaudotos pirmiausiai;

- LIFO (angl. *last-in, first-out*, liet. *paskutinis į, pirmas iš*) – būdas taikomas tik tais atvejais, kai pirmiausiai parduodamos arba sunaudojamos vėliausiai įsigytos ar pagamintos atsargos. Vėliausiai pirktų atsargų kainos priskiriamos pirmiausiai parduotų atsargų savikainai. Reiškia, kad laikotarpio pabaigoje liekančios atsargos yra pirmiausiai įsigytos ir pagamintos;

- Svertinio vidurkio (vidutinės kainos) metodas – taikomas, jei atsargos yra sumaišytos ir neįmanoma atskirti, kurios įsigytos ar pagamintos pirmiau. Taikant šį būdą, atsargų savikaina nustatoma pagal atsargų vienetų laikotarpio pradžioje ir per visą laikotarpį įsigytų ar pagamintų

atsargų vienetų kainų svertinį vidurkį. Jis gali būti apskaičiuojamas periodiškai arba gavus kiekvieną naują atsargų partiją. Taigi, pagal šį metodą atsargų likučiai įvertinami vidutine kaina. Tačiau, šio metodo naudojimas nesuteikia galimybės išaiškinti prekių kainų kitimo įtakos ataskaitinio laikotarpio veiklos rezultatui, o atsargų vertė balanse gerokai nukrypsta nuo realių laikotarpio pabaigos kainų;

- Konkrečių kainų metodas – taikomas konkrečiam tikslui gaminamų stambių vienetinių atsargų, prekių ir teikiamų paslaugų savikainos nustatymui. Taikant šį būdą, konkretūs atsargų vienetai turi būti įvertinami jų savikaina. Dažniausiai taikomas konkretiems projektams skirtoms atsargoms. Jis netaikomas jei yra daug atsargų vienetų, kurie gali būti lengvai keičiami vieni kitais. Laikotarpio pabaigoje konkretiems vienetais galima priskirti būtent tų vienetų pirkimo kainas (9-asis verslo apskaitos standartas, 2012).

VAS leidžia taikyti visus keturis minėtus būdus atsargų apskaitymui, o TAS siūlo tik FIFO ir svertinio vidurkio metodus.

Anot Adams ir Troutman (2012) LIFO metodas leidžia prognozuoti išlaidų srautą bei kuriant atsargų naudojimo ir apskaitymo strategijas sumažinti įmonės apmokestinamąsias pajamas.

Būtent dėl šių priežasčių LIFO metodas šiuo metu yra kruopščiai tikrinamas ir neleidžiamas taikyti TAS. Tarptautinė apskaitos standartų valdyba (TASV) siekia suvienodinti apskaitos standartus visame pasaulyje. Nuo 2015 m. gruodžio 31 d. norima visiškai panaikinti šį apskaitos metodą, nes manoma, jog daug geresnis ir skaidresnis yra taikytinas atsargų valdymo būdas tikslaus laiko (angl. *just in time*) inventorizavimo sistema. Todėl, kad ši sistema kontroliuoja apmokestinamųjų pajamų vengimą. Finansinėse ataskaitose matoma palankesnė įmonės situacija, didesnės pajamos bei geresni finansiniai rodikliai. Susidaro mažesnės administracinės išlaidos, ne manipuliuojama pajamomis. JAV vyriausybės manymu, LIFO metodo panaikinimas pašalintų dalį mokestinių spragų (Phelan et al., 2012). Siūlomi turto ir atsargų vertinimo bei nusidėvėjimo skaičiavimo metodai Pagal VAS ir TAS pateikiami 2 lentelėje.

2 lentelė. Turto, atsargų vertinimas ir nusidėvėjimo skaičiavimo metodai pagal VAS ir TAS

Metodas	Ilgalaikis materialus turtas		Ilgalaikis nematerialus turtas		Finansinis turtas		Atsargos	
	VAS	TAS	VAS	TAS	VAS	TAS	VAS	TAS
Turto vertinimas								
Isigijimo savikaina	+	+	+	+	+	+	+	+
Perkainota vertė	+	+	-	+	-	-	-	-
Tikrąją vertę	-	-	-	-	+	+	-	-
Grynąją galimo realizavimo vertę	-	-	-	-	-	-	+	+
Nusidėvėjimas								
Tiesiogiai proporcingas	+	+	+	+	-	-	-	-
Dvigubo-mažėjimo vertės	+	+	-	+	-	-	-	-
Metų skaičiaus	+	-	-	-	-	-	-	-
Atsargos								
FIFO	-	-	-	-	-	-	+	+
LIFO	-	-	-	-	-	-	+	-
Svertinio vidurkio	-	-	-	-	-	-	+	+
Konkrečių kainų	-	--	-	-	-	-	+	-

Šaltinis: Sudaryta autorės pagal TAS ir VAS.

Apibendrinant galima teigti, kad bet kokio pobūdžio turtas turi būti registruojamas apskaitoje ir įvertinamas pasirenkant tam tikrą vertinimo metodą, kuriuos reglamentuoja VAS ir TAS. Platesnį metodų pasirinkimą siūlo VAS. Išskirtinių bruožų turi atsargų vertinimas. Metodo pasirinkimas reikšmingas įmonės finansiniams rezultatams pateikiamiems finansinėje atskaitomybėje, todėl būtina analizuoti visus metodus pasirenkant tinkamiausią. Prieš pasirenkant vertinimo metodą, įmonė privalo išanalizuoti savo turimą turtą, jo vertę, struktūrą, galimus pokyčius. Mano nuomone, visi turto įvertinimo metodai yra tinkami taikyti, tačiau juos būtina pasirinkti pagal vykdomos veiklos pobūdį, turto kiekį, vertę bei tarnavimo trukmę. Pasirenkant vertinimo metodą būtina prognozuoti ateitį, siekti tikslios ir teisingos informacijos ataskaitose. Jei įmonė turi tokį turtą, kuris reikalauja investicijų, kad pakiltų jo vertė, jai naudinga rinktis perkainotos vertės metodą, nes padidėjus turto vertei, pakils jos finansinių rodiklių rezultatai. Nors manau, kad dėl duomenų tikslumo teisingiausia standartizuoti turto vertinimo metodą visoms įmonėms, vertinant jį savikainos metodu ir nekeičiant turto vertės. Mano manymu, vertinti atsargas turėtų būti galima tik FIFO metodu, nes galvoju, jog gamybinėse ar paslaugų įmonėse, kurios veikia maitinimo rinkoje, LIFO metodas suteikia galimybę naudoti pigesnę produktą, prisitaikius prie ekonominės rinkos situacijos ir daugiau atsargų nurašyti į nebetinkamas naudojimą. Pasirenkant turto vertinimo metodą įmonė gali pasiekti ne tik naudos, jei jo įtaką finansiniams duomenims neįvertinama, tai gali

padaryti žalą įmonės prestižui, mažindama finansinius rodiklius, tai įtakotų patrauklumą kreditoriams ir investuotojams. Kreditoriai vertindami kompaniją, kreditavimo atveju, gali suteikti mažiau palankias sąlygas, vadinasi aukštesnes palūkanas, arba išvis atsisakyti kredituoti įmonę. Investuotojai gali sutelkti savo investicijas į kitą bendrovę, kurios finansiniai rodikliai bus pranašesni ir galbūt tai bus nulemta tik pasirinkto turto vertimo metodo. Bendrovės finansinis prestižas priklauso nuo jos finansinių rodiklių ir duomenų finansinėse ataskaitose, jis labai pažeidžiamas.

1.2. Finansinių rodiklių ryšys su turto vertinimo metodais

Įmonės apskaitos politikoje pateikiami ilgalaikio turto pripažinimo kriterijai, turto vertė, įkainojimo ir nusidėvėjimo skaičiavimo būdai bei naudingo tarnavimo laikas. Tačiau vertinant įmonę finansiniu aspektu atsižvelgiama į jos balanse ir pelno (nuostolių) ataskaitose pateiktus duomenis. Kuriuose pateikiama turto vertė laikotarpio pradžioje ir pabaigoje bei turtas suskirstytas į jam priklausančias grupes. Taip pat matomos per laikotarpį apskaičiuoto nusidėvėjimo sumos bei patirtos sąnaudos. Naudojant šiuos duomenis finansų analitikai vertina įmonę skaičiuodami jos santykinius finansinius rodiklius. Šiame poskyryje aptarsiu kokius svarbiausius rodiklius jie išskiria vertinant įmonę, atsižvelgiant į sąsajas su turtu.

Santykinų rodiklių analizė yra atliekama vertinant kelias įmones ir jas lyginant, taip pat atliekant vienos įmonės tam tikro laikotarpio finansinių rodiklių palyginimą. Anot Mackevičiaus ir Valkausko (2010), finansiniai įmonės rodikliai yra analizuojami siekiant objektyviai įvertinti įmonės vietą rinkoje ir jos konkurencines galimybes. Jų nuomone, periodišką rodiklių vertinimas įmonei padeda sumažinti neapibrėžtumą ir riziką bei leidžia vadovams priimti pagrįstus sprendimus, laiku gavus adekvačią informaciją apie išorinę organizacijos aplinką bei vidines galimybes. Mano manymu, finansinių rodiklių analizė, reikšminga atlikti kiekvienai įmonei, pasibaigus vienam ataskaitiniam laikotarpiui, jei tai ir nebus palyginimas su praėjusiais laikotarpiais ar su toje pačioje rinkoje veikiančių bendrovių rezultatais. Tai gali parodyti sritis, kurių rodikliai yra žemiau rekomenduojamos rinkos reikšmės ir reiškia tam tikras spragas kompanijos valdyme. Arba reikšmė gali ženkliai viršyti rekomenduojamą, kas reikštų neefektyvų veiklos planavimą. Tai gali signalizuoti apie rizikingą ir nuostolingą veiklą.

Finansinių rodiklių analizė labai populiarus ir vienas paprasčiausių finansinių ataskaitų analizės būdų. Juos analizuojant pastebimi neakivaizdūs, dėsningi įmonės veikloje pasikartojantys

procesai. Rodiklių analizės pagrindu galimos būsimų laikotarpių prognozės. Duomenys pateikiami įmonės finansinėje atskaitomybėje reikalingi ateities verslo sprendimams priimti, vykdant kontrolę ir finansų analizę pagal gautus finansinių rodiklių rezultatus.

Finansinių koeficientų analizė yra viena labiausiai naudojamų analitikų technika. Tai matematinis santykis tarp dviejų dydžių, kuris apibūdina tam tikrą firmos veiklos sferą (Kanceravyčius, 2004).

Rodikliai gali būti naudojami finansinės įmonės būklės vertinimui jei jie nelyginami su praėjusiais laikotarpiais, kad jie taptų dar reikšmingesni juos reikia palyginti su ankstesniais tos pačios kompanijos rodikliais arba atitinkamos šakos norma. Tarkime, jei gauta rodiklio reikšmė atitinka rekomenduojamą normą, tai gali atrodyti įspūdingai. Tačiau, jei tai pačiai šakai priklausančių įmonių atitinkamas rodiklis daug didesnis tai jau tampa nebe taip reikšminga (Rutkauskas, 1999). Pagrindiniai autorių išskiriami finansiniai rodikliai nagrinėjant turtą pateikiami 3 lentelėje.

3 lentelė. Finansinių santykinių rodiklių grupavimas

Autorius	Išskiriamos rodiklių grupės vertinant įmonę
Bagdžiūnienė, 2005	<ul style="list-style-type: none"> ✓ turto apyvartumas; ✓ mokumas; ✓ stabilumas; ✓ pelningumas.
Smalenskas, 1997	<ul style="list-style-type: none"> ✓ pelningumas; ✓ likvidumas; ✓ finansų struktūra; ✓ turto panaudojimo efektyvumas; ✓ rinkos vertės.
Šlekienė, Klimavičienė, 1999	<ul style="list-style-type: none"> ✓ pelno maržos; ✓ pelningumas; ✓ likvidumas; ✓ skolos padengimas ir stabilumas (mokumas); ✓ apyvartumas.
Mackevičius, 2009	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ilgalaikio materialiojo turto ir atsargų grąža; ✓ Ilgalaikio materialiojo turto ir atsargų imlumas; ✓ atnaujinimas, likvidavimas ir nusidėvėjimas; ✓ Viso turto ir jo sudedamųjų dalių apyvartumas; ✓ Apyvartinio kapitalo manevringumas.
Black, 2004	<ul style="list-style-type: none"> ✓ pelningumas; ✓ veiklos efektyvumas; ✓ likvidumas; ✓ ilgalaikis įsiskolinimas; ✓ investicijos.

Šaltinis: Sudaryta autorės pagal Bagdžiūnienę (2005), Smalenską (1998), Šlekienę ir Klimavičienę (1999), Mackevičius (2009), Black (2004), Mackevičių (2006).

Apibendrinant visų autorių nuomonę, išskyriau pagrindinius rodiklius, kuriuos būtina

apžvelgti nagrinėjant įmonės turtą, bei turto vertinimo metodų įtaką jiems. Nagrinėsiu pelningumo, likvidumo, mokumo, veiklos efektyvumo ir apyvartumo rodiklių svarbą, reikšmę ir priklausomybę nuo pasirinkto turto vertinimo metodo, įmonės apskaitoje. Kadangi informacija reikalinga apskaičiuoti finansiniams rodikliams yra gaunama pasibaigus ataskaitiniam laikotarpiui, jie neatvaizduoja realios situacijos, ypač jei įmonės veikla sezoniška. Tačiau, rodiklių dinamika per keletą metų leidžia daryti būsimų laikotarpių prognozes, atsižvelgiant į buvusias tendencijas, o tai įmonei suteikia galimybę apsisaugoti nuo įvairių rizikų (Mackevičius, Poškaitė, 1998).

Manoma, kad tvarkant apskaitą turto vertinimo metodas įsigijimo (pasigaminimo) savikaina yra paprastesnis, reikalauja mažiau darbo ir laiko sąnaudų, rodo faktiškai patirtas išlaidas, patikimas ir gali būti patikrintas bei nereikalauja papildomų išlaidų nustatant vertę, nes tai galima padaryti pagal įsigijimą liudijančius dokumentus. Tačiau, anot Bignon, Biondi Ragot (2009) ir Penman (2006), norint kuo tikslesnės informacijos pateikimo įmonės finansinėse ataskaitose, tikslinga turtą perkainoti. Turto vertinimas perkainota verte sudaro sąlygas objektyviau įvertinti būsimus pinigų srautus, leidžia geriau palyginti turtą ir sudaro geresnes sąlygas analizuoti jį, finansinėje atskaitomybėje atspindima realesnė įmonės finansinė būklė, kuri teisingiau atspindi turto galimybę ateityje uždirbti pajamas. Tikrosios vertės metodas leidžia geriau įvertinti įmonės vadovų darbą, nes greičiau rodo įmonės veiklos rezultatus atskirtus nuo rinkos pokyčių, leidžia geriau įvertinti turto panaudojimo efektyvumą įmonėje. Tačiau tikrosios vertės metodas turi ir savo trūkumų: sudėtinga šią vertę nustatyti kai nėra aktyvios šio turto rinkos, reikalauja papildomų išteklių, parodo sąlyginio sandorio sumą, kuri gali skirtis nuo realios, palankus pelno ir nuostolio slėpimui.

Mano nuomone, tikslinga būtų visiškai atsisakyti turto perkainojimo metodo ir taikyti tik savikainos metodą, siekiant pateikti kuo tikslesnę informaciją išoriniams jos vartotojams. Tokią išvadą darau dėl anksčiau aprašytos autorių nuomonės, jog šis metodas yra palankus pelno ar nuostolio slėpimui. Manau, kad jei standartizuotai būtų taikomas tik vienas – savikainos turto vertinimo metodas, taip pat galima pasiekti išgauti objektyvią informaciją ataskaitose, bei planuoti pinigų srautus, be to turto panaudojimo efektyvumą, jo naudingumą ir tikslingą panaudojimą galima išanalizuoti ir pasitelkiant finansinių rodiklių išsamią analizę. Nemanau, kad kompanijos taikančios turtui perkainotos vertės metodą savo apskaitoje yra pranašesnės ir geriau žino savo finansinę būklę nei tos, kurios pasirinko savikainos metodą.

Tiek išorinių informacijos vartotojų tiek pačios įmonės tikslas nagrinėjant finansinius rodiklius, pirmiausia išsiaiškinti, ar įmonė dirba pelningai. Todėl vieni svarbiausių ir dažniausiai

analizuojamų rodiklių – pelningumo. Šie koeficientai skaičiuojami naudojant kelių rūšių pelną, tokį, kaip – grynas, veiklos, bendrasis ir pan., nes matomas teigiamas rezultatas metų pabaigoje dar nereiškia visiško įmonės veiklos pelningumo. Visi šie pelnai atsispindi įmonės pelno (nuostolių) ataskaitoje. Skirtumas tas, kad į pelną įtraukiama arba neįtraukiama tam tikrų pajamų ar sąnaudų rūšis. Tokie rodikliai parodo įmonės pelno su kitu kintamuoju santykį, nes paprastai pelnas yra formulės skaitiklyje.

Žemas grynas pelningumas įmonėse gali būti siejamas su kainų mažinimo politika, kovojant su konkurentais ir norint pritraukti daugiau vartotojų. Bendrasis pelningumas rodo, kaip kompanija geba uždirbti pajamas iš savo pagrindinės veiklos bei kontroliuoti savikainos lygį. Veiklos pelningumas rodo įmonės tipinės veiklos efektyvumą. Kuo didesnė šio pelno dalis uždirbama kiekvienam pajamų litui, tuo geriau bendrovė valdo savo pajamų, savikainos ir sąnaudų lygį bei palaiko tarp jų tinkamą balansą (Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX Vilnius, 2010).

Manau, kad įmonės pelnas ir turtas labai sietinos sąvokos, pelningumo rodikliai būtini analizuoti tam, jog aiškiai būtų galima išnagrinėti turto ir pelno sąsajas bei atvirkščiai, jei turtas neša pelną, tai pelnas gali nešti turtą. Taip pat jei turtas yra nepelningas galbūt įmonei vertėtų persiorientuoti ir turtą keisti kitu.

Labai populiarūs tiek užsienyje, tiek Lietuvoje yra turto ir nuosavybės pelningumo rodikliai, turto pelningumas kitaip vadinamas ROA (angl. *Return on Asset*). Šį rodiklį analizuoti aktualu įmonės akcininkams ir investuotojams, nes parodo įmonės turto panaudojimo efektyvumą (BNM Finance).

Turto gražos rodiklis rodo, kiek litų grynojo pelno tenka vienam įmonės turimo turto litui. Įmonės turto pelningumas priklauso nuo įmonės veiklos ypatumų, ypačingai nuo ilgalaikio materialiojo turto panaudojimo masto bei jo vertės. Aukštesnė rodiklio reikšmė parodo efektyvesnį turto naudojimą. Rodiklio privalumas tas, kad jo reikšmė nepriklauso nuo įmonės veiklos finansavimo šaltinių. Nesvarbu ar įmonė naudoja daugiau nuosavų ar daugiau skolintų lėšų. Tiesiog, jei įmonė naudoja mažiau skolinto kapitalo jos ROA rodiklio reikšmė bus artimesnė ROE rodikliui, kuris parodo savininkų nuosavybės gražą.

Mano manymu čia labai svarbus pasirinktas turto vertinimo metodas, jei kompanija pasirinkusi savikainos metodą, tai nuo tos realios įsigijimo vertės ir bus apskaičiuotas rodiklis, tuomet analizuojant tiek ROA, tiek kitus pelningumo rodiklius, bus aiškiau matomas turto uždirbtas grynas pelnas. Tačiau jei kompanija naudoja perkainotos vertės metodą, investuoja į dalį turto ir

padidina jo vertę rodiklis bus didesnis ir rodys, jog turtas panaudojamas efektyviau. Nors galbūt iš visos ilgalaikio materialiojo turto grupės, ta turto dalis, kurios vertė padidėjo, neatneša bendrovei didesnio grynojo pelno. Taip pat, gali vykti ir atvirkštinis procesas, jei naudojant perkainotos vertės metodą fiksuojamas turto vertės sumažėjimas, rodiklio reikšmės taip pat gali kristi žemyn. Tai reikš, jog turtas naudojamas neefektyviai, tačiau tai gali visiškai skirtis nuo realybės.

Tačiau, kaip ir su visais standartizuotais metodais, taip ir su turto vertinimu apskaitoje kiekvienas pasirinkimas turi savo plusų ir minusų. Jei savikainos metodas nenumato pokyčių nuo turto įsigijimo ar pasigaminimo vertės, tai perkainotos vertės metodas leidžia įvertinti turto pagerinimui skirtas investicijas ir jų naudingumą, bendrovė gali spręsti ar investuota buvo tikslingai į turto vertės padidinimą ir ar tai davė papildomo, tiesioginio pelno. Taip pat galima spręsti kada turtas neša mažiau pelno ir reikalauja investicijų arba jį turėti yra visiškai nuostolinga ir netgi pripažinus jo vertės mažėjimą apskaitoje jis likusiai savo vertei, vis tiek neneša atitinkamo pelno.

Dažnai įmonėse turto pelningumas skaičiuojamas pelną prieš apmokestinimą dalinant iš įmonės turimo turto sumos. Tokiu būdu siekiama atsiriboti nuo mokesčių politikos ypatumų poveikio šiam rodikliui. Taip pat skaičiuojamas ir prie grynojo pelno pridėjus finansinės veiklos sąnaudas po pelno mokesčio ir visa suma dalinama iš vidutinio metinio turto. Taip norima įvertinti turto pelningumą, neatsižvelgiant į įmonės mokamų paskolų palūkanų bei kitų finansinės veiklos sąnaudų poveikį grynojo pelno rezultatui. Šis rodiklis, taip pat turi ir savo trūkumų. Įmonės vadovybė gali manipuliuoti įmonės pelnu, koreguodami savo apskaitos metodus. Įmonės ilgindamos ilgalaikio turto nusidėvėjimo laikotarpį ar mažindamos nusidėvėjimo normą daro poveikį ir ROA dydžiui (LB Finansinio stabilumo apžvalga, 2012).

Visada vertinamas būna ir grynasis pelningumas ROS (angl. *Rate of return on sales*), tai grynųjų pardavimų gražos norma, šis rodiklis parodo įmonės grynąjį pelną tenkantį vienam doleriui grynųjų pardavimų. Kuo aukštesnė šio rodiklio reikšmė bendrovėje, tuo geriau. Atliekant įmonės finansinę analizę nagrinėjamas ir grynųjų pardavimų bei bendrojo turto santykis. Tuomet matomas bendrojo turto apyvarta, kuri parodo to turto produktyvumą, kuriant pardavimus, gaunant pelną, atskaičius mokesčius ir palūkanas (Rutkauskas, 1999).

Taip pat prie reikšmingiausių rodiklių įmonės investuotojams bei akcininkams priskiriamas ROCI (angl. *Return on capital invested*), kuris rodo kiek įmonės grynojo pelno litų tenka vienam į grynąjį turtą investuoto kapitalo litui. Rodiklis rodo, įmonės turto – grynojo bei ilgalaikio, panaudojimo efektyvumą. Šis rodiklis yra mažiau reikšmingas toms įmonėms, kurių veikla pagrįsta

intelektinio kapitalo ištekliais (Verslas. in – teorija praktiškai, 2013).

Taigi, manau, kad tarp pelningumo rodiklių ir turto vertinimo metodų egzistuoja tiesioginė priklausomybė, nes pasirinktas turto vertinimo metodas tiesiogiai įtakoja įmonės pelną parodomą finansinėse ataskaitose. Labai svarbu ar turtas registruojamas įsigijimo savikaina ar tikrąją vertę ir koks nusidėvėjimo skaičiavimo metodas jam taikomas – tiesiogiai proporcingas, dvigubo-mažėjimo ar metų skaičiaus, kuris, kaip buvo minėta anksčiau neleidžiamas taikyti TAS dėl abejonės, jog gali neteisingai parodyti įmonės veiklos rezultatus ir iškraipyti ekonominę naudą. Taip pat įmonės pelningumą įtakoja ir trumpalaikio turto – atsargų vertinimo metodas. Kai atsargų įsigijimo kainos gana stabilios, taikomas FIFO metodas, tačiau jis neefektyvus jei kainos kinta. Anot Kundrotienės ir Valio (2004) naudojant FIFO metodą, kai didėja atsargų kainos, didėja ir grynosios pajamos, nes šiuo atveju jos atitinka kainų lygio pokyčius. Kai kainos kinta LIFO metodas leidžia prekių savikainą įvertinti pagal kainų lygį prekių rinkoje – infliacijos sąlygomis apskaitoje rodomas mažiausias pelnas, defliacijos – didžiausias. Skaičiuojant atsargų kainą svertinio vidurkio metodu nesimato prekių kainos pokyčio įtakos veiklos rezultatams ir atsargų vertė balanse nukrypsta nuo realios. Taigi, per turto vertinimo metodų pasirinkimą įmonėms atsiveria galimybės manipuliacijoms rodant pelną ar nuostolį balanse.

Jei įmonei reikalingų atsargų ar žaliavų kainos rinkoje didėja, tai taikydama LIFO atsargų įkainojimo metodą įmonė sumažins savo pelną finansinėse ataskaitose, nes pirmiausia bus realizuojamos paskutinės pirktos prekės, kurių kaina bus didžiausia ir padidins prekių savikainą. Tokiu būdu įmonės gali manipuliuoti finansiniais duomenimis.

Kadangi Lietuvoje pelno mokestis yra vienas pagrindinių iš tų, kurių įmonės labiau siekia išvengti visomis įmanomomis priemonėmis, galiu daryti išvadą, jog dalis tokių bendrovių pasitelkia turto vertinimo metodą, įgyvendinant savo manipuliacijas.

Kiti labai svarbūs rodikliai analizuojant kompaniją – mokumas ir likvidumas, kurie visiškai priklausomi nuo turimo įmonės turto vertės bei pobūdžio.

Pagal Bagdžiūnienę (2008), įmonės mokumas yra jos gebėjimas vykdyti įsipareigojimus, jei įmonei nepakanka pinigų tam, kad įvykdytų visus savo einamuosius įsipareigojimus ji yra nemoki. Likvidumas – jos gebėjimas paversti turimą turtą pinigais. Nuo likvidumo priklauso ir mokumas, kadangi nuo įmonės gebėjimo turimą turtą paversti pinigais priklauso jos gebėjimas vykdyti įsipareigojimus.

Be abejo, mokumo ir likvidumo rodikliai apibūdina įmonės finansinį patikimumą. Mokumo

rodikliai parodo, ar įmonė pajėgs apmokėti savo įsipareigojimus, pasibaigus terminui. Atliekant finansinę analizę dažniausiai skaičiuojami bendrojo ir skubaus padengimo koeficientai. Bendrojo padengimo koeficientas padeda nustatyti, kiek trumpalaikis turtas viršija trumpalaikius įsipareigojimus (Giriūnas, Valkauskas, 2011).

Mokumo ir likvidumo rodiklių vertinimo tikslai:

- nustatyti, kaip įmonė vykdys savo einamuosius finansinius įsipareigojimus;
- ar intensyviai naudojamas apyvartinis turtas;
- kokios finansinės būklės tendencijos (Bagdžiūnienė, 2008).

Likvidumas rodo, kaip greitai vertybinius popierius ir ilgalaikį materialųjį turtą galima paversti grynaisiais pinigais. Tam, kad atsiskaitytų su tiekėjais, kreditoriais ir įvykdytų kitus įsipareigojimus, įmonei reikia turėti ne tik pinigų, bet ir likvidų turtą, kurį galėtų greitai pakeisti į pinigus patiriant mažiausias sąnaudas. Įmonės likvidumas priklauso nuo to, kaip greitai turtą galima pirkti ir parduoti. Taip pat nuo turto pirkimo ir pardavimo operacijų sąnaudų. Žinoma ir nuo turto kainų stabilumo ir galimybių jas prognozuoti. Jei įmonės turtas likvidus tai ji turi mokėjimo priemonių skoloms apmokėti, bet jei ji turi nelikvidų turtą, tai gali pasidaryti nemoki. Įmonė gali tapti nemokia ir turėdama likvidų turtą, tuo atveju jei jo nepakanka įmonės įsipareigojimams padengti. Mokumo sąvoka siejama su įmonės finansine būkle, o likvidumo – su jos turimo turto pobūdžiu (Juozaitytė, 2007).

Rutkauskas ir Damašienė (2002), mokumą ir likvidumą suvienodina ir teigia, kad tai įmonei gyvybiškai svarbus gebėjimas vykdyti savo įsipareigojimus, nuo kurio priklauso įmonės bankroto tikimybė.

Bendrovėse patiriamos finansų valdymo nesėkmės yra pačios reikšmingiausios, savo esme jos yra, tas pats, kas likvidumo krizės, jos gali nuvesti įmonę į bankrotą. Lygiai tokias pačias pasekmes sukelia ir įmonės mokumo krizė. Jei įmonė tampa visiškai nelikvidi ar nemoki, tai tampa ir visiškai nestabili. Jos veiklos tęstinumui iškyla didelis pavojus (Švabovič, Valkauskas, 2013).

Įmonės mokumo ir likvidumo laipsnis labai svarbus kreditoriams, investuotojams bei pačios įmonės savininkams žvelgiant į ateities perspektyvas. JAV ir Prancūzijoje atliekant jūrų transporto sektoriaus įmonių analizę paaiškėjo, kad ten likvidumo rizika mažinama per atsargų vertinimo metodo pasirinkimą, siekiant rodyti didesnę pelną. O netinkamai pasirinktas ilgalaikio materialiojo turto vertinimo metodas gali keisti turto vertę finansinėse įmonės ataskaitose, jei įmonė ilgalaikį materialųjį turtą apskaito įsigijimo savikainos metodu tai gali skirtis nuo turto įkainojimo tikrąją

verte. Taip įmonė gali finansinėse ataskaitose parodyti šiek tiek mažesnę ar didesnę turto vertę, kas lems įmonės mokumo rodiklio svyravimą, o priklausomai nuo to kurio turto vertė pakis, koreguosis ir likvidumo rodiklis (Panayides, 2013).

Įmonės analizėje išskirtini veiklos efektyvumo ir apyvartumo rodikliai. Įmonės veiklos efektyvumas yra suvokiamas, kaip racionalus lėšų cirkuliavimas gamybos procese, kuris duoda teigiamą gamybos rezultatą. Jei veikla vykdoma organizuotai, o turtas panaudojamas efektyviai tai greitėja gamybos proceso ciklas, kurio metu sukuriama pelnas bei pinigų srautas, kuris yra reikalingas proceso tęstinumui palaikyti (BNM Finance).

Literatūroje siūloma tirti 3 veiklos efektyvumo rodiklių grupes:

- išlaidų lygio rodiklius;
- trumpalaikio turto apyvartumo rodiklius;
- ilgalaikio turto apyvartumo rodiklius (Giriūnas, Valkauskas, 2011).

Veiklos efektyvumo ir apyvartumo rodikliai yra tapatinami, kadangi vertinant įmonės veiklos efektyvumą skaičiuojami ilgalaikio ir trumpalaikio turto apyvartumo rodikliai, kiekvienai turto grupei. Efektyvumo rodikliai literatūroje siejami ir su kitais: mokumo, pelningumo, likvidumo rodikliais, nes visų šių rodiklių priimtini rezultatai reiškia efektyvią įmonės veiklą. Įmonės veiklos rodikliai apskaičiuojami atsižvelgiant į gamybos ciklą ir lėšų esančių tame procese judėjimą (Kazanavičienė, 2006).

Nagrinėjant išlaidų lygio rodiklius išvados daromos apie bendrovės gebėjimą valdyti turimus finansinius išteklius bei kontroliuoti sąnaudų dydį bei judėjimą. Jie parodo, ar įmonė tikslingai ir taupiai naudoja savo išteklius. Nagrinėjant apyvartumo rodiklius svarbus vaidmuo tenka pardavimams. Ilgalaikio turto apyvartumo kitimą nulemia pardavimų apimtys bei įmonės turimo ilgalaikio materialiojo turto vertė. Jei rodiklio kitimas mažas, jis siejamas su pardavimų apimties kitimu, o jei rodiklio pasikeitimas yra gana žymus manoma, kad tai lemia ilgalaikio materialaus turto vertės pasikeitimas (Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX Vilnius, 2010).

Kitaip tariant, žymius rodiklio svyravimus gali nulemti turto vertinimas perkainota verte, jei jo vertė žymiai padidėja ar sumažėja.

Ilgalaikio turto apyvartumas rodo, kiek vienas ilgalaikio turto litas uždirba pajamų. Didesnė koeficiento reikšmė rodo, kad su mažesnėmis investicijomis į ilgalaikį materialųjį įmonės turtą yra uždirbama daugiau pardavimo pajamų. Taigi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, vadinasi, tuo aukštesnis įmonės veiklos efektyvumo lygis. Šiam rodikliui įtaką daro įmonės veiklos pobūdis bei būtinosios

investicijos pagal veiklos sektorių.

Grynojo turto apyvartumas – tai dar vienas apyvartumo koeficientas, kuris parodo kiek įmonės investuotas vienas litas į ilgalaikį materialųjį turtą sukuria jai pajamų. Tai parodo kapitalo valdymo efektyvumo laipsnį. Tai vienas pagrindinių veiksnių, kurie didina investuoto kapitalo grąža. Kadangi rodiklio reikšmė parodo ar investicijos tikslingos ir ar jos atsiperka. Suteikia galimybę priimti atitinkamus investicijų susigrąžinimo sprendimus rodiklio reikšmei sparčiai krintant (Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX Vilnius, 2010).

Trumpalaikio turto apyvartumo rodikliai rodo, kiek kartų per metus „apsiverčia“ įmonės trumpalaikis turtas.

Atsargų apyvartumo rodiklis rodo, kiek per metus atsargos padaro apyvartų, didesnė jo reikšmė rodo, didesnę atsargų apyvartos greitį. Vadinasi, atsargos greitai realizuojamos ir uždirbamos pajamos. Rodiklio duomenys, valdant įmonę, leidžia daryti sprendimus dėl atsargų realizavimo. Didesnis jų apyvartumas mažina įmonės investicijas į atsargas bei didina jų valdymo efektyvumą (Kazanavičienė, 2006).

Nagrinėjant pirkėjų įsiskolinimo apyvartumą, rekomenduojama skaičiuoti vidutinį įsiskolinimą per metus. Šis koeficientas rodo, kiek gautinos sumos iš pirkėjų per metus padaro apyvartų ir apibūdina įmonės pirkėjų skolų surinkimo politikos efektyvumą. Kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo greičiau klientai atsiskaito su įmone. Tačiau labai aukštos rodiklio reikšmės rodo ir tai, kad kompanijos kreditavimo politika, nustatant atsiskaitymo terminus, yra gana griežta ir taip įmonė neišnaudoja viso pelningumo potencialo.

Nuo įmonės gebėjimo efektyviai panaudoti turimą turtą bei finansinius išteklius ir apyvartumo tempo priklauso ir gaunamas pelnas. Kuo įmonė efektyviau išnaudoja turtą ir kuo didesnis skolų apyvartumas, tuo ji gali uždirbti didesnę pelną, kas savo ruožtu įtakoja pelningumo rodiklius. Pelningumo rodikliai tiesiogiai priklausomi nuo turto vertinimo metodų. Todėl, galima daryti išvadą, kad kiekviena rodiklių grupė tiesiogiai ar netiesiogiai yra priklausoma nuo pelno, o pelnas gali būti koreguojamas įmonės vadovų sąmoningai, pasirenkant tam tikrą turto vertinimo metodą. Tiek ilgalaikiam materialiajam turtui tiek trumpalaikiam, ypatingai atsargoms (Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX Vilnius, 2010).

Taigi, pagrindinis analitiko uždavinys - susisteminti visuose turto analizės etapuose gautą informaciją, ją tinkamai pateikti rašto forma. Svarbu suformuluoti pasiūlymus turto naudojimo efektyvumui didinti, bei įvertinti įmonės mokumo ir likvidumo būklę turimo turto aspektu (Lakis,

2007).

Apibendrinant galima teigti, kad reikšmingiausia informacija apie įmonę yra pateikiama jos finansinėse ataskaitose. Iš ten esančių duomenų skaičiuojami įmonių finansiniai rodikliai, iš kurių duomenų apie įmonę įvaizdį susikuria kreditoriai, investuotojai, išorinės informacijos vartotojai. Taip pat remiantis jais daromi sprendimai ir įmonės viduje, matomos jautrios kompanijai sritys bei stipriausios grandys. Finansinių rodiklių reikšmėms įtaką daro pasirinkta apskaitos vedimo metodika, konkrečiai – turto vertinimo metodas. Priklausomai nuo ilgalaikio materialaus turto ar atsargų pasirinkto vertinimo metodo, skaičiai finansinėse ataskaitose kinta, tai gali iškraipyti įmonės finansinius rodiklius. Dažnai taikant perkainotos vertės metodą ir įvertinus turto vertės padidėjimą, matomas ir rodiklių kilimas, taip pat fiksuojant turto vertės mažėjimą galimas rodiklių svyravimas į teigiamą ar neigiamą pusę. Šis turto vertinimo metodas leidžia daryti tiesioginę įtaką pelningumo rodikliams, iš ko seka mokesčių slėpimo problema. Taip pat per visus pasirinktus turto vertinimo metodus, tiek trumpalaikio, tiek ilgalaikio turto, tiek nusidėvėjimo skaičiavimo būdų galima daryti įtaką efektyvumo rodikliams. Atsiradus trumpalaikio turto pokyčiams galima daryti įtaką mokumo rodikliams. Taip pat vienas mokumo rodiklis, ilgalaikių skolų apdraustumo ilgalaikiu turtu, bus nulemiamas ir ilgalaikio turto pokyčio. Finansinėse ataskaitose pateikiami duomenys gali būti teisingi, tačiau apgalvotai pasitelkiant turto vertinimo metodą, nebūtinai būna tikslūs. Turto vertinimo metodo pasirinkimo galimybė, kompanijoms suteikia galimybę savo naudai pakoreguoti finansinius bendrovės rodiklius.

2. TURTO ĮVERTINIMO METODŲ ĮTAKOS ĮMONĖS FINANSINIAMS RODIKLIAMS TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Atliktų tyrimų analizė ir konceptualaus modelio sudarymas

Mokslininkai ir analitikai atlieka tyrimus, kuriais yra siekiama nustatyti kokį poveikį turto vertinimo metodo pasirinkimas apskaitoje daro įmonės finansinei būklei bei finansiniams ataskaitų duomenims, kurie pateikiami išoriniams informacijos vartotojams bei kitoms atskaitingoms šalims. Šiame poskyryje atliksiu 8 straipsnių, susijusių su nagrinėjama tema, analizę. Ja sieksiu išsiaiškinti pagrindinius veiksnius darančius įtaką turto vertinimo metodo pasirinkimui bei finansiniams įmonės rodikliams. Apibendrinant svarbiausius veiksnius sukursiu savo konceptualų modelį ir atliksiu ekspertinį vertinimą. Straipsnių analizė pateikiama 4 lentelėje.

4 lentelė. Mokslinių straipsnių apžvalga

Straipsnio ištrauka	Veiksniai	Veiksnių grupės
Konkurencinėje aplinkoje vis svaresnę reikšmę įgauna įmonės nematerialaus turto rodikliai: organizavimas, žinios, vartotojų poreikiai, kokybė. Įmonės nematerialaus turto vertės apskaičiavimas sukelia daug problemų. Nematerialaus turto vertė vidiniu požiūriu gali būti nustatoma atsižvelgiant į rinkos vertę, o išoriniu – lyginant ekonominę vertę ir ateities potencialą (Vaškelenė, 2000).	1.socialiniai.	1.Veiklos sfera, organizavimas, vartotojų lūkesčiai, darbuotojų žinios ir kvalifikacija – turimas įmonės intelektinis kapitalas, prekės ar paslaugos kokybės lygmuo. Intelektinio kapitalo vertė rinkoje, nešama nauda įmonei, ateities vizijos įgyvendinimo galimybės, aiškių tikslų nusistatymas.
Kiekviena įmonė įsigydama ilgalaikį materialųjį turtą, vertina jį kaip šaltinį, uždirbsiantį įmonei pajamas ne mažiau kaip keletą ataskaitinių laikotarpių. Labai svarbu nustatyti faktinę turto įsigijimo savikainą ir vėliau visas įsigijimo išlaidas teisingai paskirstyti per visą turto naudojimo laiką. Nepaprastai aktuali šio turto perkainojimo problema. Kadangi šis turtas dalyvauja uždirbant pajamas keletą ataskaitinių laikotarpių, labai svarbu paskirstyti įsigijimo vertę periodiškai gaunamoms pajamoms. Nustatant šio turto nusidėvėjimo normą, būtina atsižvelgti į planuojamą ilgalaikio materialiojo turto naudojimo intensyvumą, naudingųjų turto savybių kitimą per visą jo	1.finansiniai; 2.tarnavimo laiko; 3.technologiniai; 4.ekonominiai.	1.Įmonės pajamų šaltinis, sąnaudų nurašymo didinimo galimybės. Nusidėvėjimo terminai ir kaina. Įtaka įmonės finansiniams rodikliams, finansinių ataskaitų duomenų pakitimai. 2.Turto kainos atsiperkamumo pajamomis per tarnavimo laiką. 3.Technologinės pažangos ir inovacijų įtaka turto vertei. 4.Ekonomių šalies sąlygų kitimas – gyventojų pajamų kitimas, įmonės prekės ar paslaugos paklausos kitimas.

<p>eksplotavimo laikotarpį, technologinę bei ekonominę pažangą, morališkai sendinančią turtą (Zinkevičienė, 2000).</p>		
<p>Bendrovės vertindamos turtą rinkos kaina ir likutine verte bando vengti mokesčių mažindamos savo pajamas ir didindamos nuostolio galimybę. Taip jos bando apsaugoti dalį savo pajamų nuo mokesčių naštos. Rinkos vertė priklauso nuo vidutinio lygio būsimų mokesčių lengvatų, o balansinė vertė grindžiama būsimo mokesčio vidutine nauda. Nuostoliai, perkėlus asignavimus į kitą laikotarpį, taip pat turi netiesioginį poveikį įmonės turto vertei, tai skatina įmonę naudotis investavimo galimybe. Taip sumažinama įmonės vertė kol investicija vyksta ir mažinama materialaus turto rinkos vertės ir likutinės vertės santykį po investavimo (De Waegenaere, Sansing, Wielhouwer, 2003).</p>	<p>1.teisiniai; 2.investiciniai; 3.rinkos situacijos.</p>	<p>1.Įstatymai reglamentuojantys turto įvertinimo metodus ir apskaitymą, mokesčių dydis priklausantis nuo pasirinkto vertinimo metodo, mokesčių lengvatos. 2.Pajamų investavimas. 3.Turto kainos pokyčiai rinkoje.</p>
<p>Apskaitoje nusidėvėjimo klausimas kelia vis didesnę susirūpinimą, šių tyrimų autoriai siekia tikro ir teisingo vaizdo apie darbo užmokestį ir ilgalaikio turto grynąją vertę. Tyrimo metu paaiškėjo, kad dabartinių nusidėvėjimo metodų pagal apskaitos standartus ir reglamentus, neužtenka. Išnagrinėjus 20 Rumunijos įmonių rodiklių paaiškėjo, kad negrįžtamai pakenkiama ilgalaikio materialaus ir nematerialaus turto duomenims. Jie yra iškraipomi ir neatspindi realybės (Costel, 2013).</p>	<p>1.Finansiniai; 2.Ekonominiai; 3.Teisiniai.</p>	<p>1.Nusidėvėjimo terminai ir sumos. Įmonės sąnaudų didinimo galimybės. Finansinių ataskaitų duomenų pakitimai ir jų įtaką įmonės finansiniams rodikliams. 2.Šakos, sektoriaus, visos rinkos informacijos iškraipymas, vengiant mokesčių ir minimizuojant pelną. 3.Standartai reglamentuojantys nusidėvėjimo skaičiavimo tvarką.</p>
<p>LIFO metodas leidžia prognozuoti būsimų išlaidų srautus ir kuriant atsargų naudojimo bei apskaitymo strategijas, sumažinti įmonės apmokestinamąsias pajamas. Metodas nėra visiškai tikslingas naudoti, nes iškraipo finansinių ataskaitų duomenis ir neparodo tikrojo vaizdo apie įmonės turtą (Adams ir Troutman, 2012).</p>	<p>1.Finansiniai; 2.Teisiniai; 3.Socialiniai.</p>	<p>1.Išlaidų ir pajamų srautai. Mokestinės prievolės. Lengvatos. 2.Standartai ir teisės aktai reglamentuojantys atsargų apskaitymą įmonėje bei nustatantys metodo taikymą sistemą. 3.Organizavimas, valdymo strategijos, vadovybės tikslai ir lūkesčiai.</p>
<p>Apskaitoje labai svarbus turto įkainojimo klausimas, nuo jo įvertinimo priklauso informacija apie įmonės finansinės būklės patikimumą. Kad būtų įvykdyti visi reikalavimai dėl teisingos ir objektyvios finansinės ir mokestinės atskaitomybės sudarymo, ilgalaikio materialaus turto</p>	<p>1.Finansiniai; 2.Teisiniai.</p>	<p>1.Turto vertės pokyčio priklausančio nuo turto vertinimo metodo finansinių duomenų iškraipymas, finansinių rodiklių neatspindėjimas realybės. 2. Įstatymai, teisės aktai, standartai reglamentuojantys turto vertinimo tvarką apskaitoje bei mokesčius įmonėms.</p>

apskaitos metodika turi būti sudaryta pagal apskaitos standartų nuostatas ir LR Pelnų mokesčio įstatymo reikalavimus bei kitus teisės aktus (Vismolekienė, 2008).		
Ilgalaikį materialųjį turtą naudoja visos įmonės nepriklausomai nuo dydžio ir veiklos pobūdžio. Jis turi labai didelę reikšmę įmonių būklei ir veiklos rezultatams, todėl svarbu atlikti nuodugnią šio turto analizę. Atsižvelgus į tai, kad ilgalaikis materialus turtas ir ypač aktyvioji jo dalis turi tiesioginę įtaką įmonės finansinei būklei ir veiklos rezultatams, būtina jo analizė (Mackevičius, 2008).	1. Ekonominiai; 2. Finansiniai.	1. Užimamas rinkos dalies dydis, kompanijos reikšmingumas rinkai, rinkos informacijos iškraipymas vengiant mokesčių prievolių, per finansinius duomenis. 2. Įmonės pajamų ir sąnaudų rodikliai, nusidėvėjimo ir turto įkainojimo sumos. Įtaka finansiniams duomenims pateikiamiems išoriniams rinkos dalyviams.
Tikrosios vertės metodas perteikia esmę, parodo teisingą informaciją ir galimus prieštaravimus, kurie gali būti finansinėse ataskaitose. Todėl atrodo visiškai protinga ir tinkama taikyti tikrosios vertės vertinimo metodą, kaip pirminį matavimo atributą. Tikroji vertė nustatoma pagal rinkos kainą, jei buvo rinkoje, grindžiama valdymo prielaidų. Tikroji vertė reiškia aktyvių ir likvidžių rinkų, išmanančių pirkėjų ir pardavėjų sandorius, rinkos sąlygomis, tarpusavio panašumus. Šio metodo absoliutus taikymas suteiktų galimybę lyginti bendroves tarptautiniame lygmenyje (Lindsell, 2005).	1. Teisiniai; 2. Finansiniai; 3. Rinkos situacijos.	1. Turto vertinimą apskaitoje reglamentuojantys aktai, įstatymai, VAS ir TAS. 2. Teisingos informacijos pateikimo siekimas, realios finansinės būklės atspindėjimas apskaitos dokumentuose. 3. Rinkos aktyvumas. Galimybė atlikti bendrovių, sektorių tarpusavio palyginimą tarptautiniame lygmenyje.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Vaškeliene (2000), Zinkevičienė (2000), De Waegenaere, Sansing, Wielhouwer (2003), Costel (2013), Adams ir Troutman (2012), Vismolekienė (2008), Mackevičių (2008), Lindsell (2005).

Išanalizavus pasirinktus straipsnius, išskiriamos pagrindinės makroekonominių veiksmų grupės, kurios dominuoja, kaip sietinos su turto vertinimo metodais ir jų pasirinkimu apskaitoje. Straipsniuose kalbama apie socialinius, ekonominius, finansinius, teisinius, rinkos, investicinius, technologinius ir laiko makro veiksmus. Kiekvienai makro veiksmų grupei priskiri antrą ir trečią lygio veiksmiai. Veiksmų grupės pateikiamos 5 lentelėje.

5 lentelė. Veiksmų grupės

I lygio	II lygio	III lygio
Socialiniai	Intelektinis kapitalas	Žinios
Ekonominiai	Gyventojų pajamos	Kvalifikacija
Finansiniai	Vartotojų paklausa	Organizavimas
Teisiniai	Vartotojų lūkesčiai	Veiklos sfera
Rinkos	Nusidėvėjimas	Finansiniai įmonės rodikliai
Investiciniai	Sąnaudos	Mokesčiai

Technologiniai	Turtas	Pelno mokestis
Laiko	Pajamos	VAS, TAS
	Turto vertės pokyčiai rinkoje	Ilgalaikis turtas
	Pajamų investavimas	Trumpalaikis turtas
	Įstatymai	
	Inovacijų pažanga	
	Turto tarnavimo laikas	

Šaltinis: sudaryta autorės.

Bet kuriame versle siekiant jo tęstinumo privalu atsižvelgti į supančias išorines aplinkas. Socialinė aplinka svarbi priimant sprendimus, organizuojant darbą, siekiant paklausos. Pažinti vartotojus svarbu siekiant jų lūkesčių patenkinimo, todėl socialinius vartotojų bruožus reikia nagrinėti siekiant finansinės verslo naudos. Taip pat nuo socialinės aplinkos kompanijos viduje priklauso darbuotojų kvalifikacija, intelektinis kapitalas, žinios, organizavimo, planavimo ir vadovavimo įgūdžiai. Tai lemia ir verslo sėkmę. Socialinė atsakomybė yra ir valstybės instrumentas, kuris leidžia kurti visuomenės gerovę. Visuomenė iš įmonių reikalauja socialiai atsakingo elgesio. Įmonės eidamos į rinką žino socialinės atsakomybės kriterijus, etinius standartus ir elgesio kodeksus (Gižienė, Palakienė, Simanavičienė, 2011).

Ekonominiai verslo veiksniai yra susiję su šalies ūkio veikla jo raida bei kryptimi. Ekonomikos lygis lemia vartotojų ekonominę būklę bei interesus. Ekonominė aplinka susidaro iš daugelio ekonominių rodiklių, kurie glaudžiai susiję su šalies teisine aplinka, jos taikoma politika. Ši aplinka diktuoja sąlygas, pagal kurias sprendžiama, kiek pinigų žmonės nori ir gali išleisti perkant prekes ar paslaugas, kokios sąlygos šalyje siekiant gauti kreditą, kokia palūkanų norma, mokesčių politika, kokiam lygmenyje tokie šalies rodikliai, kaip nedarbo, infliacijos lygis ir BVP. Ekonominiai rodikliai tiesiogiai veikia paklausą ir šalies kainų politiką. Versle labai svarbu identifikuoti aplinkybes, kurios iš anksto įspėja apie artėjančius rezultatų pasikeitimus, gebėti prisitaikyti prie naujų verslo sąlygų ir užkirsti kelią įmonės bankrotui (Stundžienė, Bliėkienė, 2012).

Finansiniai įmonės rodikliai reikšmingi ne tik pačiai įmonei, bet ir išoriniams informacijos vartotojams. Finansinė bendrovės būklė geriausiai atsispindi balanse ir pelno (nuostolių) ataskaitoje. Iš jose esančių duomenų galima spręsti ar bendrovės veikla pelninga ar nuostolinga, kiek bendrovė turi turto ir kiek įsipareigojimų. Iš viso to galima spręsti apie bendrovės mokumą, likvidumą, turto panaudojimo efektyvumą, pelningumą ir pan.

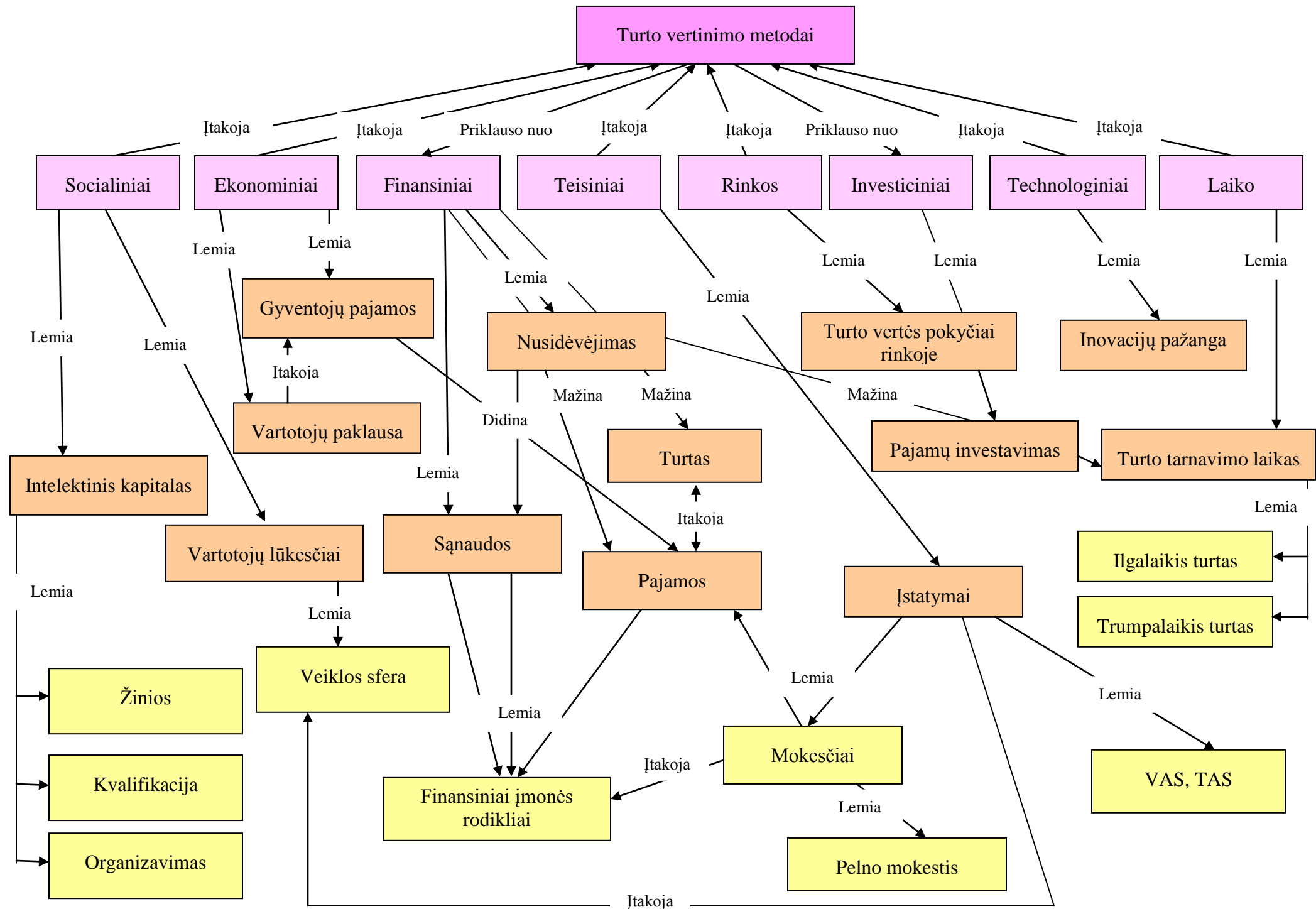
Teisinė įmonės aplinka priklauso nuo šalies, kurioje plėtojama veikla. Nuo įstatymų, teisės aktų ir standartų reglamentuojančių vykdomą veiklą ir taikomą apskaitos politiką. Nuo TAS ir VAS nuostatų priklauso įmonėje pasirinktas turto vertinimo metodas, turto tarnavimo laikas,

nusidėvėjimo sumos. Dažnai įmonėje renkantis turto vertinimo metodą nagrinėjamas ir LR Pelno mokesčio įstatymas, vengiant didesnių mokesčių ir siekiant kuo didesnės finansinės naudos.

Rinkos ir investiciniai veiksniai ypač svarbūs tarptautinėms kompanijoms, kurioms labai svarbu kur tikslingiau įsigyti turto, esant skirtingoms rinkos kainoms, kur investuoti, kokias lėšas investuoti ir pan. Labai svarbus vaidmuo tenka tiesioginėms užsienio investicijoms, nes jų pritraukimas sukuria patrauklią šalies investicinę aplinką (Stankevičienė, Lakštutienė, 2012).

Taip pat vienas nuo kito labai priklausomi technologiniai ir laiko veiksniai. Daugėjant naujų technologijų, diegiant naujausias inovacijas įmonėse, mažėja laiko kaštai, sąnaudos, didinamas našumas. Technologijų diegimas reikalauja investicijų, o laiko veiksnys padeda orientuotis kada jo atsipirks. Bendrovėms svarbu analizuoti naujų technologijų atsiradimo galimybes, nuo to gali priklausyti jų konkurencinis pranašumas. Mokslinius tyrimus labai skatina jūrų uostų įtaką šalių ekonominiam vystymuisi, kurie paskatintų spartesnę plėtrą. Daugumos šalių nacionalinėse strategijose, vertinant organizacijų plėtrą, prioritetai skiriami darniam vystymuisi. Uostai siekia naujų technologijų diegimo ir darbo našumo subalansuotumo (Kutkaitis, Čepinskis, 2011).

Išskyrus pagrindinius makroekonominius veiksnius I lygyje, sudaromas konceptualus veiksmų žemėlapis, kuriame vaizduojama visu trijų lygių veiksmų tarpusavio priklausomybė.

Šaltinis: sudaryta autorės

3 pav. Konceptualus modelis

Siekiant išnagrinėti kokią įtaką pasirinkti turto vertinimo metodai apskaitoje daro įmonės finansiniams rodikliams, buvo sukurtas koncepcijų žemėlapis, kuriame pateikiami veiksniai įtakojantys tuos metodus. Darbe bus panaudotas ekspertinio vertinimo metodas, kurio pagalba susistemtinamos ekspertų nuomonės bei padaroma išvada. Ekspertų vertinimui buvo pateikti veiksniai ir finansinių ir teisinių veiksnių grupių, nes kaip matoma iš paveikslo jie labiausiai lemia finansinius įmonės rodiklius.

Buvo apklausti 5 ekspertai (pavadinsime juos $X_1, X_2 \dots X_5$). Visi jie susiję su finansų sritimi ir yra kvalifikuoti šios srities specialistai. Informacija apie ekspertus pateikiama 6 lentelėje.

6 lentelė. Ekspertų duomenys

<i>Ekspertų duomenys</i>	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5
<i>Išsilavinimas</i>	<i>Ekonomikos docentė, dr.</i>	<i>Finansų teisės magistras, auditoriaus kvalifikacija.</i>	<i>Investicijų valdymo magistras, finansų maklerio kvalifikacija.</i>	<i>Ekonomikos docentė, dr.</i>	<i>Ekonomikos magistras, auditoriaus kvalifikacija</i>
<i>Pareigos</i>	<i>Ekonomistė</i>	<i>Auditorius</i>	<i>Finansų makleris</i>	<i>Vyr. finansininkė, lektorė</i>	<i>Auditorius</i>
<i>Darbo patirtis</i>	<i>15 metai</i>	<i>5 metai</i>	<i>3 metai</i>	<i>18 metai</i>	<i>5 metai</i>

Šaltinis: sudaryta autorės

Ekspertai buvo apklausiami individualaus vertinimo metodu – interviu. Norint išsiaiškinti kokia yra ekspertų nuomonė apie turto vertinimo metodų įtaką įmonės finansiniams rodikliams, ekspertams buvo pateikti keli klausimai.

Ekspertų buvo prašoma pateikti savo nuomonę ir suranguoti nuo 1 iki 5 pateiktas alternatyvas, kurios jų nuomone daugiau ir mažiau įtakoja turto vertinimo metodus.

Alternatyvos:

1. nusidėvėjimas;
2. įstatymai;
3. sąnaudos;
4. turtas;
5. pajamos.

Vertinant ekspertų atsakymus reikia nustatyti, ar jų vertinimai prieštaringi ar jie yra panašūs. Taigi, iškeliamos pradinės hipotezės:

H_0 : Ekspertų vertinimai yra priešaringi t.y. $W=0$

H_A : Ekspertų vertinimai yra panašūs t.y. $W \neq 0$

7 lentelėje pateikiamas ekspertų vertinimas, sumos, vidurkiai ir nuokrypio kvadratai. Ekspertų nuomonė suranguota taip: 1 – visiškai sutinku; 2 – sutinku; 3 – iš dalies sutinku; 4 – nesutinku; 5- visiškai nesutinku.

7 lentelė. Ekspertinio vertinimo duomenys

Eksperto Nr.	Turto vertinimo metodus lemiantys veiksniai				
	Nusidėvėjimas	Įstatymai	Sąnaudos	Turtas	Pajamos
X_1	1	2	3	5	4
X_2	2	1	3	4	5
X_3	2	1	3	4	5
X_4	1	2	4	5	3
X_5	1	2	5	4	3
Rangų suma $\sum_{i=1}^m X_{ij}$	7	8	18	22	20
Rangų sumų vidurkis a	15	15	15	15	15
Nuokrypio kvadratas	64	49	9	49	25
Suma $S^2=196$					

Šaltinis: sudaryta autorės

Rangų sumų vidurkiai apskaičiuojamas pagal formulę:

$$a=0,5m(k+1)$$

$$a= 0,5*5(5+1)=15$$

m – ekspertų skaičius.

k – alternatyvų skaičius.

Nuokrypio kvadratas apskaičiuojamas:

$$S^2 = \sum_{j=1}^k \left(\sum_{i=1}^m x_{ij} - a \right)^2$$

$$S^2=(7-15)^2+(8-15)^2+(18-15)^2+(22-15)^2+(20-15)^2=64+49+9+49+25=196$$

Konkordancijos koeficiento W skaičiavimas, kai nėra sutampančių reikšmių:

$$W = \frac{12S^2}{m^2(k^3 - k)};$$

$$W=12*196/5^2(5^3-5)=2352/3000=0,78$$

Konkordacijos koeficientas W kinta nuo 0 iki 1 ($0 < W < 1$); 0 reiškia visišką nesuderinamumą; 1- pilną suderinamumą.

Patikrinus konkordancijos koeficiento reikšmingumą:

$$W*m*(k - 1)=0,78*5*4=15,6,$$

$$X_{krit}^2(0,05;4)=9,49 \text{ (MS excel funkcija CHIINV(0,05;4))}$$

Kadangi $\chi^2 > \chi_{krit}^2$, tai hipotezė H_0 , kad ekspertų vertinimai yra prieštaringi, atmetama. Priimama H_A hipotezė, kad ekspertų vertinimai yra panašūs. Todėl galima daryti išvadą, kad veiksniai: nusidėvėjimas, įstatymai, sąnaudos, turtas ir pajamos pasirinkti tinkamai ir daro įtaką turto vertinimo metodams. Ekspertų veiksmų reitingavimas pagal svarbą panašus ir prioritetą jie teikia nusidėvėjimui bei įstatymams reglamentuojantiems turto vertinimo metodų taikymo ir skaičiavimo tvarką.

Apibendrinant galima teigti, kad visi autoriai nagrinėdami turto vertinimo metodus apskaitoje atsižvelgia į finansinius ir teisinius veiksnius, jų nuomone įstatyminė bazė bei įmonės finansinė padėtis labiausiai įtakoja metodo pasirinkimą, tikslus taikant vieną ar kitą metodą bei finansinius įmonės rodiklius. Pagrindiniai veiksniai: nusidėvėjimas, įstatymai, sąnaudos, turtas ir pajamos. Ekspertų nuomone, turto vertinimo metodo pasirinkimas labai priklauso nuo nusidėvėjimo skaičiavimo būdo ir gautų jo rezultatų.

2.2. Įmonės turto įvertinimo metodų įtakos finansiniams rodikliams tyrimo metodika

Įmonėje renkantis turto vertinimo metodą, svarbu išanalizuoti ir jo skaičiavimo tvarką, būtinus parametrus. Šiame poskyryje bus apžvelgiami pagrindiniai ilgalaikio materialiojo ir trumpalaikio turto apskaitymui taikomi turto vertinimo metodai bei nusidėvėjimo skaičiavimo būdai. Taip pat pagrindiniai rodikliai, jų skaičiavimo formulės bei matavimo ribos, kurie, autorės nuomone, reikšmingai siejasi su pasirinktais turto vertinimo metodais. Bus sudaroma tyrimo metodika. Analizuotini turto vertinimo metodai pateikiami 4 pav.

Ilgalaikiam materialiajam ir trumpalaikiam turtui taikomi turto vertinimo metodai	
<ul style="list-style-type: none"> • Įsigijimo savikaina; • Perkainota verte. 	<ul style="list-style-type: none"> • Įsigijimo savikaina; • Grynąja galimo realizavimo verte.
<p style="text-align: center;">Nusidėvėjimo metodai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tiesiogiai proporcingas; • Dvigubo mažėjimo; • Metų skaičiaus. 	<p style="text-align: center;">Atsargų apskaitymo metodai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • LIFO; • FIFO; • Svertinio vidurkio; • Konkrečių kainų.

Šaltinis: sudaryta autorės.

4 pav. **Ilgalaikio materialiojo ir trumpalaikio turto vertinimo metodai**

Tam, kad ilgalaikiam materialiajam turtui būtų galima taikyti įsigijimo (pasigaminimo) savikainos apskaitymo metodą, jis pirmiausia turi atitikti visus pagrindinius turto parametrus: jį ketinama naudoti ilgiau nei vienerius metus; iš šio turto tikimasi gauti ekonominės naudos; galima patikimai nustatyti jo savikainą; turto savikaina yra ne mažesnė už mažiausią ilgalaikio materialiojo turto savikainą, nustatytą kiekvienai turto grupei; įmonei yra perduota rizika susijusi su šiuo turtu.

Jei turtas atsitinka visus šiuos parametrus jis gali apskaitoje būti registruojamas įsigijimo (pasigaminimo) savikaina įtraukiant šiam apskaitymo metodai priskiriamas išlaidas.

Kai įmonės paskaitos politikoje ilgalaikio materialiojo turto apskaitai būna nustatytas perkainotos vertės būdas, tai šis turtas yra perkainojamas ir sudaromas perkainojimo rezervas. Kai yra perkainojamas ilgalaikio turto vienetas, turi būti perkainota ir visa turto grupė, kuriai jis priklauso. Jei perkainojant turtą nustatoma didesnė jo vertė, tai apskaitoje registruojama dėl perkainojimo padidėjusi turto vertės dalis ir perkainojimo rezervas.

Iki kito perkainojimo yra skaičiuojamas tiek įsigijimo savikainos, tiek dėl perkainojimo padidėjusio ilgalaikio materialiojo turto vertės dalies nusidėvėjimas. Nudėvint perkainoto turto vertę, suma, kuria padidėjo turto nusidėvėjimas dėl jo perkainojimo, sumažinamas ir perkainojimo rezervas. Tokiu būdu šia suma yra didinamas nepaskirstytasis pelnas, todėl būtini tam tikri įrašai įmonės apskaitoje (Ilgalaikio materialiojo turto perkainojimas, 2011).

Kai ilgalaikis materialusis turtas yra perduodamas naudoti, jam pradedamas skaičiuoti nusidėvėjimas nuo kito mėnesio pirmos dienos. Kiekvieno ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimas per visą jo tarnavimo laikotarpį yra apskaičiuojamas iš jo įsigijimo vertės

atėmus numatomą likvidacinę vertę, kurią nustato pati įmonė. Tačiau likvidacinė vertė turi būti ne mažesnė už 1 litą ir negali viršyti 10 proc. įsigijimo vertės.

Ilgalaikiam materialiajam turtui taikant tiesiogiai proporcingą (tiesinį) metodą, metinė nusidėvėjimo suma apskaičiuojama pagal formulę:

$$N = \frac{V_1 - V_2}{T}$$

N – metinė nusidėvėjimo suma;

V_1 – ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo vertė;

V_2 – ilgalaikio materialiojo turto likvidacinė vertė;

T - naudojimo laikas metais.

Taikant dvigubą mažėjančios vertės metodą nusidėvėjimas skaičiuojamas nuo objekto likutinės vertės pagal du kartus padidintą procentą, skaičiavimui naudojamos formulės:

$$N = L \times n; \quad n = \frac{100\%}{T} \times 2$$

N – metinė nusidėvėjimo suma;

L – ilgalaikio materialiojo turto likutinė vertė;

n – nusidėvėjimo procentas;

T – naudojimo laikas metais.

Pirmaisiais turto naudojimo metais:

$$N_1 = L_1 \times n;$$

$$\text{Čia } L_1 = V_1$$

V_1 – ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo vertė.

Antraisiais turto naudojimo metais:

$$N_2 = L_2 \times n;$$

$$\text{Čia } L_2 = L_1 - N_1$$

Trečiaisiais turto naudojimo metais:

$$N_3 = L_3 \times n;$$

$$\text{Čia } L_3 = L_2 - N_2$$

Ketvirtaisiais ir tolimesniais „i“ –taisiais metais (išskyrus paskutinius):

$$N_i = L_i \times n;$$

$$\text{Čia } L_i = L_{i-1} - N_{i-1}$$

Paskutiniais turto naudojimo metais:

$$N_p = L_{p-1} - V_2$$

Čia V_2 – ilgalaikio materialiojo turto likvidacinė vertė.

Vertinant ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimą naudojamas ir metų skaičiaus metodas, pagal kurį nusidėvėjimo suma skaičiuojama nuo įsigijimo vertės, tačiau pirmaisiais metais įskaitoma didžiausia suma, antraisiais – mažesnė, o trečiaisiais ir dar vėlesniais tolygiai mažėjanti nusidėvėjimo suma, priklausomai nuo turto naudojimo laiko. Taikant šį metodą naudojama formulė:

$$N = \frac{(V_1 - V_2) \times (T - i + 1) \times 2}{T \times (T + 1)}$$

N – metinė nusidėvėjimo suma;

V_1 – ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo vertė;

V_2 – ilgalaikio materialiojo turto likvidacinė vertė;

T – naudojimo laikas metais;

i – metai, kuriems skaičiuojamas nusidėvėjimas, čia $i \leq T$.

Įmonės pasirinkto nusidėvėjimo skaičiavimo metodo, taikomo ilgalaikiam materialiajam turtui, keiti negalima. Šio turto likvidacinė vertė skaičiuojama tik tiesiniu metodu. Jei ilgalaikio materialiojo turto pertvarkymo darbai prailgina jo naudingo tarnavimo laikotarpį tai finansinėje apskaitoje turi būti patikslintas nusidėvėjimo skaičiavimas taip, kad likutinė vertė būtų nudėvėta per iš naujai įvertintą naudingo tarnavimo laiką. Jei pertvarkymo darbai neprailgina naudingo tarnavimo laiko, tai apskaitoje padidinama nusidėvėjimo suma, nekeičiant jo tarnavimo laikotarpio.

Vertinti trumpalaikiam turtui naudojami įsigijimo savikainos ir grynosios galimos realizavimo vertės metodai. Kai atsargos apskaitoje registruojamos įsigijimo savikaina tai paprasčiau, nes tai vertė už kurią jos ir buvo nupirktos. Taip įgyvendinamas atsargumo principas, jei nepavyktų parduoti brangiau, tai būtų bandoma už savikainą. Tačiau jei atsargos kurį laiką nerealizuojamos, gali pasikeisti rinkos sąlygos, jos gali prarasti savo naudingąsias savybes ir vertę. Todėl pagal 9 VAS „Atsargos“ reikalaujama įvertinti atsargas vienu iš minėtų metodų atsižvelgiant į tai, kuri suma yra mažesnė. Tai reiškia atsargų nuvertinimą. Grynoji galimo realizavimo vertė, kaip sakoma VAS, yra įvertinta pardavimo kaina, esant įprastoms rinkos sąlygoms, atėmus įvertintas gamybos užbaigimo ir galimas

pardavimo išlaidas. Grynoji galimo realizavimo vertė atspindi pinigų sumą, kurią tikimasi gauti atsargas pardavus ar sunaudojus. Ši vertė nustatoma remiantis patikimiausiais įrodymais, kuriuos galima gauti įvertinant atsargas, kurias tikimasi realizuoti. Vertinant atsižvelgiama į kainos ir savikainos svyravimus, susijusius su ūkiniais įvykiais. Atsargų susijusių su pardavimo ar paslaugų sutarčių vykdymu, vertė pagrįsta sutarčių kaina. Tuo atveju kai žaliavų kainų sumažėjimas rodo, kad pagamintos produkcijos savikaina viršys grynąją galimo realizavimo vertę, jos nukainojamos iki pastarosios. Tokiomis aplinkybėmis žaliavų atstatomoji savikaina gali būti geriausias grynosios galimos realizavimo vertės matas.(12-asis TVSAS).

Svarbiausi vertinant atsargas yra jų apskaitymo metodai:

1. LIFO – prekės pirktos paskiausiai, parduodamos pirmiausiai;
2. FIFO – pirmasis pirktas, pirmasis parduodamas;
3. Svertinio vidurkio – išleistos atsargos įvertinamos vidutine įsigijimo savikaina;
4. Konkrečių kainų – prekė nurašoma konkrečia jos įsigijimo savikaina.

Kiekvienas įmonėje pasirinktas turto vertinimo metodas, tiek ilgalaikio materialaus tiek trumpalaikio, bei nusidėvėjimo skaičiavimo metodas, gali keisti įmonės finansinių rodiklių duomenis. Mano manymu, turto vertinimo metodai įtakoja bendrovės mokumo, pelningumo, likvidumo, efektyvumo ir apyvartumo rodiklių reikšmes. Pagrindiniai šių grupių rodikliai, kurie bus analizuojami, pateikiami 8 lentelėje su formulėmis bei rekomenduojamomis reikšmėmis.

8 lentelė. Rodiklių skaičiavimo formulės ir įvertinimo ribos.

Rodiklio pavadinimas	Rodiklio apskaičiavimo formulė	Rekomenduojama rodiklio reikšmė
Likvidumas		
1. Bendras likvidumo koeficientas	$L1=D1+0,5D2+0,3D3/K1+0,5K2+0,3K3$	$L1 - 1$
2. Absoliutaus likvidumo koeficientas	$L2=D1/K1+K2$	$L2 > 0,2 - 0,7$
3. Kritinio likvidumo koeficientas	$L3=D1+D2/K1+K2$	Leistinos ribos 0,7 – 0,8, pageidautina 1,3 – 1,5
4. Einamojo likvidumo koeficientas	$L4=D1+D2+D3/K1+K2$	Būtina reikšmė – 1, optimali – nemažiau 2
5. Apyvartinio kapitalo lyginamasis svoris	$L6=D1+D2+D3/D1+D2+D3+D4$	Priklauso nuo veiklos šakos
Mokumas		
1. Bendras skolos rodiklis	Visi įsipareigojimai/Visas turtas	0,3-0,5, bet teigiamai vertinamas mažėjimas
2. Ilgalaikių skolų apdraustumo ilgalaikiu turtu koeficientas	Ilgalaikis turtas/Ilgalaikiai įsipareigojimai	Kuo didesnis, tuo geriau

3. Skolos apdraustumo gryniaisiais pinigais koeficientas	Grynieji pinigai/Visi įsipareigojimai	Didėjimas vertinamas teigiamai
4. Skolų gražinimo trukmės koeficientas	Visi įsipareigojimai - grynieji pinigai/ Pinigų srautai iš įmonės veiklos	Teigiama – mažėjimas
5. Grynasis apyvartinis kapitalas	Trumpalaikis turtas - Trumpalaikiai įsipareigojimai	Teigiama – didėjimas
6. Bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas	Trumpalaikis turtas/ Trumpalaikiai įsipareigojimai	1,2 ir daugiau
7. Greitojo trumpalaikio mokumo koeficientas	Trumpalaikis turtas - Atsargos/ Trumpalaikiai įsipareigojimai	Ne mažesnis kaip 0,5, optimalu - 1
8. Grynųjų pinigų srauto ir įsipareigojimų santykis	Grynųjų pinigų srautas iš pagrindinės veiklos/Trumpalaikiai įsipareigojimai	1 ir daugiau
9. Pardavimų apmokėjimo koeficientas	Pinigai+Gautinos sumos-Trumpalaikės skolos/Pajamos iš pardavimų	Rodo, kuri parduotų prekių dalis apmokama. Normos nėra
10. Pastovaus kapitalo trumpalaikio mokumo koeficientas	Pinigai+Gautinos sumos-Trumpalaikiai įsipareigojimai/Pastovus kapitalas	Normos nėra, rodo likvidžiausių mokėjimo priemonių ir nuosavo kapitalo bei įsipareigojimų tarpusavio ryšį
Efektyvumas ir apyvartumas		
1. Atsargų apyvartumo koeficientas	Parduotų prekių savikaina/Vidutinės metinės atsargos	Rodo per kiek dienų bus realizuotos turimos atsargos. Priklauso nuo veiklos šakos
2. Pirkėjų skolų apyvartumo koeficientas	Pirkėjų įsiskolinimas*360/Pardavimai	Rodo pirkėjų skolų apyvarta lyginant su pardavimais. Priklauso nuo veiklos šakos
3. Ilgalaikio materialiojo turto apyvartumo koeficientas	Pardavimų pajamos/ Ilgalaikio materialiojo turto vertė	Kuo didesnis, tuo geriau
4. Turto apyvartumo koeficientas	Pardavimai/Atsargos	Priklauso nuo verslo šakos specifikos
Pelningumas		
1. Bendrojo pelningumo rodiklis	Bendrasis pelnas/Grynosios pardavimų pajamos	Kuo didesnis, tuo geriau
2. EBITDA	EBITDA pelnas/Pardavimų pajamos	Kuo reikšmė didesnė, tuo geriau
3. Veiklos pelningumo rodiklis	Veiklos pelnas/Pardavimų pajamos	Patenkinamas > 5 proc.
4. Grynojo pelningumo rodiklis	Grynasis pelnas/Grynosios pardavimų pajamos	Prblematiškas < 10, blogas < 5
5. ROA	Grynaisi pelnas/Visas turtas	Blogai < 8 proc., tačiau priklauso nuo veiklos sferos ir priklausomai nuo to reikšmė gali kisti
6. ROI	Grynasis pelnas/ Nuosavas kapitalas+Ilgalaikės skolos	Kuo didesnis, tuo geriau

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Bagdžiūnienę (2008), Mackevičių (2005), Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX.

Kaip teigia V. Bagdžiūnienė (2008), analizuojant mokumą yra naudojami absoliutūs dydžiai – pradelstų mokesčių biudžetui, sąskaitų tiekėjams, kreditoriams suma. Tam, kad

įvertinti mokumą visi balanso straipsniai yra grupuojami pagal likvidumą. Pats likvidžiausias turtas įmonėje yra pinigai ir jų ekvivalentai, o mažiausiai likvidus – ilgalaikis turtas. Norint skaičiuoti Likvidumo rodiklius reikia įmonės turtą suskirstyti į debeto ir kredito grupes. Turto grupavimas pagal likvidumą pateikiamas 9 lentelėje.

9 lentelė. Turto (debeto) grupės

Kodas	Grupė	Skaičiavimo formulė
D1	Likvidžiausias turtas	Pinigai ir jų ekvivalentai
D2	Greitai parduodamas turtas	Trumpalaikės (iki vienerių metų) pirkėjų skolos
D3	Lėtai parduodamas turtas	Atsargos, gautinas PVM, ilgalaikės pirkėjų skolos (daugiau kaip vieneri metai)
D4	Labai lėtai parduodamas turtas	Ilgalaikis turtas

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Bagdžiūnienę (2008).

Įsipareigojimai pagal jų padengimo terminą yra grupuojami analogiškai. Sugrupavus įmonės turtą į keturias pagrindines grupes būtina sugrupuoti ir jos įsipareigojimus. Tai yra kreditinė balanso lygybės pusė ir ją sudaro taip pat keturios pagrindinės grupės. Tam, kad įmonės finansinė padėtis būtų laikoma kuo patikimesnė, jai tektų mokios ir vykdančios savo įsipareigojimus įmonės statusas balansas turi būti laikomas visiškai likvidžiu. Toks jis bus tuomet, jei kiekviena debeto grupė sudarys didesnę ar lygią sumą atitinkamai kredito grupei. Įsipareigojimų ir nuosavybės grupavimas pagal likvidumą pateikiamas 10 lentelėje.

10 lentelė. Įsipareigojimų ir nuosavybės (kredito) grupės

Kodas	Grupė	Skaičiavimo formulė
K1	Skubiausi įsipareigojimai	Trumpalaikiai (iki vienerių metų) įsipareigojimai tiekėjams, biudžetui, darbuotojams
K2	Skubūs įsipareigojimai	Trumpalaikiai finansiniai įsipareigojimai ir įsipareigojimai savininkams (mokėtini dividendai ir kt.)
K3	Ilgalaikiai įsipareigojimai	Ilgalaikės paskolos ir kiti panašūs įsipareigojimai
K4	Pastovūs įsipareigojimai	Nuosavas kapitalas, rezervai ir nepaskirstytasis pelnas

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Bagdžiūnienę (2008).

Darbe bus nagrinėjami rodikliai iš pagrindinių grupių: mokumo, likvidumo, efektyvumo ir apyvartumo bei pelningumo. Visi jie daugiau mažiau priklausomi nuo turto, jei turto vertinimo metodas nulemia vieno ar kito aktyvo straipsnio pokytį balanse tai gali atsispindėti rodiklių rezultatuose tam, kad įvertinti ar reikšminga įtaką rodiklių rezultatams daro turto vertinimo metodas darbe bus iškeliamos dvi hipotezės, iš kurių viena bus priimama,

o kita atmetama atlikus koreliacinę analizę.

H_0 – pasirinktas turto vertinimo metodas neturi reikšmingos įtakos įmonės finansiniams rodikliams.

H_1 – pasirinktas turto vertinimo metodas turi reikšmingos įtakos įmonės finansiniams rodikliams.

Koreliacijos koeficientas yra naudojamas įvertinti dviejų atsitiktinių kintamųjų tiesinei priklausomybei. Esant koreliaciniam ryšiui nepriklausomo kintamojo kitimas veikia priklausomojo kintamojo vidutines reikšmes. Dažnai ryšys priklauso ne tik nuo šių kintamųjų, bet ir nuo daugybės kitų veiksnių, kurių negalima išvengti ir kurie net gali būti nežinomi. Koreliacijos koeficientas yra atsitiktinių kintamųjų tarpusavio ryšio matas ir tai yra santykinis dydis. Tiesinis koreliacijos koeficientas apskaičiuojamas pagal formulę:

$$r_{x,y} = \frac{\overline{xy} - \bar{x} * \bar{y}}{S_x * S_y}$$

Koreliacijos koeficiento reikšmė nepriklauso nuo X ir Y, šis koeficientas yra santykinis, nes jo reikšmė standartizuota (Boguslauskas, 2004). Koreliacijos stiprumo vertinimo skalę pateikiama 11 lentelėje.

11 lentelė. Koreliacijos vertinimo skalė

Labai stiprus	Stiprus	Silpnas	Nėra	Nėra ryšio
-1 ir +1	< -0,9 ir > +0,9	> -0,9 ir < +0,9 < -0,4 ir > +0,4	> -0,4 ir < +0,4	0

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Bartosevičienę (2006).

Koreliacijos koeficientas parodo, ar tiriamų kintamųjų tiesinė priklausomybė stipri ir ar koreliacija statistiškai reikšminga. Tačiau, norint įvertinti priežastinį ryšį tarp šių kintamųjų reikia sudaryti regresinės analizės modelį. Darbe buvo pasirinktas daugialypės regresijos modelis. Daugialypėje regresijoje galioja sąlyga: nepriklausomi kintamieji (X_1, \dots, X_n) nėra tarpusavyje koreliuoti, tarp jų nėra tiesinio ryšio. Tokios regresijos modelis užrašomas:

$$y_i = b_0 + b_1 x_{1i} + b_2 x_{2i}$$

Regresinės analizė yra visuma statistinių metodų, kurie skirti sudaryti regresiniam modeliui, patikrinti jo adekvatumui ir jį pritaikyti prognozuojant. Tai statistinis modelis, kuris leidžia pagal vieno kintamojo reikšmes prognozuoti kito kintamojo reikšmes (Boguslauskas, 2004).

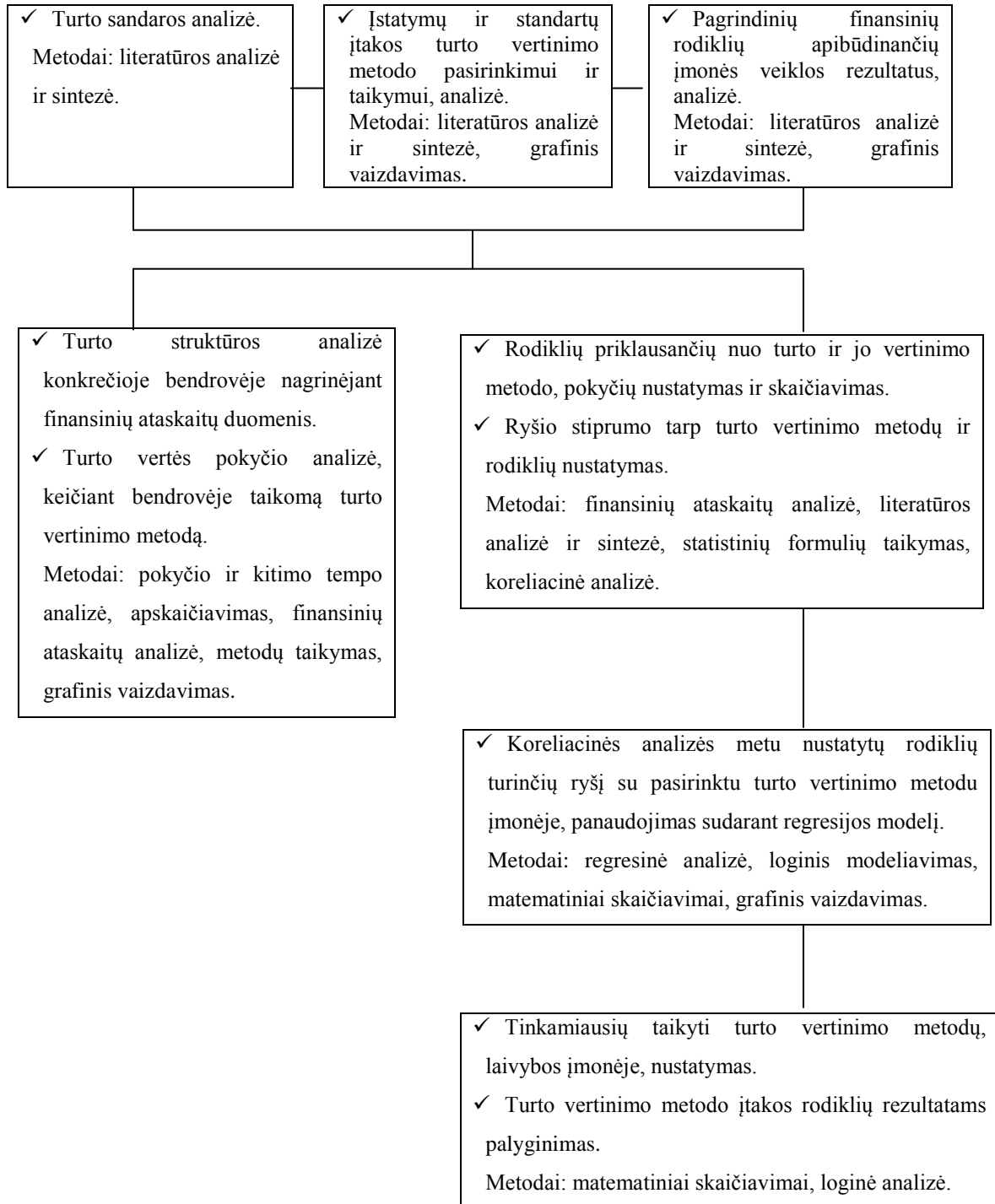
Apibendrinant visą tyrimo metodiką, pateikiami pagrindiniai žingsniai:

- Turto sandaros teorinė analizė;
- Įstatymų ir standartų įtakos turto vertinimo metodo pasirinkimui ir taikymui, analizė;
- Pagrindinių finansinių rodiklių apibūdinančių įmonės veiklos rezultatus, analizė;
- Turto struktūros analizė konkrečioje bendrovėje;
- Turto vertės pokyčio analizė, keičiant bendrovėje taikomą turto vertinimo metodą;
- Rodiklių, priklausančių nuo turto ir jo vertinimo metodo, pokyčių nustatymas ir

skaičiavimas;

- Ryšio stiprumo tarp turto vertinimo metodų ir rodiklių nustatymas;
- Koreliacinės analizės metu nustatytų rodiklių turinčių ryšį su pasirinktu turto vertinimo metodu įmonėje, panaudojimas sudarant regresijos modelį;
- Tinkamiausių taikyti turto vertinimo metodų, laivybos kompanijoje, nustatymas;
- Turto vertinimo metodų įtakos rodiklių rezultatams palyginimas.

Viso tyrimo metodika pateikiama 5 pav.

Šaltinis: sudaryta autorės

5 pav. Įmonės turto įvertinimo metodų įtakos finansiniams rodikliams tyrimo metodika

Apžvelgiant pasirinktos kompanijos turto struktūrą, naudinga atlikti vertikalią analizę. Vertikali analizė padeda įvertinti turto ir jo finansavimo šaltinių struktūrą bei pokyčius įmonėje. Ji yra naudinga kai naudojama santykiniais dydžiais, nes galima palyginti skirtingų įmonių turto sudėtį ir jų finansavimo šaltinių struktūrą. Santykiniai rodikliai tam tikru mastu sumažina neigiamą infliacinių procesų įtaką ir kartu leidžia juos objektyviau palyginti. Vertikalios analizės pagalba galima įvertinti įmonės turto sudėtį, įsitikinti, ar jai pakanka turimo turto, kad jį būtų galima pateikti kaip užstatą kreditui gauti. Analizės metu atitinkamas finansinės atskaitos rodiklis lyginamas su tos atskaitos baziniu rodikliu. Kiekvienas dalinis rodiklis sudaro tam tikrą procentą bazinio rodiklio. Taigi atliekant keletą metų vertikalią analizę nustatoma kaip keitėsi daliniai rodikliai ir kokios tų pasikeitimų priežastys (Juozaitienė, 2007).

Pagal L. Juozaitienę (2007) atliekant horizontaliąją analizę yra lyginami finansinių ir praėjusių metų duomenys, apskaičiuojama rodiklių dinamika, taip pat absoliučiais dydžiais ar procentais. Yra nustatomi nukrypimai nuo bazinių rodiklių. Ši analizė padeda įvertinti turto ir įsipareigojimų kitimo tempus ir prognozuoti galimas šių pasikeitimų tendencijas.

Apibendrinant galima teigti, kad ilgalaikiam materialiajam turtui vertinti naudojami savikainos ir perkainotos vertės metodai. Kurį iš jų įmonė pasirenka dažnai priklauso nuo turto pobūdžio, ypatingą reikšmę turi nusidėvėjimo skaičiavimo metodas. Dažnai įmonėms renkantis nusidėvėjimo metodą prioritetą skiria skaičiavimo sudėtingumui bei gaunami sumai. Nagrinėjant pagrindines rodiklių grupes, koreliacinės ir regresinės analizės pagalba nustatoma kaip reikšmingai kinta rodiklių reikšmės priklausomai nuo pasirinkto turto vertinimo ir nusidėvėjimo skaičiavimo metodo. Visos pateiktos tyrimo metodikos galutinis tikslas: išnagrinėti turto vertinimo metodo įtaka įmonės rodikliams, atskleisti metodų trūkumus bei pateikti pasiūlymus galimam tobulinimui ir taikymui.

3. AB „DFDS SEAWAYS“ TURTO VERTINIMO METODŲ ĮTAKOS FINANSINIAMS RODIKLIAMS ĮVERTINIMAS

3.1. AB „DFDS Seaways“ turto struktūros analizė

AB „DFDS Seaways“ buvo įsteigta 2001 m. birželio 27 d., reorganizavus AB „Lietuvos Jūrų Laivininkystė“. Didžiausias bendrovės akcininkas yra Danijos kompanija „DFDS“ A/S, kuriai 2010 m. gruodžio 31 d. duomenimis priklausė 97,4 proc. akcijų.

AB „DFDS Seaways“ – viena iš stambiausių jūrų keltų bendrovių Baltijos valstybėse. Pagrindinė šios įmonės veikla yra krovinių gabenimas keltais ir sausakrūviais laivais bei keleivių pervežimas keltais. Įmonė valdo keleivių linijas iš Klaipėdos į Karlshamą, Kyli ir Zasnica. Bendrovė taip pat vykdo savo ir „DFDS Tor Line“ linijų iš Lietuvos į Vokietiją, Švediją, Daniją, Rusiją (Kaliningrado sritis) agentavimo funkcijas. 2010 metais AB „DFDS Seaways“ kompanijų grupėje dirbo apie 703 darbuotojų. Iš jų apie 479 jūrininkų. Tais pačiais metais buvo pradėtas projektas FOCUS, susijęs su paslaugų, teikiamų keleiviams keltuose gerinimu. Antrame metų ketvirtyje įmonė pasirašė laivų valdymo sutartį su keleivių pervežimo linijos St. Peterburg savininkais. Pagal ją įmonė teikia laivų techninio aptarnavimo paslaugas, formuoja įgulas, teikia ISM/ISPS paslaugas dideliame keleiviniame keltui Princess Maria.

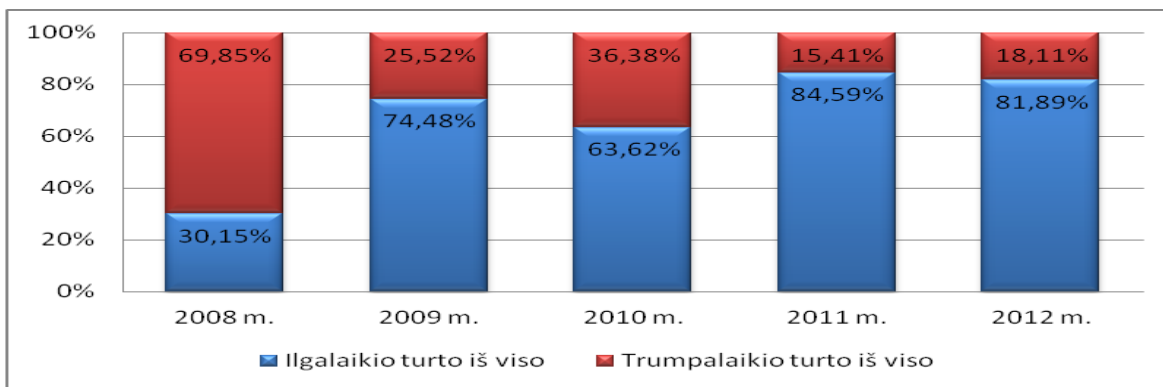
Bendrovė per pirmuosius septynerius savo gyvavimo metus įsigijo šešis naujus modernius keltus bei pardavė vienuolika kompanijos aptarnavimo standartų neatitikusių laivų. Šiuo metu kompanija turi septynis laivus, kuriais vykdo savo veiklą. Visi AB „DFDS Seaways“ laivai priklauso DFDS A/S. Bendrovė valdo šiuos laivus ir taip pat užsiima jų nuoma „Bareboat charter“ ir „Time charter“ sąlygomis.

Didelį dėmesį bendrovė skiria krovinių ir keleivių transportavimo saugumui bei jų aptarnavimo kokybei užtikrinti. ISM, ISPS Kodekso sertifikatai liudija apie AB „DFDS Seaways“ laivų ir kranto tarnybų atitikimą pasauliniams saugumo standartams. Bendrovės agentiniam padalinii suteiktas kokybės valdymo sistemos ISO 9001:2001 sertifikatas, užtikrinantis aukštus klientų aptarnavimo standartus ir kokybės kontrolę (AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinys, 2010).

Bendrovės valdymo organai yra Visuotinis akcininkų susirinkimas, Valdyba ir administracijos vadovas – generalinis direktorius, kurio pareigas šiuo metu eina Hans-Henrik Pedersen. AB „DFDS Seaways“ organizacinė struktūra pateikta 1 priede.

Pagrindinė bendrovės tyrimų ir plėtros veiklos sritis yra grupės kokybės ir saugumo vadybos sistemos palaikymas. Keleivių, įgulos ir tonažo saugumas yra aukščiausio prioriteto uždavinys. Jis apjungia ištisa bendrovės politikų, strategijų bei tikslų visumą. Didelė darbo, susijusio su laivo saugumu, dalis atliekama gerai organizuotų inspekcijų metu, taip pat ir vykdamas nustatytas procedūras laive. Vidinio audito tarnyba inspektuoja visus laivus bent kartą per metus. Be to tiek bendrovė, tiek laivynas nustatytu periodiškumu yra tikrinami institucijų, atsakingų už saugumo priemonių įgyvendinimą.

Atliekant AB „DFDS Seaways“ turto analizę buvo nagrinėjami 2008-2012 metų įmonės finansinių ataskaitų rinkiniai. Balansas – finansinė ataskaita, kurioje nurodomas visas įmonės turtas, nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai ataskaitinio laikotarpio pabaigai. Todėl nagrinėjant būtent balansą aiškiai matomi kiekvieno straipsnio pasikeitimai bei jų struktūra. Finansinėse įmonės ataskaitose skaičiai pateikiami tūkstančiais litų. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų balansas pateiktas 2 priede. Atlikus penkerių metų balanso vertikaliąją analizę gauti rezultatai pateikiami 3 priede. Įmonės turto struktūra analizuojamuoju laikotarpiu pateikiama 6 pav.

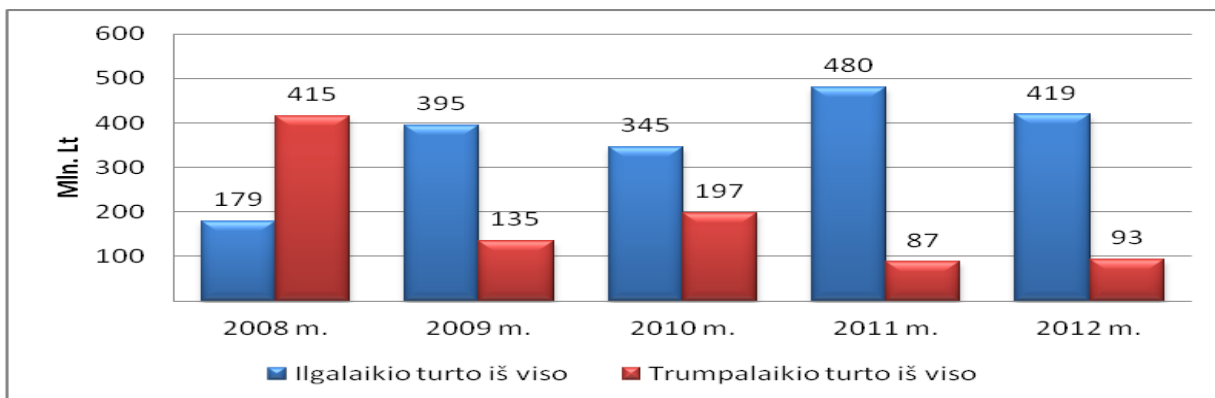

Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinį, 2008-2012.

6 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų turto struktūra.

Didžiausias trumpalaikio turto kiekis įmonėje, analizuojamu laikotarpiu, matomas 2008 metais. Tada trumpalaikis turtas viršijo ilgalaikį daugiau nei 39 proc. Taip yra, nes 2007 metais prasidėjus pasaulinei ekonominei krizei įmonė ėmėsi taupymo politikos ir sugriežtino savo skolų išieškojimo tvarką. Dėl šios pasaulinės padėties žymiai sumažėjo

įmonės teikiamų paslaugų paklausa. Tai nulėmė, jog daugiau nei 7 mln. Lt sumažėjo gautinos sumos, kurias sudaro pirkėjų skolos. Nuo 2009 m. įmonėje pradėjo didėti ilgalaikio turto ir maksimalus jis buvo 2011 m. kai sudarė daugiau nei 84 proc. viso įmonės turto. Tais metais įmonė įsigijo naują laivą bei žemės sklypą. Trumpalaikio, ilgalaikio ir viso turto vertė kiekvienu analizuojamuoju laikotarpiu pateikiama 7 pav.

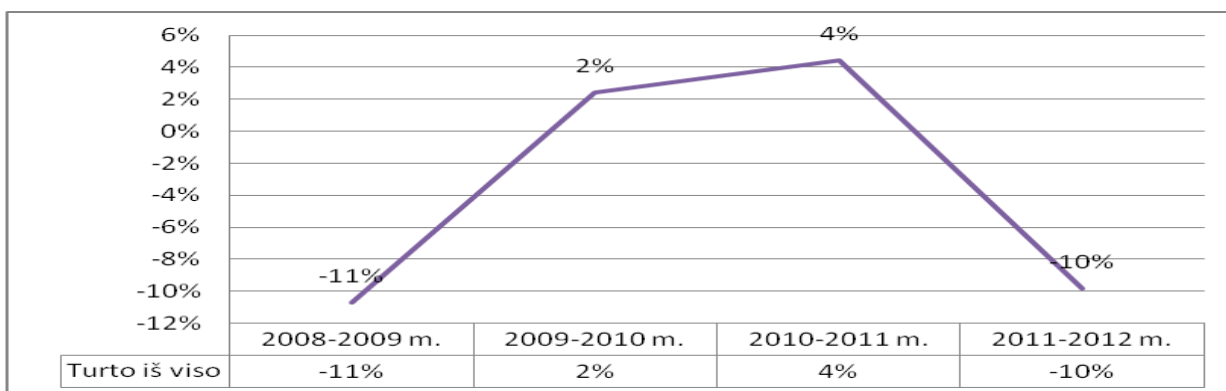

Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinį, 2008-2012.

7 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų turto vertė.

2011 m. labai padidėjo įmonės turimas ilgalaikis turtas ir bendra turto vertė siekė beveik 567 mln. Lt, tačiau tai ne didžiausia turto vertė per tiriamąjį laikotarpį. Beveik 600 mln. Lt turtas sudarė 2008 m. Kadangi krizės laikotarpiu įmonė ėmė taupyti grynus pinigus, patyrė mažai išlaidų ir nepirko naujo ilgalaikio turto. Tai didelę turto dalį sudarė turimi pinigai banke bei kasoje. Dėl šios priežasties matosi ženklus trumpalaikio turto padidėjimas.

Išnagrinėjus įmonės balanso duomenis horizontaliosios analizės pagalba gauti rezultatai pateikiami 4 priede. Iš šių duomenų 8 pav. matomas turto vertės procentinis pokytis bazinius metus lyginant su praėjusiais baziniais metais.

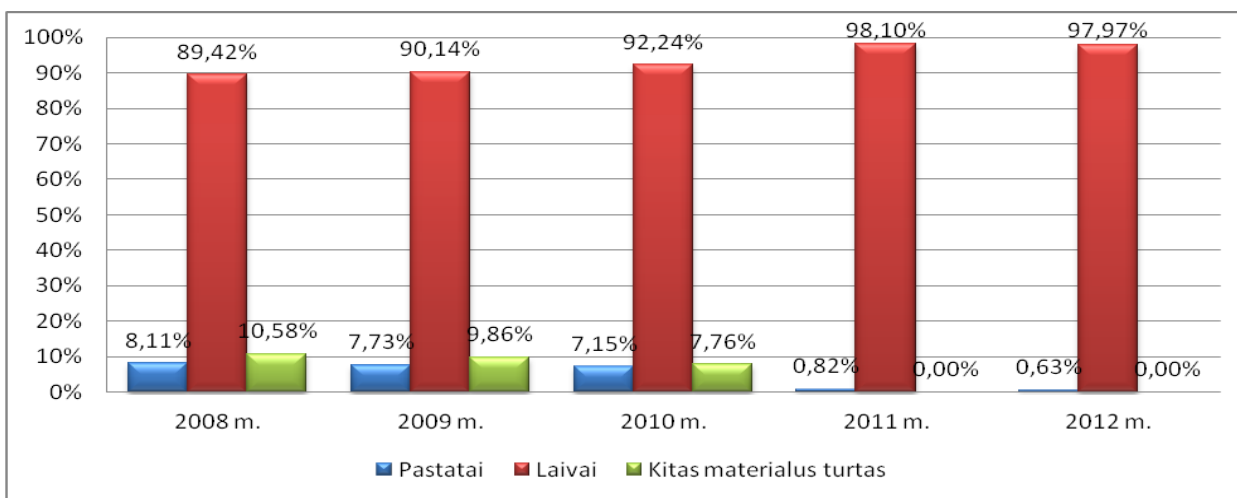

Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinį, 2008-2012.

8 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų turto pokytis.

Analizuojamu laikotarpiu, ryškiausiai turto sumažėjo nuo 2008 m. iki 2009 m. Dėl šios priežasties diagramoje, šiuo laikotarpiu, matomas -11 proc. turto pokytis. Tai nulėmė, jog nuo 2008 m. sumažėjo grynujų pinigų banke ir kasoje, o trigubai padidėjo investicinio turto dalis – gautinos sumos. Tačiau 2009-2010 m. matomas ryškus turto pokyčio pasikeitimas iki 2 proc. turtas šiek tiek padidėjo išaugus gautinom sumom ir padidėjus grynujų pinigų kiekiui banke ir kasoje. 2011-2012 m. gautinos sumos įmonėje vėl sumažėjo, todėl paveiksle vėl matomas staigus turto pokyčio kritimas.

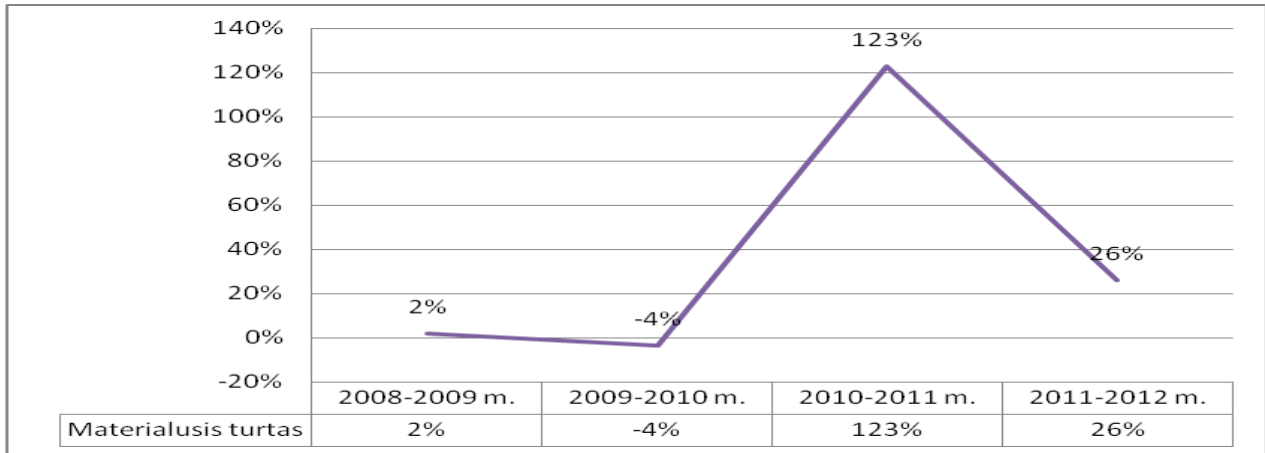
Įmonės ilgalaikio materialiojo turto pagrindą sudaro pastatai, laivai ir kitas materialusis turtas, jų struktūra, analizuojamu laikotarpiu, pateikiama 9 pav. Žemei, mašinoms ir įrengimams bei nebaigta statybai tenka labai maža šio turto procentinė dalis, kuri nesiekia net 1 proc.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinį, 2008-2012.

9 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų ilgalaikio materialaus turto struktūra.

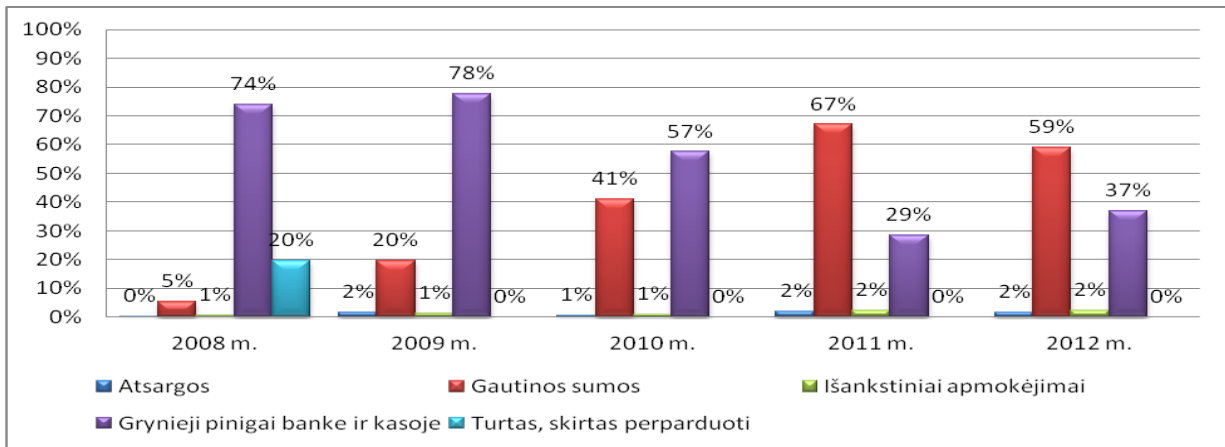
Įmonė nematerialaus turto neturi. Jai reikšmingiausias yra ilgalaikis materialus turtas, nes vienas iš jo straipsnių – laivai. Jie būtini tam, kad įmonė galėtų veikti. Laivo kaina pasaulinėje rinkoje labai didelė, todėl didžiausią materialiojo turto dalį ir sudaro laivai kiekvienais analizuojamais metais. Matome, jog kiekvienais metais pastatų vertė įmonėje beveik nesikeitė. Taip yra todėl, kad įmonė iki 2011 m. turėjo vieną pagrindinį administracinį pastatą Janonio gatvėje, Klaipėdoje. 2011 m. įmonė iš šio pastato persikėlė į kitas patalpas. Bendrovė investavo į laivų remontą bei įsigijimą. Ilgalaikio materialaus turto pokytis pateikiamas 10 pav.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinį, 2008-2012.

10 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų ilgalaikio materialaus turto pokytis.

Ryškiausias ilgalaikio materialaus turto pokyčio šuolis matomas, 2010-2011 m. Taip yra, nes tais metais įmonėje smarkiai išaugo laivų vertė, bendrovė visas pritrauktas investicijas, gautinas sumas ir kitas pajamas stengėsi skirti laivų remontui. Kompanijos trumpalaikio turto struktūra pateikiama 11 pav.

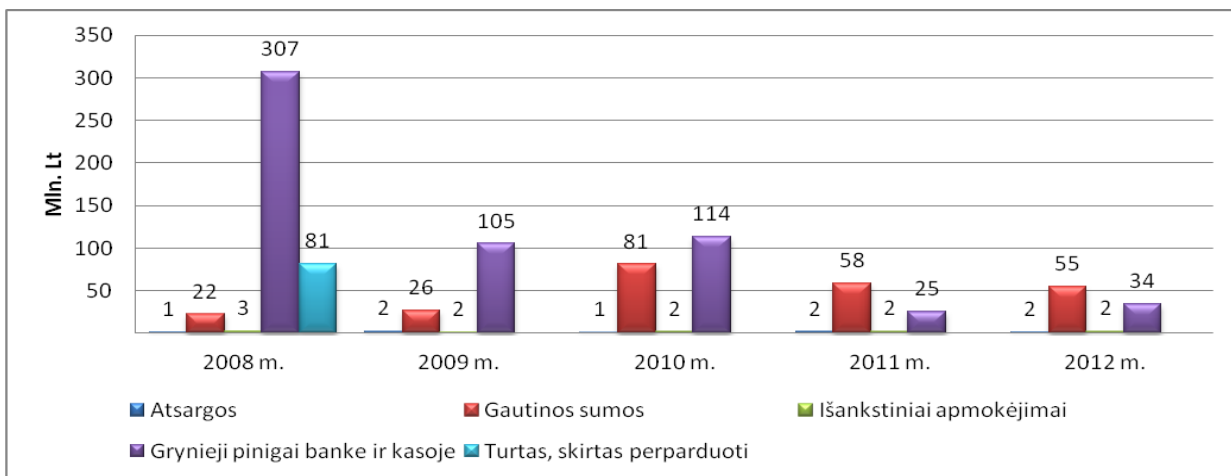

Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinį, 2008-2012.

11 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų trumpalaikio turto struktūra.

Didžiausią trumpalaikio turto dalį 2008-2010 m. sudarė gryniesi pinigai banke ir kasoje, taip pat reikšmingos įmonei yra gautinos sumos, kurios sparčiai išaugo 2010-2010 m. Nereikšmingą dalį sudaro kitas trumpalaikis turtas – tai išankstiniai apmokėjimai ir atsargos, kadangi įmonė jų daug neturi. Pagrindinės atsargos yra kuras. Jis tiekiamas į laivus. Atsargos daugiausiai siekia 2 proc. viso trumpalaikio turto. Turto, skirto perpardavimui įmonė turėjo tik 2008 metais. Daugiausiai trumpalaikio turto buvo 2008 metais, tam įtaką darė įmonės

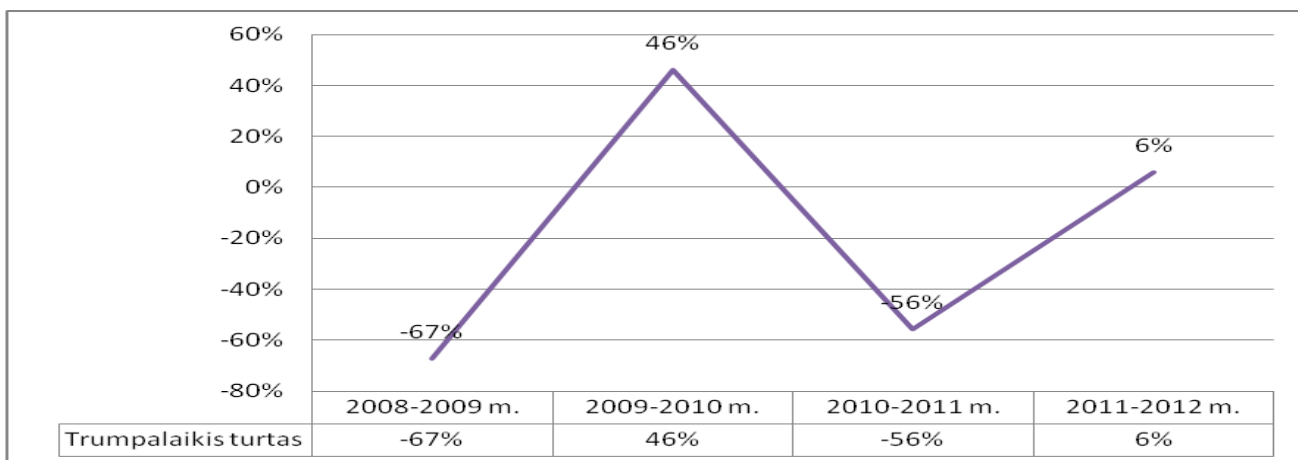
pinigų taupymas banko sąskaitose, kurie sudarė daugiau nei 307 mln. Lt. Trumpalaikis turtas pinigine išraiška pateikiama 12 pav.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinį, 2008-2012.

12 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų trumpalaikio turto vertė.

Diagramoje matome, jog 2010 metais gautinų sumų ir pinigų banke bei kasoje santykis panašus, lyginant su ankstesniais metais. 2008 metais gautinos sumos buvo net keliolika kartų mažesnės už įmonės turimus pinigus banke bei kasoje. Grynujų pinigų sumažėjimą 2009-2012 m. lėmė investicijos. Trumpalaikio turto procentinis pokytis pavaizduotas 13 pav.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinį, 2008-2012.

13 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų trumpalaikio turto pokytis.

Nuo 2009 m. iki 2010 m. turto pokytį lėmė stipriai išaugusios gautinos sumos bei grynieji įmonės pinigai banke bei kasoje. Tačiau 2010 – 2011 m. gautinos sumos ir grynieji pinigai buvo investuoti į laivus, todėl trumpalaikio turto vertė krito žemyn ir tas pokytis ženkliai matosi paveiksle. Dėl šios priežasties analizuojant ilgalaikio turto pokytį buvo

matomas staigus teigiamas pokyčio šuolis, dėl padidėjusios laivų vertės.

AB „DFDS Seaways“ svarbiausia analizuoti savo ilgalaiki materialųjį turtą – laivus. Jų vertė mažėja atimant nusidėvėjimą. Siekiant pagerinti laivų techninę būklę įmonė šį turtą remontuoja, rekonstruoja ir kitaip pertvarko. Dažniausiai, tai pagerina turto naudingąsias savybes.

Apibendrinant galima teigti, jog AB „DFDS Seaways“ viena iš stambiausių jūrų keltų bendrovių Baltijos valstybėse ir vienvaldė lyderė Lietuvoje. Kompanijos pagrindinis akcininkas Danijos kompanija. Veikla – krovinių ir keleivių gabenimas keltais, linijiniais maršrutais. Bendrovė Lietuvoje savo veiklą vykdo septyniais laivais, todėl kompanijos ilgalaikis materialusis turtas – laivai, sudaro vidutiniškai apie 90 proc. viso materialiojo turto. Trumpalaikio turto kompanija daugiausiai turi savo banko sąskaitose. Ryškiausi analizuojamu laikotarpiu turto vertės svyravimai matomi 2009-2011 m. laikotarpiu, kuomet įmonė pardavė administracinį pastatą bei investavo į laivus savo grynuosius pinigus.

3.2. AB „DFDS Seaways“ finansinių rodiklių reikšmių priklausomybė nuo turto vertinimo metodų

AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinys parengtas pagal Tarptautinius Finansinės Atskaitomybės Standartus (TFAS) ir jų interpretacijas, parengtus Tarptautinius apskaitos standartus valdybos ir interpretacijų komiteto, ir priimtus taikyti Europos Sąjungoje. Rengdama finansines ataskaitas pagal TFAS vadovybė turi atlikti skaičiavimus ir įvertinimus prielaidoms, kurios įtakoja apskaitos principų taikymą bei su turtu ir įsipareigojimais, pajamomis ir sąnaudomis susijusius skaičius, įvertinimai ir su jais susijusios prielaidos yra pagrįsti istorine patirtimi ir kitais veiksniais, kurie atitinka esamas sąlygas, ir kurių rezultatų pagrindu daroma išvada dėl turto ir įsipareigojimų likutinių verčių, apie kurias negalima spręsti iš kitų šaltinių. Faktiniai rezultatai gali skirtis nuo apskaičiavimų (AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinys, 2012 m.).

Bendrovės apskaitoje ilgalaikis turtas yra registruojamas įsigijimo (pasigaminimo) savikaina, į kurią įskaitomos visos su turto įsigijimu susijusios išlaidos, išskyrus pridėtinės vertės mokesťį.

Bendrovė materialųjį turtą priskiria ilgalaikiam, jei jį ketinama naudoti ilgiau nei vienerius metus, būsimaisiais laikotarpiais tikimasi gauti iš jo ekonominės naudos, turto

savikaina gali būti patikimai įvertinta ir yra ne mažesnė už minimalią savikainą, nustatytą kiekvienai turto grupei ir įmonei yra perduota rizika, susijusi su šiuo turtu. Ilgalaikiam materialiajam turtui bendrovėje taip pat yra priskiriamas ir turtas, kuris gautas, tačiau nepradėtas naudoti ar yra nebaigtas komplektuoti. Jis finansinėse ataskaitose pateikiamas atskirai. Nusidėvėjimui skaičiuoti bendrovė taiko – tiesiogiai proporcingą metodą iki numatomos likvidacinės turto vertės per numatomą turto tarnavimo laiką (AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinys, 2012 m.). Grupėje patvirtintos ilgalaikio turto nusidėvėjimo normos pateikiamos 12 lentelėje.

12 lentelė. Ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimo normos

Laivai	10-25 metai
Pastatai	25-50 metų
Terminalai	10-40 metų
Kitas materialusis turtas	4-7 metai

Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinį 2008-2012 m.

Bendrovės atsargos apskaitomos savikaina arba galimo realizavimo verte, priklausomai nuo to kuri mažesnė bendrovėje grynoji realizacinė vertė yra įvertinta pardavimo kaina, atėmus įvertintas prekių pardavimo išlaidas. Savikaina yra apskaičiuojama FIFO metodu. Atsargų savikainą sudaro jų įsigijimo bei transportavimo bei paruošimo naudojimui sąnaudos (AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinys, 2012 m.).

Tam, kad kuo tiksliau išvelgti rezultatuose skirtumus tarp nusidėvėjimo sumų bei rodiklių rezultatų, taikant skirtingus turto vertinimo metodus, skaičiavimas bus atliekamas pasitelkiant prielaidas ir išvengiant sumas koreguojančių vertinimų. 5 priede pateikiama bendrovės 2008-2012 m. pelno (nuostolių) ataskaita, kuri bus naudojama atlikti rodiklių skaičiavimui. 13 lentelėje pateikiamos turto ir įsipareigojimų grupės, reikalingos pasirinktų likvidumo rodiklių skaičiavimui, vertinant AB „DFDS Seaways“ bendrovę 2008-2012 m.

13 lentelė. AB „DFDS Seaways“ turto ir įsipareigojimų grupės 2008-2012 m.

	Skaičiavimo formulė	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.
D1	Pinigai ir jų ekvivalentai	306904	104978	113517	24977	34306
D2	Trumpalaikės pirkėjų skolos ir gautinos sumos	22302	26471	80909	58482	54535
D3	Atsargos, Gautinas PVM, ilgalaikės pirkėjų skolos	1458	2096	1232	1856	1600
D4	Ilgalaikis turtas	178920	394654	345307	479537	418674

K1	Trumpalaikiai įsipareigojimai tiekėjams, biudžetui, darbuotojams	13553	17483	20718	31236	35661
K2	Trumpalaikiai finansiniai įsipareigojimai, savininkams (dividendai)	108135	28237	36135	48216	48003
K3	Ilgalaikės paskolos ir panašūs įsipareigojimai	3250	2650	1850	1729	1201
K4	Nuosavas kapitalas, rezervai ir nepaskirstytasis pelnas	483788	500689	506440	518606	463734

Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinį 2008-2012 m.

Apskaičiuavus visus pasirinktus rodiklius 2008-2012 metų laikotarpiui rezultatai pateikiami 14 lentelėje.

14 lentelė. AB „DFDS Seaways“ finansinių rodiklių rezultatai 2008-2012 m.

Likvidumas	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.
Bendras likvidumo koeficientas	4,64	3,67	3,92	0,98	1,03
Absoliutaus mokumo koeficientas	2,52	2,30	2,00	0,31	0,41
Kritinio likvidumo koeficientas	2,71	2,88	3,42	1,05	1,06
Einamojo likvidumo koeficientas	2,72	2,92	3,44	1,07	1,08
Apyvartinio kapitalo lyginamasis svoris	0,65	0,25	0,36	0,15	0,18
Mokumas					
Grynasis apyvartinis kapitalas	306450	107017	161315	39130	44593
Bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas	3,83	4,79	5,46	1,81	1,93
Greitojo trumpalaikio mokumo koeficientas	3,82	4,72	5,43	1,77	1,90
Grynujų pinigų srauto ir įsipareigojimų santykis	2,84	3,72	3,14	0,52	0,71
Pardavimų apmokėjimo koeficientas	1,15	0,48	0,70	0,13	0,14
Pastovaus kapitalo trumpalaikio mokumo koeficientas	0,46	0,21	0,31	0,07	0,09
Bendras skolos rodiklis	0,19	0,06	0,07	0,00	0,00
Ilgalaikių skolų apdraustumo ilgalaikiu turto koeficientas	55,05	148,93	186,65	277,35	348,60
Skolos apdraustumo grynaisiais pinigais koeficientas	2,76	3,40	2,99	14,45	28,56
Efektyvumas ir apyvartumas					
Atsargų apyvartumo rodiklis	12,88	8,24	2,28	8,43	-20,85
Pirkėjų skolų apyvartumas	41,69	44,63	128,65	78,10	66,93
Ilgalaikio materialaus turto apyvartumas	3,11	3,38	3,71	1,98	1,72
Turto apyvartumas	132,09	101,87	183,78	145,24	183,34
Pelningumas					
Bendrojo pelningumo rodiklis	0,13	0,02	-0,04	-0,06	-0,23
EBITDA	0,22	0,08	0,03	0,06	-0,19
Veiklos pelningumo rodiklis	0,13	0,02	-0,04	-0,06	-0,23
Grynojo pelningumo rodiklis	0,22	0,07	0,03	0,05	-0,19
ROA	0,07	0,03	0,01	0,02	-0,11

ROI	0,09	0,03	0,01	0,03	-0,12
-----	------	------	------	------	-------

Šaltinis: sudaryta autorės

Rodikliai buvo skaičiuojami pagal tikrąją bendrovės finansinę situaciją. Kai turtas vertinamas savikainos metodu, nusidėvėjimas skaičiuojamas – tiesiogiai proporcingu būdu, o atsargos nurašomos FIFO metodu.

Siekiant įvertinti pasirinkto turto vertinimo metodo įmonės apskaitoje įtaką jos finansiniams rodikliams, analizuojamam laikotarpiui AB „DFDS Seaways“ pritaikysiu perkainotos vertės metodą ilgalaikiam materialiajam turtui, nusidėvėjimui – dvigubą-mažėjančios vertės metodą, nes jis siūlomas tiek VAS, tiek TAS standartų. Atsargom įvertinti naudosisu grynosios galimo realizavimo vertės metodą bei LIFO metodą nurašymui.

Siekiant turtą įvertinti perkainota verte pirmiausia tenka išsikelti keletą prielaidų dėl duomenų stokos. Ilgalaikį materialųjį turtą išskirsime į laivus ir kitą materialųjį turtą. Kadangi VAS ir TAS reikalauja kad likvidacinė turto vertė nebūtų nustatyta didesne nei 10 proc. esamos turto vertės, tai darysime prielaidą, jog būtent 10 proc. ir sudarys šią vertę. Nusidėvėjimas bus skaičiuojamas 25 metus visam ilgalaikiam materialiajam turtui, pagal įmonės turimą turtą tai bus vidutinis terminas, laivams – ilgiausias galimas.

Seniausias kompanijos turimas laivas yra naudojamas 23 metus. Siekiant kuo geriau atlikti perkainojimą ir pritaikyti kitą nusidėvėjimo skaičiavimo metodą, pirmiausia analizuojamu laikotarpiu prie savikainos pridėsime atimtas įmonėje nusidėvėjimo sumas, tuomet materialaus turto vertės pakis, duomenys pateikiami 15 lentelėje.

15 lentelė. Ilgalaikio materialiojo turto savikaina 2008-2012 m. nevertinant nusidėvėjimo

	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.
Laivai	62374	62953	63989	103830	117434
Kitas ilgalaikis materialusis turtas	10037	9205	8585	-12193	-21562
Materialaus turto iš viso:	72411	72158	72574	91637	95872

Šaltinis: sudaryta autorės

Įsigytas įmonės materialusis turtas apskaitoje registruojamas įsigijimo savikaina, o vėliau jis gali būti apskaitomas perkainota verte. Jei darysime prielaidą, kad visas materialusis turtas 2008 m. yra įsigytas ir užregistruotas 15 lentelėje nurodytomis sumomis, galime bandyti vėlesniais analizuojamais metais turtą perkainoti, tarkime, jog perkainojimas vyks kas metus. Perkainojant turtą taikysime prielaidą, kad kasmet jo vertė perkainojus

padidės 5 proc. atsižvelgiant į rinkos materialiojo turto vertės svyravimus. Duomenys apie ilgalaikį materialųjį turtą, jį perkainojus, pateikiami 16 lentelėje.

16 lentelė. Ilgalaikio materialiojo turto vertė 2008-2012 m. perkainota verte

	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.
Laivai	62374	64757	65804	106121	119831
Kitas ilgalaikis materialusis turtas	10037	11009	10400	-9902	-19165
Materialaus turto iš viso:	72411	75766	76203	96219	100666

Šaltinis: sudaryta autorės

Pirmiausia įvertinsiu likutinę vertę, kuri bus 10 proc. įsigijimo vertės nurodytos 15 lentelėje. Likutinės vertės parodytos 17 lentelėje.

17 lentelė. Ilgalaikio materialiojo turto likutinė vertė

	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.
Laivai	6237	6476	6580	10612	11983
Kitas ilgalaikis materialusis turtas	1004	1101	1040	-990	-1916
Materialaus turto iš viso:	7241	7577	7620	9622	10067

Šaltinis: sudaryta autorės

Turint visus šiuos duomenis, galime ilgalaikiam materialiajam turtui skaičiuoti nusidėvėjimą dvigubo-mažėjimo metodu:

$$\mathbf{1 \text{ metai:}} \quad n = \frac{100\%}{25} \times 2; \quad n = 0,0008$$

$$N = 62374 * 0,0008; \quad N = 49,89$$

$$\mathbf{2 \text{ metai:}} \quad L_2 = 62374 - 50; \quad L_2 = 62324$$

$$N_2 = 62324 * 0,0008; \quad N_2 = 49,85$$

$$\mathbf{3 \text{ metai:}} \quad L_3 = 62324 - 49,85; \quad L_3 = 62274$$

$$N_3 = 62274 * 0,0008; \quad N_3 = 49,81$$

$$\mathbf{4 \text{ metai:}} \quad L_4 = 62274 - 49,81; \quad L_4 = 62224$$

$$N_4 = 62224 * 0,0008; \quad N_4 = 49,78$$

$$\mathbf{5 \text{ metai:}} \quad L_5 = 62224 - 49,78; \quad L_5 = 62174$$

$$N_5 = 62174 * 0,0008; \quad N_5 = 49,73$$

Taigi, apskaičiavus nusidėvėjimą penkiems analizuojamiems metams, ir įvertinus turtą perkainota verte, balanse jis bus vaizduojamas iš perkainotos vertės atėmus nusidėvėjimą. Duomenys pateikiami 18 lentelėje.

18 lentelė. Ilgalaikio materialiojo turto vertė balanse 2008-2012 m. taikant perkainotos vertės įkainojimo metodą

	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.
Laivai	62344	64727	65774	106091	119801
Kitas ilgalaikis materialusis turtas	10017	10989	10380	-9922	-19185
Materialaus turto iš viso:	72361	75716	76153	96169	100616

Šaltinis: sudaryta autorės

Perkainojus turtą ir pritaikius kitą nusidėvėjimo skaičiavimo metodą, galima skaičiuoti finansinius rodiklius, pakeitus balansinius duomenis. Atsargos įmonėje apskaitomos galimo realizavimo verte tuomet, kai ji yra mažesnė nei savikaina. Todėl, darysiu prielaidą, kad galimo realizavimo atsargų vertė už savikainą mažesnė 10 proc. ir atsargas balanse registruosiu nauja verte. 19 lentelėje pateikiamos debeto ir kredito grupės likvidumo rodikliams skaičiuoti, vertinant pakeistus duomenis.

19 lentelė. AB „DFDS Seaways“ turto ir įsipareigojimų grupės 2008-2012 m. taikant perkainotos vertės įkainojimo metodą

	Skaičiavimo formulė	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.
D1	Pinigai ir jų ekvivalentai	306904	104978	113517	24977	34306
D2	Trumpalaikės pirkėjų skolos ir gautinos sumos	22302	26471	80909	58482	54535
D3	Atsargos, Gautinas PVM, ilgalaikės pirkėjų skolos	1458	2096	1232	1856	1600
D4	Ilgalaikis turtas	189311	407115	360433	439749	348314
K1	Trumpalaikiai įsipareigojimai tiekėjams, biudžetui, darbuotojams	13553	17483	20718	31236	35661
K2	Trumpalaikiai finansiniai įsipareigojimai, savininkams(dividendai)	108135	28237	36135	48216	48003
K3	Ilgalaikės paskolos ir panašūs įsipareigojimai	3250	2650	1850	1729	1201
K4	Nuosavas kapitalas, rezervai ir nepaskirstytasis pelnas	483788	500689	506440	518606	463734

Šaltinis: sudaryta autorės

Atlikus naujus skaičiavimus rodiklių rezultatai pateikiami 20 lentelėje.

20 lentelė. AB „DFDS Seaways“ finansinių rodiklių rezultatai 2008-2012 m. taikant perkainojimo metodą

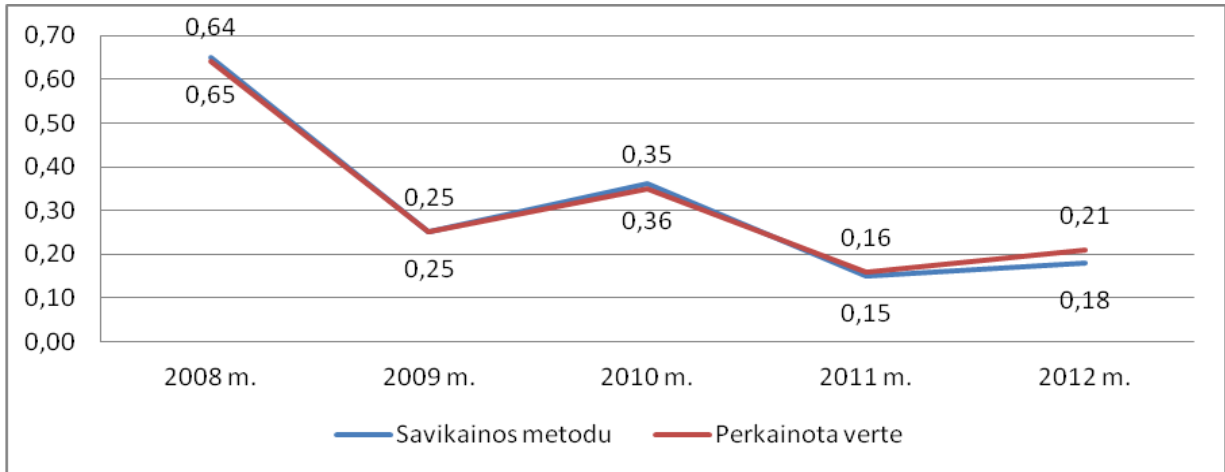
Likvidumas	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.
Bendras likvidumo koeficientas	4,64	3,67	3,92	0,98	1,03
Absoliutaus mokumo koeficientas	2,52	2,30	2,00	0,31	0,41

Kritinio likvidumo koeficientas	2,71	2,88	3,42	1,05	1,06
Einamojo likvidumo koeficientas	2,72	2,92	3,44	1,07	1,08
Apyvartinio kapitalo lyginamasis svoris	0,64	0,25	0,35	0,16	0,21
Mokumas					
Grynasis apyvartinis kapitalas	306304	106797	161305	38944	44433
Bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas	3,83	4,78	5,46	1,81	1,93
Greitojo trumpalaikio mokumo koeficientas	3,71	4,31	5,17	49,44	75,77
Grynujų pinigų srauto ir įsipareigojimų santykis	2,84	3,72	3,14	0,52	0,71
Pardavimų apmokėjimo koeficientas	1,15	0,48	0,70	0,13	0,14
Pastovaus kapitalo trumpalaikio mokumo koeficientas	0,46	0,21	0,31	0,07	0,09
Bendras skolos rodiklis	0,18	0,06	0,07	0,00	0,00
Ilgalaikių skolų apdraustumo ilgalaikiu turto koeficientas	58,25	153,63	194,83	254,34	290,02
Skolos apdraustumo gryniaisiais pinigais koeficientas	2,76	3,40	2,99	14,45	28,56
Efektyvumas ir apyvartumas					
Atsargų apyvartumo rodiklis	14,10	9,02	2,50	9,23	-22,82
Pirkėjų skolų apyvartumas	41,69	44,63	128,65	78,10	66,93
Ilgalaikio materialaus turto apyvartumas	2,66	2,82	2,97	2,80	2,92
Turto apyvartumas	146,79	113,21	185,28	161,41	203,71
Pelningumas					
Bendrojo pelningumo rodiklis	0,13	0,02	-0,04	-0,06	-0,23
EBITDA	0,22	0,08	0,03	0,06	-0,19
Veiklos pelningumo rodiklis	0,13	0,02	-0,04	-0,06	-0,23
Grynojo pelningumo rodiklis	0,22	0,07	0,03	0,05	-0,19
ROA	0,07	0,03	0,01	0,03	-0,12
ROI	0,09	0,03	0,01	0,03	-0,12

Šaltinis: sudaryta autorės

Vertinimui pasirinkau perkainotos vertės metodą, galimo realizavimo vertę – atsargoms ir nusidėvėjimui dvigubo-mažėjimo metodą, nes bendrovė AB „DFDS Seaways“ savo apskaitą veda remdamasi TAS, būtent šiuos vertinimo metodus ir siūlo Tarptautiniai apskaitos standartai.

Vertinant pasirinktą likvidumo rodiklių grupę, reikšmingai nesiskiria nė vienas rodiklis, pakeitus turto vertinimo metodą. Šiek tiek susvyro apyvartinio kapitalo lyginamojo svorio rodiklis. Pokyčiai pavaizduoti 14 paveiksle.

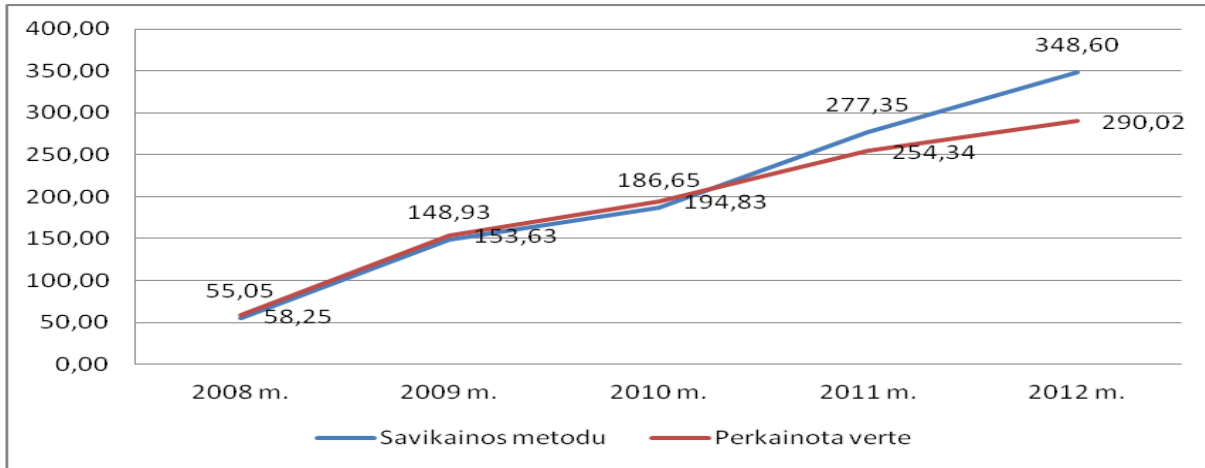
Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinį, 2008-2012.

14 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų apyvartinio kapitalo lyginamojo svorio rodiklis.

Apyvartinio kapitalo lyginamojo svorio rodiklis nežymiai pakito 2011-2012 metų laikotarpiu, taikant perkainotos vertės metodą. Mano nuomone, perkainojus turtą ir įvertinus jo vertės didėjimą, šis rodiklis taip pat didėtų, priklausomai nuo to keliais procentais kiltų turto vertė. Ir priešingai, jei turto vertė perkainojus sumažės, rodiklio rezultatai kris. Tai rodo, šio rodiklio priklausomybę nuo turto vertinimo metodo, kadangi į jo skaičiavimą įeina tiek trumpalaikis turtas – atsargos, tiek visas ilgalaikis turtas. Šis rodiklis priklauso nuo veiklos šakos, įmonėje jo reikšmė nėra bloga, reikšmingiausia tai, jog matoma tendencija taikant kitą turto vertinimo metodą, gauti skirtingus rodiklio rezultatus.

Pakeitus turto vertinimo metodą atsirado pakitimų ir mokumo rodiklių rezultatuose. Pakito grynojo apyvartinio kapitalo rodiklis, grafiškai pakitimas labai nežymus, todėl netikslinga vaizduoti, tačiau taikant perkainotos vertės metodą, matomas šio rodiklio sumažėjimas. Tai reiškia, jog su kitu vertinimo metodu balanse matoma mažesnė trumpalaikio turto vertė. Kadangi analizuojant pokytis buvo taikomas 10 proc., o įmonės turimo turto vertė labai didelė, šis pokytis neatrodo reikšmingas, tačiau perkainojus turtą didesne verte įmonės rodikliai stipriai pakistų.

Perkainojus turtą pakito ir ilgalaikių skolų apdraustumo ilgalaikiu turtu koeficientas, jis vaizduojamas 15 paveiksle.

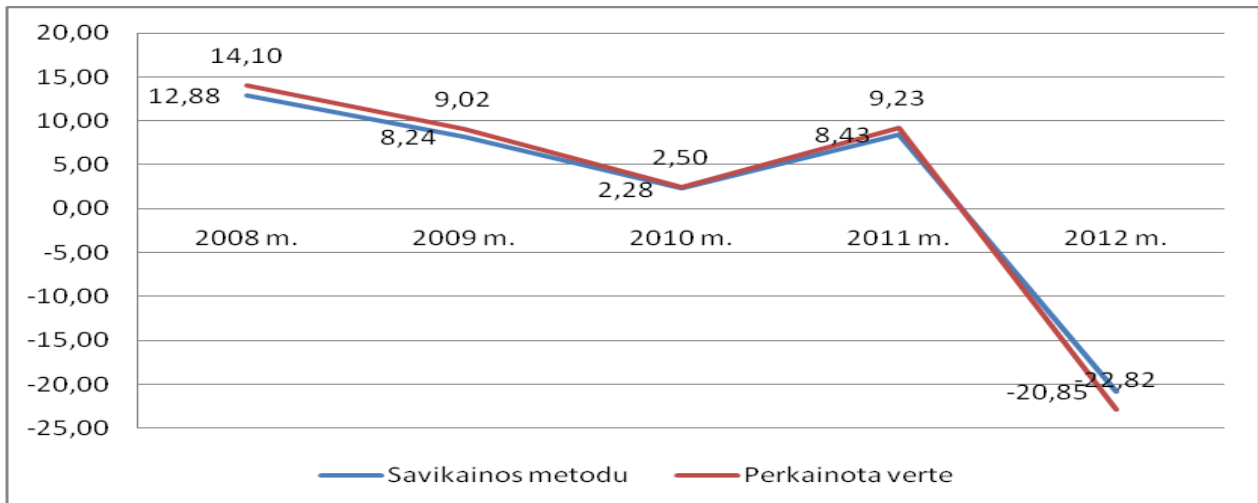

Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinį, 2008-2012.

15 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų ilgalaikių skolų apdraustumo ilgalaikiu turtu koeficientas.

Iš grafiko matome, jog šis rodiklis taip pat priklauso nuo pasirinkto turto vertinimo metodo įmonėje. Rodiklį vertinant abiem metodais jis proporcingai augo, tačiau kito priešingai. 2008-2010 metais rodiklis, vertinant savikainos metodu buvo mažesnis nei perkainota verte, tačiau 2011-2012 metais rodikliai smarkiai kylant aukštyn, taikant perkainotos vertės metodą, rodiklis kilo mažesniais tempais.

Kito ir efektyvumo bei apyvartumo rodikliai, priklausomai nuo turto vertinimo metodų, vienas jų – atsargų apyvartumo rodiklis, kuris vaizduojamas 16 paveiksle.

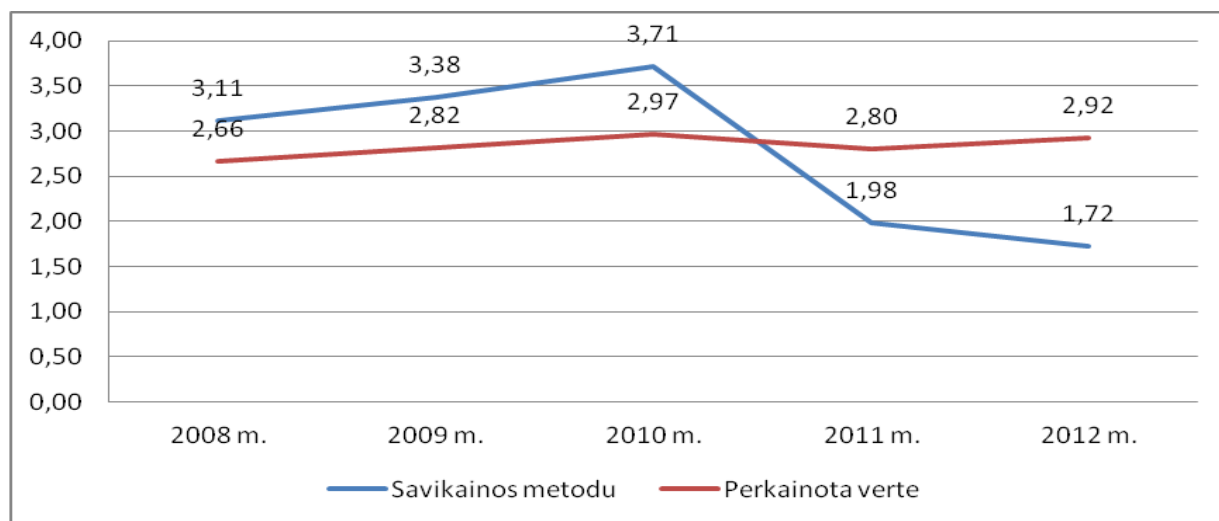
Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinį, 2008-2012.

16 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų atsargų apyvartumo rodiklis

Kaip jau minėjau, rodiklio pokyčiai labai nežymūs, kadangi perkainojant turtą jo vertė buvo keičiama 10 proc., o turto kaina AB „DFDS Seaways“ pakankamai didelė. Nors atsargų

apyvartumo rodiklis vertinant abiem metodais juda ta pačia kryptimi, tačiau rodiklio skaitinės reikšmės skiriasi, vertinant turtą perkainotos vertės metodu, rodiklis didesnis vidutiniškai apie 2 proc. kiekvienais analizuojamais metais. Šiuos pokyčius lėmė atsargų metodo pakeitimas, naudojantis prielaidomis, ir nors šioje įmonėje atsargų nėra daug, lyginant su gamybinėmis kompanijomis ir pan., rodiklio duomenys keičiasi pakankamai. Ši, paslaugas teikianti kompanija, pagrindinėmis atsargomis laiko – kurą, kuris tiekiamas laivams.

Keitėsi ir ilgalaikio materialaus turto apyvartumo rodiklis, kuris vaizduojamas 17 paveiksle.

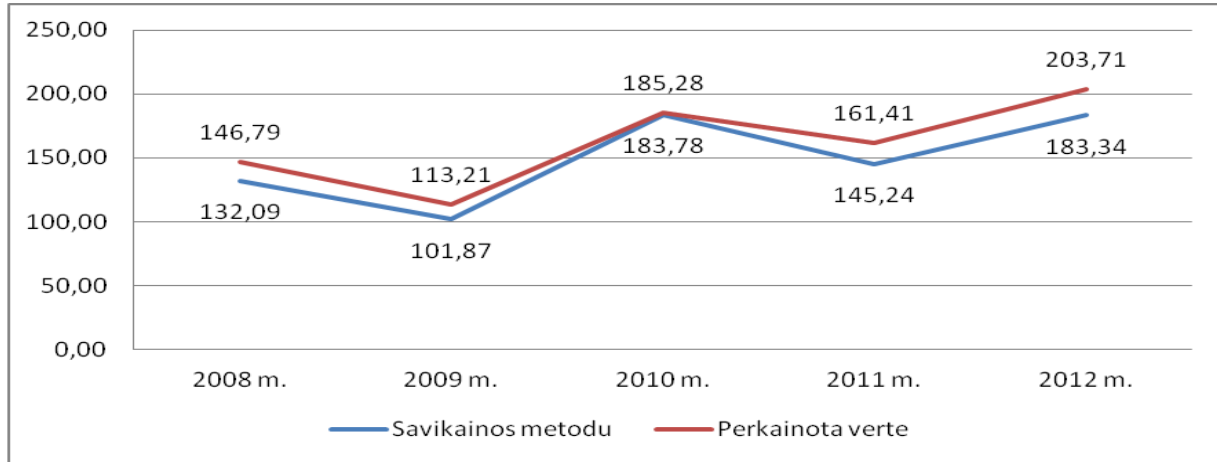

Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinį, 2008-2012.

17 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų ilgalaikio materialaus turto apyvartumo rodiklis

Kaip matome iš grafiko, vertinant turtą savikainos metodu rodiklis analizuojamu laikotarpiu svyravo daugiau, 2010-2011 metais jis ryškiai krito žemyn, nuo 3,71 iki 1,98, beveik per pusę. Tačiau ir jo vertė 2008-2010 metais buvo daug didesnė nei taikant perkainotos vertės metodą. Vertinant ilgalaikį materialųjį turtą perkainotos vertės metodu rodiklio reikšmė, kiekvienais analizuojamais metais buvo panaši, ji keitėsi labai mažame intervale, nuo 2,50 iki 3,00. Taigi, kuriuo metodu vertinti įmonę naudingiau priklauso nuo pasirinkto analizei laikotarpio. Jei tretieji asmenys pasirinktų šią kompaniją analizei, tam tikriems tikslams ir analizuotų 2008-2010 metų laikotarpį, įmonei naudingesnis būtų savikainos metodas, nes tuomet įmonės ilgalaikio turto panaudojimo efektyvumas atrodytų didesnis ir atnešantis daugiau pajamų. Tačiau, analizuojant 2010-2012 metų laikotarpį, įmonei geresnį įvaizdį sudarytų šis rodiklis, taikant turtui perkainotos vertės metodą. Tada rodiklis buvo 1,00 dalimi didesnis nei savikainos metodu vertinant turtą. Sekantis rodiklis, kurio

pokytis priklausę nuo pasirinkto turto vertinimo metodo, tai – turto apyvartumas, vaizduojamas 18 paveiksle.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „DFDS Seaways“ finansinių ataskaitų rinkinį, 2008-2012.

18 pav. AB „DFDS Seaways“ 2008-2012 metų turto apyvartumo rodiklis

Turto apyvartumo rodiklio pokytis labai akivaizdus ir aiškus, ir matoma visiškai tiesinė priklausomybė nuo turto vertinimo metodo, taip yra, nes atsargos labai įtakojamos pasirinkto vertinimo metodo įmonėje. Kiekvienais analizuojamais metais, rodiklio reikšmė didesnė buvo naudojant perkainotos vertės metodą, o ne savikainos, kuri šiai dienai pasirinkusi įmonė. Atsakymas toks, jog pakeitus atsargų apskaitymo metodą, prielaidos būdų, jų vertė sumažėjo, dėl šios priežasties rodiklio reikšmė išaugo. Išoriniams vartotojams vertinant kompaniją, šis metodas rodiklius pakreiptų jos naudai.

Kituose, analizuojamuose rodikliuose, matomas pokytis, visiškai nereikšmingas rodikliams, taikant skirtingus turto vertinimo metodus. Pelningumo rodikliams pasirinktas įmonės turto vertinimo metodas, įtakos neturėjo.

Siekiant įvertinti priklausomybės kitimą tarp turto vertės ir rodiklių rezultatų, taikant skirtingus turto vertinimo metodus, bus naudojama koreliacija. Pirmiausia koreliacinis ryšys bus įvertinamas tarp rodiklių ir turto vertės, kuris apskaitoje įkainotas savikainos metodu, o trumpalaikis turtas, atsargos – FIFO metodu. Kadangi finansinis-investicinis bei nematerialusis ilgalaikis turtas neanalizuojami, tai jie iš bendros turto vertės bus atimami ir vertinamos tik trumpalaikio bei ilgalaikio materialiojo turto vertės.

Rodiklių koreliacinis ryšys su turtu, įvertintu savikainos metodu pateikiamas 21 lentelėje.

21 lentelė. AB „DFDS Seaways“ finansinių rodiklių koreliacinis ryšys su turtu 2008-2012 metais, taikant savikainos ir perkainotos vertės metodus

Likvidumas	Koreliacijos koeficientas (savikainos metodu)	Koreliacijos koeficientas (perkainota verte)
Bendras likvidumo koeficientas	0,52	0,74
Absoliutaus mokumo koeficientas	0,44	0,67
Kritinio likvidumo koeficientas	0,21	0,47
Einamojo likvidumo koeficientas	0,20	0,46
Apyvartinio kapitalo lyginamasis svoris	0,91	0,99
Mokumas		
Grynasis apyvartinis kapitalas	0,87	0,98
Bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas	0,05	0,32
Greitojo trumpalaikio mokumo koeficientas	0,06	0,33
Grynųjų pinigų srauto ir įsipareigojimų santykis	0,16	0,42
Pardavimų apmokėjimo koeficientas	0,80	0,94
Pastovaus kapitalo trumpalaikio mokumo koeficientas	0,79	0,93
Bendras skolos rodiklis	0,86	0,97
Ilgalaikių skolų apdraustumo ilgalaikiu turtu koeficientas	-0,61	-0,81
Skolos apdraustumo grynaisiais pinigais koeficientas	-0,26	-0,53
Efektyvumas ir apyvartumas		
Atsargų apyvartumo rodiklis	0,27	0,47
Pirkėjų skolų apyvartumas	-0,33	-0,27
Ilgalaikio materialaus turto apyvartumas	0,15	0,43
Turto apyvartumas	-0,04	-0,17
Pelningumas		
Bendrojo pelningumo rodiklis	0,56	0,75
EBITDA	-0,16	0,05
Veiklos pelningumo rodiklis	0,56	0,75
Grynojo pelningumo rodiklis	0,56	0,73
ROA	0,39	0,59
ROI	0,44	0,62

Šaltinis: sudaryta autorės

Atlikus tiesinės koreliacijos ryšio vertinimą, tarp įmonės finansinių rodiklių ir turto, rezultatuose matome, kad ryšiai egzistuoja tarp: Bendrojo likvidumo koeficiento; apyvartinio kapitalo lyginamojo svorio, su kuriuo turto ryšys stipriausias ir koreliacijos koeficientas sudaro 0,91; Grynojo apyvartinio kapitalo; Pardavimų apmokėjimo koeficiento; Pastovaus kapitalo trumpalaikio mokumo koeficiento; Bendro skolos rodiklio; Visų pelningumų –

bendro, veiklos, grynojo. Taikant perkainotos vertės metodą įmonės turtui, koreliacinis ryšys tarp turto ir rodiklių rezultatų matomas daug didesnis, tik keletas rodiklių matomi tarp kurių su turtu egzistuoja labai silpnas ryšys arba jo visiškai nėra.

Koreliacijos vertinimas parodo, kad perkainojus turtą ir padidinus jo vertę, kaip buvo atliekama, padidėja e tik rodiklių reikšmės, bet ir didesnis turto bei rodiklių koreliacinis ryšys. Iš to galime daryti prielaidą, kad perkainojus turtą r įvertinus jo vertės sumažėjimą, rodiklių reikšmės taip pat sumažėtų, o koreliacinis ryšys būtų daug silpnesnis nei vertinant savikainos metodu. Atlikus koreliacinę analizę, nė viena hipotezė – tiek H_0 , tiek H_1 nėra atmetama, vieniems rodikliams turto vertinimo metodas daro reikšmingą įtaką, kitiems – ne. Dėl šios priežasties abi hipotezės yra priimanamos.

Atlikus koreliacinę analizę, toliau bus atliekamas regresinės analizės koeficientų skaičiavimas. Pirmoji regresija bus atliekama turto vertę pasirinkus vertinti savikainos metodu. Bus vertinami pagrindiniai 3 rodikliai, su kuriais atliekant koreliacinę analizę, savikainos metodu, ryšys buvo stipriausias. Tai: apyvartinio kapitalo lyginamasis svoris, grynasis apyvartinis kapitalas ir pardavimų apmokėjimo koeficientas. Regresinės analizės rezultatai, turtui taikant savikainos vertinimo metodą, pateikiami 22 lentelėje.

22 lentelė. Regresinė analizė tarp turto įvertinto savikainos metodu ir trijų pagrindinių rodiklių

Koreliacijos koeficientas		0,99998		
Determinacijos koeficientas		0,99996		
Standartinis nuokrypis		1447,65429		
Fišerio koeficiento faktinė reikšmė		7815,49404		
Fišerio koeficiento kritinė reikšmė		0,00831		
Modelio kintamieji (X)	Koeficientų įverčiai	Standartinis koeficiento nuokrypis	Stjudento kriterijaus kritinė reikšmė	Stjudento kriterijaus faktinė reikšmė
(β_j)	55490,00	7576,32	7,333	0,086
Apyvartinio kapitalo lyginamasis svoris	1564714,39	93897,79	16,664	0,038
Grynasis apyvartinis kapitalas	-0,07	0,28	-0,242	0,849
Pardavimų apmokėjimo koeficientas	-500020,73	30094,10	-16,615	0,038

Šaltinis: sudaryta autorės

Atliekant regresinę analizę, susidūriau su per mažos duomenų imties problema, modelio patikimumui sudaryti ir užtikrinti reikalinga didesnė tiriamų duomenų imtis. Šie tyrimo

ribotumo veiksniai sąlygoja tai, jog įverčių paslinktumas didesnis, kas reiškia neefektyvumą. Vadinasi, kad modelio parametrų įverčiai nėra statistiškai reikšmingi.

Tačiau atliktas regresijos modelis nėra bevertis, modelio tinkamumas yra patikrinamas apskaičiuojant Fišerio koeficiento faktines ir kritines ribas. Kadangi $F > F_{\alpha}$ (faktinė Fišerio koeficiento reikšmė didesnė už kritinę) galime teigti, kad modelis yra reikšmingas. Tai rodo ir gana aukštas koreliacijos koeficientas 0,99998, suapvalinus jis lygus 1, kas reiškia labai stiprų ryšį. Be to, determinacijos koeficientas, kuris sudaro 99 proc. rodo, kad tik 1 proc. nuo kuri priklauso rezultatų kitimas yra neįvertintas. Galima teigti, kad modelis iš dalies tinkamas statistinei charakteristikai. Pritaikius tokį pat regresijos skaičiavimo modelį turtui, kuris įvertintas perkainotos vertės metodu ir tiem patiems trim rodikliams, rezultatai pateikiami 23 lentelėje.

23 lentelė. Regresinė analizė tarp turto įvertinto perkainotos vertės metodu ir trijų pagrindinių rodiklių

Koreliacijos koeficientas		0,9998		
Determinacijos koeficientas		0,9996		
Standartinis nuokrypis		4911,8616		
Fišerio koeficiento faktinė reikšmė		883,3098		
Fišerio koeficiento kritinė reikšmė		0,0247277		
Modelio kintamieji (X)	Koeficientų įverčiai	Standartinis koeficiento nuokrypis	Stjudento kriterijaus kritinė reikšmė	Stjudento kriterijaus faktinė reikšmė
(β_1)	128047,753	19283,561	6,640	0,095
Apyvartinio kapitalo lyginamasis svoris	1329,136	186326,021	0,007	0,995
Grynasis apyvartinis kapitalas	3,027	0,664	4,559	0,137
Pardavimų apmokėjimo koeficientas	-494607,488	94301,043	-5,245	0,120

Šaltinis: sudaryta autorės

Kaip matome, iš pateiktų duomenų, koreliacijos ir determinacijos koeficientai, išliko tokie pat, kaip ir pirmajame regresijos modelyje, tai reiškia, kad ryšys ir neįvertintų veiksnių rezultatams reikšmės liko tokios pat. Ryšys – labai stiprus, o neįvertintų veiksnių tik 1 proc. Taip pat $F > F_{\alpha}$ (faktinė Fišerio koeficiento reikšmė didesnė už kritinę), t.y. $883,309 > 0,0247$, šis rodiklis rodo, jog atliktas regresijos modelis yra reikšmingas.

Galima daryti loginę išvadą, kodėl tarp analizuojamų trijų pagrindinių rodiklių koreliaciniai ir regresiniai ryšiai stipriausia ir determinacijos koeficiento neapibrėžtumas mažiausias. Apyvartinio kapitalo lyginamasis svoris – likvidumo rodiklis. Jis stipriai koreliuoja

su turtu, nes praktiškai visas įmonės turimas turtas skaičiuojant rodiklį yra panaudojamas. Šio rodiklio reikšmė vienareikšmiškai priklauso nuo turto vertės pokyčio balanse, kurį, kaip parodė anksčiau atliktas tyrimas, nulemia turto vertinimo metodo pasirinkimas apskaitoje. Grynasis apyvartinis kapitalas – mokumo rodiklis, kuris rodo trumpalaikių įsipareigojimų bei trumpalaikio turto skirtumą. Pardavimų apmokėjimo koeficientas – taip pat mokumo rodiklis, kuriam skaičiuojant naudojamas ir trumpalaikis turtas, ir trumpalaikės skolos, ir gautinos pardavimų pajamos.

Visų šių rodiklių skaičiavimui pagrindinė sudedamoji – turtas, kaip matėme jį nulemia turto vertinimo metodas apskaitoje, keičiant metodą, turto vertė balanse gali būti pavaizduota skirtingai. Iš to galime daryti išvadą, kad rodiklių reikšmės yra priklausomos nuo turto vertės, kuri nulemiama turto vertinimo metodo, šios prielaidos mažiausiai tinkamos pelningumo rodikliams, o tinkamiausios mokumo, likvidumo bei apyvartumo ir efektyvumo koeficientams.

Apibendrinant galima teigti, kad nuo pasirinkto turto vertinimo metodo įmonėje sąlyginai priklauso ir turto vertė vaizduojama finansinėse ataskaitose. Taikant savikainos ir perkainotos vertės metodus ilgalaikiam materialiam turtui, ir pakeitus atsargų vertinimo metodą, labiausia keičiasi mokumo ir efektyvumo bei apyvartumo rodiklių reikšmės, likvidumo rodiklių tik labai maža dalis yra įtakojama turto perkainojimo, o pelningumo rodikliams pasirinktas kitas turto vertinimo metodas, reikšmingos įtakos visiškai nedaro. Taip yra, nes kompanija yra pakankamai stabili, o jos materialiojo turto vertė labai didelė, perkainojimui buvo pasirinktas pokytis 10 proc., taikant tokio vertės padidėjimo prielaidą. Galima teigti, jei turto vertės pokytis būtų įvertintas didesnis, pelningumo rodikliai būtų pasikeitę. Apibendrinus rodiklių rezultatus, matoma tendencija, jog įvertinus turto vertės padidėjimą, padidėja ir kompanijos rodikliai, kurie siejami su turtu. Savikainos metodu, vertinant rodiklius, visais analizuojamais metais jie buvo mažesni nei perkainotos vertės metodu įvertinto turto rodiklių. Regresinė ir koreliacinė analizė parodė labai stiprius tarpusavio ryšius tarp pasirinktų rodiklių ir turto vertės. Gautas determinacijos koeficientas parodė, jog regresijos modelis reikšmingas ir ribotumas labai mažas.

IŠVADOS

1. Turtas – materialiosios, nematerialiosios ir finansinės vertybės, kurias valdo ir naudoja ar kuriomis disponuoja ūkio subjektas, ir kurias naudojant tikimasi gauti ekonominės naudos. Apskaitoje turtas skirstomas į pagrindines ilgalaikio ir trumpalaikio turto grupes. Visas jis turi būti įvertinamas standartizuotais metodais: įsigijimo (pasigaminimo) savikaina, perkainota verte arba tikrąją verte. Taikant bet kurį metodą turtui skaičiuojama amortizacija ar nusidėvėjimas laiko atžvilgiu.

Visi ilgalaikio materialiojo turto vertinimo metodai bei nusidėvėjimo skaičiavimo metodikos įtakoja įmonės finansinius rodiklius ir taip pat įmonės patrauklumą informacijos vartotojams. Ilgalaikio materialaus turto vertinimo metodikos pasirinkimas keičia įmonės pelningumo rodiklių duomenis bei koreguoja įmonės mokumą ir turto likvidumą. Taigi, laisvas turto vertinimo metodo pasirinkimas, įmonėms leidžia manipuliuoti finansinių rezultatų duomenimis. Tai daro poveikį įmonės prestižui ir vertei, išorinių informacijos vartotojų nuomonei bei kreditorių ir investuotojų susidomėjimui įmone.

2. Atsargos – tai įmonės turimos materialiosios vertybės, kurias ji tikisi panaudoti produkcijai gaminti ar paslaugoms teikti. Taip pat tai pagrindinė trumpalaikio turto grupė balanse, kuri reikalauja taikyti atskirą šiam straipsniui vertinimo metodą. Vertinti trumpalaikiam turtui – atsargoms, taikomi LIFO, FIFO, svertinio vidurkio ir konkrečių kainų metodai, nuo kurių priklauso įmonės turimų atsargų balansinė vertė bei naudojimo eiliškumas. Trumpalaikio turto – atsargų, įkainojimo metodas reikšmingą įtaką daro apyvartumo bei efektyvumo rodikliams. Taip pat naudojant atsargų įkainojimo metodus galima keisti balanse matomą pelną. Apskaitant atsargas LIFO metodu, parduotų prekių savikaina yra didesnė, nei apskaitant FIFO metodu. Vadinasi, šitaip įmonėje uždirbamas pelnas balanse gaunamas mažesnis.

3. Apžvelgus kelių autorių nuomonę, darbe išskiriami pagrindiniai veiksniai, lemiantys turto vertinimo metodo pasirinkimą įmonėje. Daugiausiai visų autorių akcentuojami yra finansiniai ir teisiniai veiksniai iš kurių skiriami svarbiausi ir labiausiai įtakojantys įmonės rodiklius ekspertų nuomone: nusidėvėjimas, įstatymai, įmonės patiriamos sąnaudos, uždirbamos pajamos bei turimas turtas. Atlikus ekspertinį vertinimą ir žinant svarbiausius veiksnius buvo atrinkti rodikliai iš pagrindinių 5 grupių apibūdinančių įmonės

veiklą: pelningumo, likvidumo ir mokumo, efektyvumo bei apyvartumo. Atliekant tyrimą darbe, pagal pateiktą metodologiją, rodikliai įvertinami pritaikius skirtingą turto vertinimo metodą. Priklausomybė ir ryšiai pagal sukurta metodiką nustatomi regresinės koreliacijos metodu. Sukuriama tyrimo metodika ir modelis, kuriais remiantis bus atliekamas tyrimas įtakai įvertinti.

4. Tyrimui buvo pasirinkta AB „DFDS Seaways“ kompanija, tai viena iš stambiausių jūrų keltų bendrovių Baltijos valstybėse ir vienvaldė lyderė Lietuvoje. Veikla – krovinių ir keleivių gabenimas keltais, linijiniais maršrutais. Atlikus kompanijos turto analizę, vertikalia ir horizontalią analizę, matoma, jog laivai – didžiausią dalį sudarantis ir vertingiausias įmonės turtas, ir siekia apie 90 proc. viso turto. Trumpalaikis įmonės turtas didžiąją dalį sudaro jų banko sąskaitose. Pagrindiniai turto struktūros ir vertės pokyčiai 2008-2012 metais matomi 2009-2011 metų laikotarpiu, kuomet bendrovė pardavė savo administracinį pastatą ir nemažai grynujų pinigų skyrė laivų atnaujinimui.

Išnagrinėjus įmonės turimą turtą be jo pokyčius, buvo atliktas tyrimas, taikant savikainos ir perkainotos vertės metodus įmonės turtui, įvertinti rodikliai, taip pat pasirinktas kitas nusidėvėjimo metodas bei atsargų vertė. Pasitelkiant prielaidas turto vertė buvo padidinta 10 proc. ir tyrimo rezultatuose matėsi rodiklių rezultatų kilimas, labiausiai įtakojami buvo efektyvumo ir apyvartumo rodikliai. Vadinasi, kaip efektyviai naudojamas turtas priklauso nuo jo vertės, kuri tiesiogiai įtakojama pasirinkto turto vertinimo metodo. Koreliacinė ir regresinė analizė parodė labai stiprų ryšį tarp vertinimo metodo ir rodiklių rezultatų. Nes atrinktų rodiklių vertės visiškai priklauso nuo turto vertės balanse. Kadangi aprašomas turto pokytis buvo tik 10 proc. tai rodiklių pokyčiai nežymūs, tačiau jei kompanijos turto vertė, ji perkainojant, balanse pasikeistų žymiai daugiau viena ar kita linkme, rodiklių rezultatai taip pat skirtųsi daug aiškiau. Nors pusė analizei pasirinktų rodiklių reikšmingai nepriklauso nuo turto vertinimo metodo. Tyrimo hipotezė yra priimama ir daroma išvada, kad pasirinktas turto vertinimo metodas daro reikšmingą įtaką įmonės finansiniams rodikliams, todėl tikslinga tą įtaką įvertinti prieš renkantis metodą turto vertinimui. Vieniems rodikliams pasirinktas turto įvertinimo metodas nedaro reikšmingos įtakos, o kiti tiesiogiai priklauso nuo turto vertės, kurią nulemia vertinimo metodas.

LITERATŪRA

1. **12-asis Tarptautinis viešojo sektoriaus apskaitos standartas „Atsargos“.** Prieiga per internetą: http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/apskaitos_reforma/TVSAS/12_TVSAS_Atargos_2.pdf [žiūrėta 2014-01-04].
2. **Adams M. T., Troutman C. S.** Avoiding missteps in the LIFO conformity rule // Journal of Accountancy. – Vol. 214, Nr. 2, 2012. – 5 p. – ISSN 00218448
3. **Arnašiūtė A.** Ilgalaikio materialiojo turto įvertinimas: magistro baigiamojo darbo straipsnis konferencijai. – Kaunas, 2007. Prieiga per internetą: http://jaunasis-mokslininkas.asu.lt/smk_2006/apskaita/Arnasiute%20Audrone.pdf [žiūrėta: 2013-04-28]
4. **Audito ir apskaitos tarnyba.** Ilgalaikio materialiojo turto perkainojimas. – 2011. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/index.php?id=298> [žiūrėta 2014-01-04].
5. **Audito ir apskaitos tarnyba.** Tarptautiniai apskaitos standartai. – Nr. 68, 2007. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/index.php?id=6> [žiūrėta: 2013-04-28]
6. **Audito ir apskaitos tarnyba.** Verslo apskaitos standartai. – Nr. 99, 2001. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/index.php?id=5> [žiūrėta: 2013-04-28]
7. **Bagdžiūnienė V.** Apskaitos politika viešojo sektoriaus ūkio subjektams. – Vilnius: Conto Litera, 2008. – 139 p. – ISBN 978-9986-83-628-5
8. **Bagdžiūnienė V.** Finansinė atskaitomybė. – Vilnius: Conto Litera, 2005. – 192 p. – ISBN 978-9955-48-558-2
9. **Bagdžiūnienė V.** Finansinės apskaitos pagrindai. – Vilnius: Rosma, 2004. – 187 p. – ISBN 9986-00-388-1
10. **Bagdžiūnienė V.** Finansinių ataskaitų esmė ir verslo situacijos. – Vilnius: Conto Litera, 2008. – 151 p. – ISBN 978-9986-83-629-2.
11. **Bartosevičienė V.** Ekonominė statistika. – Kaunas: Technologija, 2008. – 110 p. – ISBN 998613918X.
12. **Bignon V., Biondi Y., Bagot X.** An Economic Analysis of Fair Value: Accounting as a Vector of Crisis // Cournot Centre for Economic Studies. – Nr. 15, 2009. Prieiga per internetą: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1474228 [žiūrėta 2014-01-04].

13. **Black G.** Applied Financial Accounting and Reporting // Oxford University Press. – 2004. – 404 p.
14. **BNM Finance.** Finansinė analizė: verslo konsultacijos. Prieiga per internetą: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LTeLABa0001:E.02~2007~D_20080125_09401027203/DS.005.0.02.ETD [žiūrėta: 2013-04-28]
15. **Boguslauskas V.** Ekonometrikos pagrindai. – Kaunas: Technologija, 2004. – 263 p. – 9955-09-747-7.
16. **Cascini T. K.** An evaluation of the implementation of fair value accounting: Impact on financial reporting // Journal of Business & Economics Research. – Vol. 9, Nr. 1, 2011. – 16 p. – ISSN 15424448
17. **Costel I.** Impact of ifrs on Romanian accounting and tax rules for fixed tangibles assets // Accounting & Management Information Systems/Contabilitate si Informatica de Gestinne. – Vol. 11, Nr. 2, 2012. – 21 p. – ISSN 18438105
18. **Dagilienė L.** Finansinių vertinimo metodų parinkimas investavimo ir valdymo tikslams: daktaro disertacijos santrauka. – Kaunas, 2008. Prieiga per internetą: <http://en.ktu.lt/sites/default/files/2008-04-22%20lina%20dagiliene.pdf> [žiūrėta: 2013-04-28]
19. **Danciu R., Deac M.** Issues related to the accounting treatment of the tangible and intangible assets depreciation // Annals of the University of Oradea, Economic Science Series. – Vol. 20, Nr. 2, 2011. – 5 p. – ISSN 15825450
20. **Giriūnas L., Valkauskas R.** Trumpalaikio turto sąnaudų analizės metodika: teorinis aspektas // CONTEMPORARY ISSUES IN BUSINESS, MANAGEMENT AND EDUCATION: straipsnis. – Vilnius: VU, 2011. – 109-122 p. ISSN 2029-7963
21. **Gižienė V., Palakienė O., Simavičienė Ž.** Valstybės socialinė atsakomybė žinių ekonomikos kontekste // Economics and Management. – Vol 16, 2011. – 485-492 p. – ISSN 1822-6515.
22. **Juozaitienė L.** Įmonės finansai: analizė ir valdymas. – Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2007. – 418 p. – ISBN 978-9986-38-792-3
23. **Kanapickienė R.** Įmonės vidaus kontrolė: teorija ir praktika: monografija. – Kaunas: Lbasta, 2008. – 271 p. – ISBN 978-609-9505-0-4
24. **Kancerevyčius G.** Finansai ir investicijos. – Kaunas: Smaltijos leidykla, 2009. – 904 p. – ISBN 9789955707646

25. **Kang Ch.** Accounting discretion and fair value reporting: a study of US banks fair value reporting of mortgage-backed-securities // Journal of Business Finance & Accounting. – Vol. 39, Nr. 5/6, 2012. – 36 p. – ISSN 0306686X
26. **Kazanavičienė I.** UAB „Ešerys“ veiklos efektyvumo vertinimas: magistro baigiamasis darbas. Prieiga per internetą: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2006~D_20060530_184305-94637/DS.005.0.02.ETD [žiūrėta: 2013-04-28]
27. **Klanaitė V.** Tarptautiniai apskaitos standartai ir jų taikymas Lietuvoje: magistro baigiamojo darbo straipsnis konferencijai. – Kaunas, 2007. Prieiga per internetą: http://jaunasis-mokslininkas.asu.lt/smk_2007/apskaita/Klanaite_Vainora.pdf [žiūrėta: 2013-04-28]
28. **Kundrotienė R., Valys A.** Atsargų įkainojimo metodai: magistro baigiamojo darbo straipsnis konferencijai. – Kaunas: LŽUŪ, 2004. Prieiga per internetą: http://jaunasis-mokslininkas.asu.lt/smk_2004/Apskaita/Kundrotiene_Romena.htm [žiūrėta: 2013-04-28]
29. **Kutkaitis A., Čepinskis J.** Jūrų uosto plėtra darnaus vystymosi kontekste // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. – Vol 26., Nr. 2. 2011. – 121-129 p. – ISSN 1822-6760.
30. **Lakis V.** Audito sistema: raida ir problemos: monografija. – Vilnius: VU, 2007. – 388 p. – ISBN 9789955330547
31. **Lietuvos banko Ekonomikos ir finansinio stabilumo tarnyba.** Finansinio stabilumo apžvalga. – Lietuvos bankas, 2012. – 53 p. – ISSN 1822-5071. Prieiga per internetą: http://www.lb.lt/finansinio_stabilumo_apzvalga_2012_m [žiūrėta: 2013-04-28]
32. **Lindsell D.** How fair is fair value? Prieiga per internetą: http://www2.eycom.ch/publications/items/ifrs/single/200506_fair_value/en.pdf [žiūrėta 2014-01-04].
33. **LR Buhalterinės apskaitos įstatymas, 2001.** Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=154657&Condition2=> [žiūrėta: 2012-11-20]
34. **LR Pelno mokesčio įstatymas, 2001.** Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=157066&Condition2=> [žiūrėta 2012-11-22]
35. **Mackevičius J.** Finansinių ataskaitų auditas ir analizė: procedūros, metodikos

ir vertinimas: monografija. – Vilnius: TEV, 2009. – 390 p. – ISBN 978-9955-879-49-7

36. **Mackevičius J.** Ilgalaikio materialiojo turto kompleksinės analizės metodika // Verslas: teorija ir praktika. – Vilnius: VU. – 2008. – 237-244 p. – ISSN 1648-0627.

37. **Mackevičius J.** Įmonių finansinių ataskaitų informacija: reikšmė, vertinimas, analizė // Informacijos mokslai. – Vilnius: VU, 2006. – 37-63 p. ISSN 1392-0561

38. **Mackevičius J.** Įmonių veiklos analizė: informacijos rinkimas, sisteminimas ir vertinimas. Monografija. – Vilnius: TEV, 2007. – 510 p. – ISBN 978-9955-680-73-4

39. **Mackevičius J., Poškaitė D.** Finansinė analizė: monografija. – Vilnius: katalikų pasaulis, 1998. – 632 p. – ISBN 9986-04-081-7

40. **Mackevičius J., Valkauskas R.** Integruota įmonės finansinės būklės ir veiklos rezultatų analizės metodika // Verslas: teorija ir praktika. – Vol. 11, Nr. 3, 2010. – 213-221 p. – ISSN 1648-0627

41. **Mykolaitienė V. ir kt.** Ilgalaikio materialiojo turto apskaitos ypatumai // Engineering Economics. – Vol. 21, Nr. 2, 2010. – 9 p. – ISSN 13922785

42. **Panayides P. M., Lambertides N., Cullinane K.** Liquidity risk premium and asset pricing in US water transportation // Transportation Research. – Vol. 52, Nr. 3, 2013. – 13 p. – ISSN 13665545

43. **Pečkaitis J. S., Mačerinskienė I.** Magistro baigiamojo darbo rengimo tvarka: mokomsasis leidinys. – Vilnius: MRU, 2008. – 78 p. – ISBN 978-9955-19-083-7

44. **Pelningumas** // verslas.in – teorija ir praktika. – 2013. Prieiga per internetą <http://www.verslas.in/terminas/pelningumas/> [žiūrėta: 2013-04-28]

45. **Penman H. S.** Handling Valuation Models // Journal of Applied Corporate Finance. – Vol. 18, Nr. 2, 2006. – 48-55 p. – ISSN 1745-6622.

46. **Petkov R. R.** Competitive advantage from internally generated intangible assets measured at fair value for bulgarian small and medium size enterprises (sme) // Journal of Theoretical Accounting Research. – Vol. 7, Nr. 2, 2012. – 13 p. – ISSN 15565106

47. **Phelan J. et al.** Managerial opportunities available upon LIFO (last in first out) repeal // Global Conference on Business & Finance Preceedings. – Vol. 7, Nr. 2, 2012. – 1 p. – ISSN 19310285

48. **Reilly R. F.** Defining the intangible asset valuation assignment // Journal of Property Tax Assessment & Administration. – Vol. 8, Nr. 4, 2011. – 15 p. – ISSN 13571419

49. **Rutkauskas A, V.** Pelno inžinerija: monografija. – Kaunas: Technologija, 1999. – 205 p. – ISBN 9986-13-695-4
50. **Rutkauskas A. V., Damašienė V.** Finansų valdymas. – Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2002. – 248 p. – ISBN 9986-38-327-7
51. **Sharma N.** Intangible assets: a study of valuation methods // BVIMR Management Edge. – Vol. 5, Nr. 1, 2012. – 9 p. – ISSN 09760431
52. **Smalenskas G.** Finansinė atskaitomybė ir jos rodikliai. – Vilnius: Lietuvos informacijos leidykla. – 1998. – 64 p.
53. **Stankevičienė J., Lakštutienė A.** Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą lemiančių veiksnių ir jų kitimo tendencijų tyrimas Baltijos šalyse // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. – Vol 33., Nr. 4. 2012. – 72-83 p. – ISSN 1822-6760.
54. **Stundžienė A., Bliekienė R.** Ekonomikos svyravimų įtaka įmonių veiklos rezultatams // Business: Theory and Practice. – Vol 13., Nr. 1. 2012. – 5-17 p. – ISSN 1648-0627.
55. **Šlekienė D., Klimavičienė I.** Įmonės veiklos finansinis įvertinimas. – Kaunas: Technologija. – 1999. – 146 p.
56. **Švabovič M., Valkauskas R.** Smulkiojo ir vidutinio verslo finansinių rodiklių svorio bendrojo vidaus produkto struktūroje pokyčių analizė // Verslas: teorija ir praktika. – Vilnius: VU. – 2012. – 234-241 p. – ISSN 1648-0627
57. **Valužis K.** Apskaitos problemos: monografija. – Vilnius: Viltis, 2001. – 566 p. – ISBN 9986-454-51-4
58. **Vaškeliene L.** Įmonės nematerialaus turto įvertinimo metodas // Ekonomika ir vadyba aktualijos ir metodologija: Tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga. – Kaunas: KTU, 2000. – 498-500 p.
59. **Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX.** Įmonių finansinė analizė rodiklių skaičiavimo metodika. – Vilnius: Vertybinių popierių birža, 2010. – 96 p. – ISBN 978-609-95195-0-0
60. **Vinauskienė D.** Apskaita pagal 9-ąją VAS „Atsargos“ // Kaip sudaryti 2005-ųjų finansinių metų atskaitomybę ir apskaičiuoti pelno mokesį: apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos. – Vilnius: Apskaitos ir audito žinios, 2005. – 344 p. – ISBN 9955-9833-0-2

61. **Vismolekienė K.** Ilgalaikio materialiojo turto įkainojimo būdų analizė: magistro baigiamojo darbo straipsnis konferencijai. – Kaunas: LŽUŪ, 2008. - 216-221 p. – ISSN 1822-9913. Prieiga per internetą: http://www.asu.lt/jaunasis_mokslininkas/smk_2008/straipsnis2008.pdf [žiūrėta 2014-01-04].

62. **Zinkevičienė D.** Ilgalaikio materialiojo turto apskaita // Ekonomika ir vadyba aktualijos ir metodologija: Tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga. – Kaunas: KTU, 2000. – 516-517 p.

63. **Juozaitienė L.** Įmonės finansai: analizė ir valdymas. – Šiauliai: ŠU, 2007. – 415 p. – ISBN 9789986387923.

Tupikaitė I. Turto įvertinimo metodų pasirinkimo apskaitoje įtaka įmonės finansiniams rodikliams / Finansų rinkų sektoriaus ekonomikos magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. Dr. G. Černius – Klaipėda: Mykolo Romerio universitetas, ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2014. – 90 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuota ir įvertinta pasirinkto apskaitoje turto vertinimo metodo įtaka įmonės finansiniams rodikliams. Iškelta problema, atskleisti pasirinkto turto vertinimo metodo įtakai įmonės finansiniams rodikliams. Atlikus tyrimą pateikiamos išvados atsakyti į problemą. Pirmoje darbo dalyje pateikiama turto samprata, struktūros dalys ir buhalterinis turto skirstymas, balansinis turto vaizdavimas. Taip pat pristatomi TAS ir VAS siūlomi taikyti įmonės apskaitoje turto vertinimo metodai, pagrindiniai jų bruožai, teigiami ir neigiami aspektai. Aprašomi pagrindiniai rodikliai, reikalingi įmonės finansinei būklei įvertinti ir tai kaip jie priklauso nuo pasirinkto turto vertinimo metodo, teoriniu aspektu. Antroje darbo dalyje mokslinių straipsnių pagrindu buvo atrinkti pagrindiniai veiksniai per kuriuos lemiami finansinių rodiklių rezultatai priklausomai nuo turto vertinimo metodo. Pasinaudojus ekspertinio vertinio metodu veiksnių apimtys sumažinamos, paliekami tik reikšmingiausi, kurių pagrindu pasirenkami finansiniai rodikliai ir sudaroma tyrimo metodika bei modelis. Kai keičiant turto vertinimo metodą, daroma įtaką veiksniai, o per jį įtakojami rodiklių rezultatai. Trečioje darbo dalyje atliekant tyrimą buvo pasirinkta Lietuvos jūrų keltų kompanija AB „DFDS Seaways“, kurios finansiniai duomenys buvo įvertinti dviem turto vertinimo metodais – savikainos ir perkainotos vertės, duomenys nagrinėti taikant du skirtingus nusidėvėjimo skaičiavimo metodus bei keičiant atsargų vertę. Pagal gautus tyrimo rezultatus, padaromos išvados, kuriuos rodiklius labiausiai veikia turto vertinimo metodas ir gaunama turto balansinė vertė ir kuria linkme tas poveikis matomas. Išanalizuojama nauda gaunama iš turto vertinimo metodo įmonei ir neigiamas poveikis išoriniams informacijos vartotojams bei valstybės mokesčių surinkimui.

Pagrindiniai žodžiai: turto vertinimo metodai, finansiniai rodikliai, turtas, ilgalaikis materialusis turtas, trumpalaikis turtas, atsargos, nusidėvėjimas.

Tupikaitė I. The Impact of Chosen Asset Evaluation Methods in Accounting on Financial Indicators/ Master's work in Financial Markets Sector. Supervisor assoc. prof. dr. G. Černius – Klaipėda: Faculty of Economics and Finance Management, Mykolas Romeris University, 2014. – 90 p.

ANNOTATION

Master's thesis analyzed and evaluated to the valuation of assets method for the accounting on firm financial performance. A problem raised its selected asset valuation method affect the Company's financial performance. The investigation findings presented to respond to the problem. The first part of the assets of the concept and the structure of asset allocation and accounting, balance sheet assets of depiction . It also presents the TAS and the VAS proposed for the company's accounting methods for the valuation of assets, their main features, the positive and negative aspects. Describe the key indicators needed to assess the financial position of the company and how it depends on the asset valuation method, the theoretical point of view. The second part of the scientific basis of the main factors were selected in which the decisive indicators of financial results depending on the method of valuation of assets. Exercising expert on the way the factors being reduced, leaving only the most significant on the basis of selected financial ratios and allows the study methodology and model. When changing the asset valuation method, the influence factor, and through him influenced by the performance indicators. The third part of the study were selected Lithuanian ferry AB „DFDS Seaways“, the financial data was evaluated by two methods of property valuation - cost and revaluation data to examine the application of two different depreciation methods and changing the value of the stock. According to these results, conclusions are drawn on the indicators most influence asset valuation method and the resulting carrying value and the direction the effect is visible. Analyse the benefits derived from the asset valuation method for the enterprise and external negative effects information for consumers and state tax revenues.

Key Words: asset valuation methods, financial ratios, assets, fixed assets, current assets, inventories and depreciation.

Tupikaitė I. Turto įvertinimo metodų pasirinkimo apskaitoje įtaka įmonės finansiniams rodikliams / Finansų rinkų sektoriaus ekonomikos magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. Dr. G. Černius – Klaipėda: Mykolo Romerio universitetas, ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2014. – 90 p.

SANTRAUKA

Finansų rinkų magistro baigiamojo darbo tema yra aktuali, nes kiekviena kompanija veikdama tam tikroje rinkoje, valdo didesnę ar mažesnę turtą ir jo panaudojimo efektyvumas gali nulemti visos kompanijos veiklos sėkmę. Dabartinėje visuomenėje suteikiant galimybę rinktis tam tikrą metodą, nuo kurio priklauso finansinėse ataskaitose pateikiamų duomenų tikslumas bei teisingumas, susiduriama su visą šalies ekonomiką veikiančiomis problemomis. Pirmiausia per turto vertinimo metodo pasirinkimą siekiama manipuluoti rodomu atskaitomybėje pelnu ar nuostoliu, taip vengiant tam tikrų mokesčių kylančių iš pelno, pagrinde LR Pelno mokesčio. Antra problema ta, kad manipuluojant vertinimo metodu pakeičiama turto vertė ir išoriniams informacijos vartotojams galima pateikti tik pačiai įmonei naudingą informaciją. Tokiais būdais gali būti manipuluojama siekiant pritraukti investuotojus ir gauti geresnes kreditines galimybes iš kreditorių. Kadangi nėra suskurta vientisos veiklos analizės vertinimo ir prognozės sistemos, šiai dienai ši tema yra pakankamai nauja ir aktuali bei nagrinėjama mokslininkų, siekiant priimti optimaliausią turto vertinimo metodo variantą, išvengti sukčiavimo bei panaikinti metodus, kurie šiai dienai atrodo abejotini ir palankūs manipuliacijoms. Magistro baigiamojo darbo problema yra išnagrinėti kokią įtaką įmonės finansiniams rodikliams daro apskaitoje pasirinkta ilgalaikio materialaus ir trumpalaikio turto vertinimo metodika. Nagrinėjamas objektas – ilgalaikio materialaus ir trumpalaikio turto vertinimo metodų įtaka įmonės finansiniams rodikliams. Savo darbe siekiau tikslo, įvertinti ilgalaikio materialaus ir trumpalaikio turto vertinimo metodų įtaką jūrų sektoriaus įmonės finansiniams rodikliams. Darbe buvo iškelta hipotezė - neapskaičiuota, turto vertinimo metodo, įtaka, pasirinkto įmonės apskaitoje, iškraipo jos finansinius rodiklius, o tai įtakoja bendrovės patrauklumą apskaitos duomenų vartotojams. Išnagrinėti pasirinktai magistro baigiamojo darbo temai buvo išsikelti trys uždaviniai: pateikti turto vertinimo metodų teoriją ir sąsajas su įmonės finansiniais rodikliais; parengti turto vertinimo metodų poveikio finansiniams rodikliams metodologiją;

pritaikius modelį nustatyti turto vertinimo metodų įtaką finansiniams įmonės rodikliams. Tikslui pasiekti antroje darbo dalyje buvo sukurta metodika ir regresinės koreliacinės analizės modelis, kurio pagrindu siekiama įvertinti turto vertinimo metodo įtaką finansiniams rodikliams bei šių kintamųjų tarpusavio ryšio stiprumą. Atlikus tyrimą paaiškėjo, jog turto vertinimo metodas daugiau mažiau įtakoja visus pagrindinius finansinius rodiklius, kurie būtini analizuoti vertinant įmonės veiklos rezultata. Koreliacinis ir regresinis ryšys tarp turto vertinimo metodų ir finansinių rodiklių didžiąja dalimi svyravo apie vieneta, tai rodo labai stiprą ir reikšmingą kintamųjų ryšį, o determinacijos koeficientas parodė, jog tyrimo neapibrėžtumas labai mažas. Darbe buvo iškeltos dvi hipotezės ir nė viena iš jų nebuvo atmetama, abi jos iš dalie priimamos. Vadinasi, kad turto vertinimo metodas gali ir daryti, ir nedaryti reikšmingo įtakos finansinių rodiklių rezultatams. Atlikus tyrimą, peršasi išvadą vienam pasiūlymui – standartizuoti ir subendrinti visiems viena turto vertinimo metodą, kad įmonėms savo finansinėse ataskaitose neliktų vietos interpretacijoms.

Tupikaitė I. The Impact of Chosen Asset Evaluation Methods in Accounting on Financial Indicators/ Master's work in Financial Markets Sector. Supervisor assoc. prof. dr. G. Černius – Klaipėda: Faculty of Economics and Finance Management, Mykolas Romeris University, 2014. – 90 p.

SUMMARY

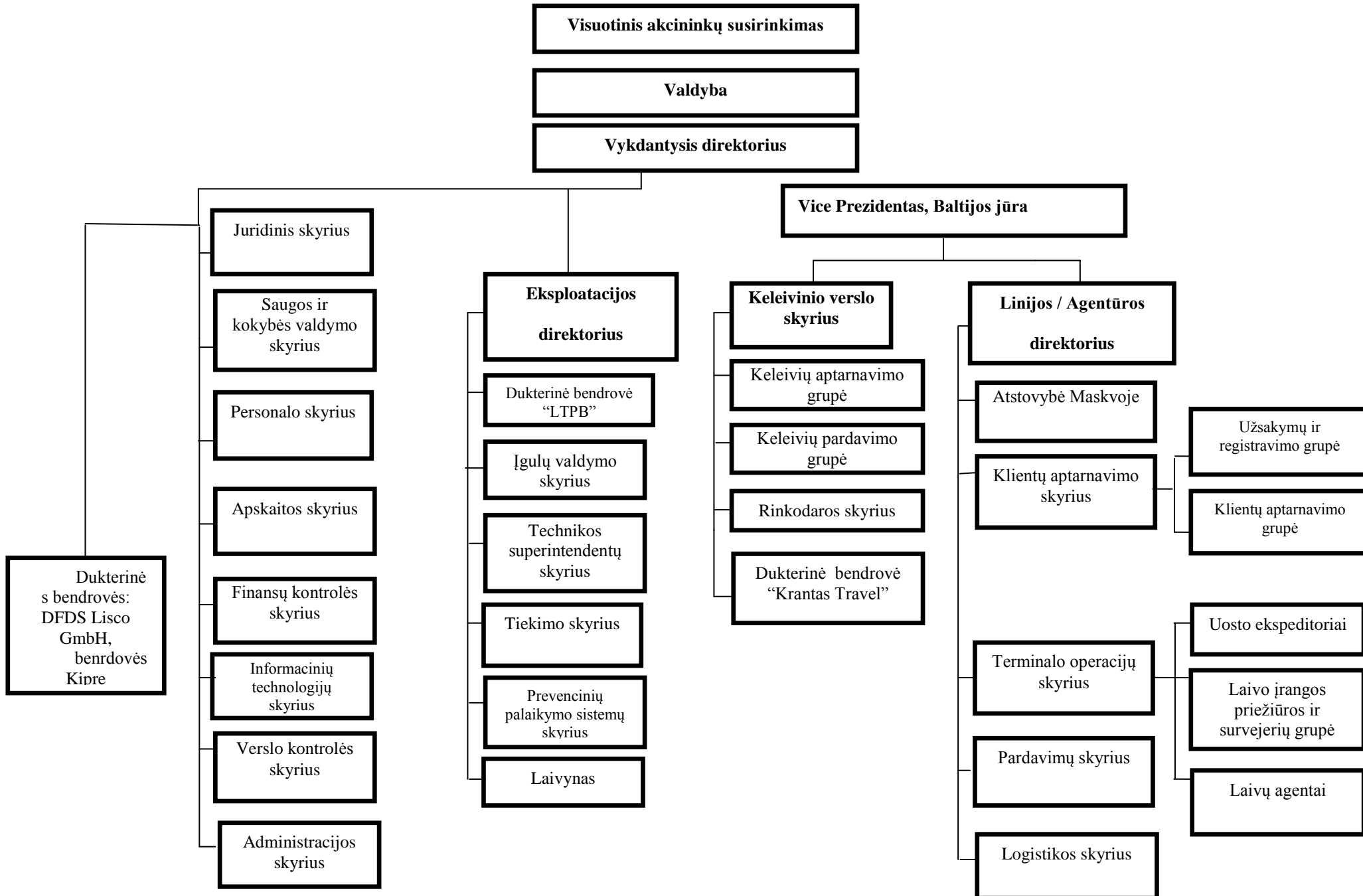
Financial markets in the master's thesis topic is relevant because each company acting in a particular market, owns a greater or lesser use of the property and its efficiency can result in all of the company 's success. In this society the opportunity to choose a method which determines the financial statements of the data accuracy and fairness, there is a whole country's economy, operating problems. In particular, over the asset valuation method to manipulate the displayed selection statements in profit or loss, and avoiding certain taxes arising from the profit, mainly Ministry of Income tax. The second problem is that by manipulating the evaluation method is replaced by the value of the assets and external information users can only provide useful information to the company itself. In these ways can be manipulated in order to attract investors and obtain better credit opportunities from creditors. Since there is no solid stimulate the construction industry analysis and forecast evaluation system, to this day, this topic is relatively new and relevant scientific and analyzed in order to receive optimal asset valuation method option, to prevent fraud and eliminate practices which to this day seems questionable and favorable manipulation. Master's thesis is to examine the problem of how the company's financial indicators selected records makes long-term and short-term tangible asset valuation methodology. The object - a tangible long-term and short-term asset valuation methods on the company 's financial performance. In our work to achieve the objectives to assess the long-term and short-term tangible asset valuation methods on maritime companies financial performance. The work was a hypothesis - been imposed, and the valuation method , the influence of the selected company accounting distorts its financial indicators, which influence the attractiveness of the company's accounting data users . Explore options for a master's thesis topic was to leave the following three objectives: to provide a theory of property valuation methods and interfaces with the company's financial results, develop asset valuation method on financial indicators the methodology for the application of the

model to determine property valuation methods on the financial indicators of the company . To achieve the second part of the methodology was developed, and the regression correlation analysis model, which has the objective to evaluate the method of valuation of assets on the financial performance and the strength of the relationship between the variables. The investigation revealed that the property valuation method is more or less influenced by all the major financial indicators necessary to analyze the assessment of business performance. Correlation and regression relationship between asset valuation methods and financial performance largely fluctuated around the unit, it shows a very strong and significant relationship of variables, and the coefficient of determination showed that the investigation of uncertainty is very low. The paper was given two hypotheses, and none of the advance has been rejected, the two have been partially adopted. Consequently, the asset valuation method may do nothing and significant impact on the financial indexes. The study leads to the conclusion one proposal - standardizing and consolidating all of a property valuation method that businesses in their financial statements, there is no room for interpretation.

PRIEDAI

AB „DFDS SEAWAYS“ ORGANIZACINĖ STRUKTŪRA

1 PRIEDAS

2 PRIEDAS

AB „DFDS SEAWAYS“ 2008-2012 METŲ BALANSAS

Patruojanti bendrovė LTL'000	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.
Nematerialaus turto iš viso	0	0	0	0	0
Pastatai	5026	4892	4365	1117	1079
Laivai	55413	57018	56291	133377	167503
Mašinos ir įrengimai	473	338	160	81	18
Nebaigta statyba	1058	1007	211	1382	2176
Žemė	0	0	0	0	200
Materialaus turto iš viso	61970	63255	61027	135957	170976
Investicijos į grupės bendroves	4668	4678	4678	4687	4362
Investicijos į asocijuotas įmones	61	0	0	0	0
Gautinos sumos	112221	326721	279602	338893	243336
Atidėtieji mokesčiai	0	0	0	0	0
Investicijų iš viso	116950	331399	284280	343580	247698
Ilgalaikio turto iš viso	178920	394654	345307	479537	418674
Atsargos	1458	2096	1232	1856	1600
Gautinos sumos	22302	26471	80909	58482	54535
Išankstiniai apmokėjimai	2921	1699	1792	2031	2155
Grynieji pinigai banke ir kasoje	306904	104978	113517	24977	34306
Turtas, skirtas perparduoti	81000	0	0	0	0
Trumpalaikio turto iš viso	414585	135254	197450	87346	92596
Turto iš viso	593505	529908	542757	566883	511270
Išstatinis kapitalas	332547	332547	332547	332547	332547
Nuosavos akcijos	-1668	-1668	-1668	-1668	-1668
Rezervai	44789	14475	15325	15625	18325
Nepaskirstytasis pelnas	106452	153667	158568	170434	112862
Nuosavo kapitalo iš viso	482120	499021	504772	516938	462066
Finansinės skolos	0	0	0	0	0
Atidėjimai	3250	2650	1850	1729	1201
Ilgalaikių įsipareigojimų iš viso	3250	2650	1850	1729	1201
Finansinės skolos	84344	2331	2254	1555	2223
Skolos tiekėjams	13553	17478	20565	28657	35661
Atidėjimai	3800	2800	2800	3153	3184
Pelno mokestis	0	5	153	2579	0
Kitos mokėtinos sumos	5025	4780	9181	11135	5966
Atidėtosios pajamos	1413	843	1182	1137	969
Trumpalaikių įsipareigojimų iš viso	108135	28237	36135	48216	48003
Įsipareigojimų iš viso	111385	30887	37985	1729	1201
Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų iš viso	593505	529908	542757	566883	511270

3 PRIEDAS

**AB „DFDS SEAWAYS“ 2008-2012 METŲ BALANSO VERTIKALIOJI
ANALIZĖ**

Patronuojanti bendrovė LTL`000	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.
Nematerialaus turto iš viso	0%	0%	0%	0%	0%
Pastatai	8,11%	7,73%	7,15%	0,82%	0,63%
Laivai	89,42%	90,14%	92,24%	98,10%	97,97%
Mašinos ir įrengimai	0,76%	0,53%	0,26%	0,06%	0,01%
Nebaigta statyba	1,71%	1,59%	0,35%	1,02%	1,27%
Kitas materialus turtas	10,58%	9,86%	7,76%	0,00%	0,00%
Žemė	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,12%
Materialaus turto iš viso	100%	100%	100%	100%	100%
Investicijos į grupės bendroves	3,99%	1,41%	1,65%	1,36%	1,76%
Investicijos į asocijuotas įmones	0,05%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Gautinos sumos	95,96%	98,59%	98,35%	98,64%	98,24%
Atidėtieji mokesčiai	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Investicijų iš viso	100%	100%	100%	100%	100%
Ilgalaikio turto iš viso	30,15%	74,48%	63,62%	84,59%	81,89%
Atsargos	0,35%	1,55%	0,62%	2,12%	1,73%
Gautinos sumos	5,38%	19,57%	40,98%	66,95%	58,90%
Išankstiniai apmokėjimai	0,70%	1,26%	0,91%	2,33%	2,33%
Grynieji pinigai banke ir kasoje	74,03%	77,62%	57,49%	28,60%	37,05%
Turtas, skirtas perparduoti	19,54%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Trumpalaikio turto iš viso	69,85%	25,52%	36,38%	15,41%	18,11%
Turto iš viso	100%	100%	100%	100%	100%
Įstatinis kapitalas	68,98%	66,64%	65,88%	64,33%	71,97%
Nuosavos akcijos	-0,35%	-0,33%	-0,33%	-0,32%	-0,36%
Rezervai	9,29%	2,90%	3,04%	3,02%	3,97%
Nepaskirstytasis pelnas	22,08%	30,79%	31,41%	32,97%	24,43%
Nuosavo kapitalo iš viso	81,23%	94,17%	93,00%	91,19%	90,38%
Finansinės skolos	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Atidėjimai	100%	100%	100%	100%	100%
Ilgalaikių įsipareigojimų iš viso	2,92%	8,58%	4,87%	3,46%	2,44%
Finansinės skolos	75,72%	7,55%	5,93%	3,11%	4,52%
Skolos tiekėjams	12,17%	56,59%	54,14%	57,38%	72,48%
Atidėjimai	3,41%	9,07%	7,37%	6,31%	6,47%
Pelno mokestis	0,00%	0,02%	0,40%	5,16%	0,00%
Kitos mokėtinos sumos	4,51%	15,48%	24,17%	22,29%	12,13%
Atidėtosios pajamos	1,27%	2,73%	3,11%	2,28%	1,97%
Trumpalaikių įsipareigojimų iš viso	18,22%	5,33%	6,66%	8,51%	9,39%
Įsipareigojimų iš viso	18,77%	5,83%	7,00%	8,81%	9,62%
Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų iš viso	100%	100%	100%	100%	100%

4 PRIEDAS

**AB „DFDS SEAWAYS“ 2008-2012 METŲ BALANSO HORIZONTALI
ANALIZĖ**

Patruojanti bendrovė LTL`000	2008- 2009 m. absolius pokytis	2008- 2009 m.	2009- 2010 m. absolius pokytis	2009- 2010 m.	2010- 2011 m. absolius pokytis	2010- 2011 m.	2011- 2012 m. absolius pokytis	2011- 2012 m.
Nematerialaus turto iš viso	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Pastatai	-134	-3%	-527	-11%	-3248	-74%	-38	-3%
Laivai	1605	3%	-727	-1%	77086	137%	34126	26%
Mašinos ir įrengimai	-135	-29%	-178	-53%	-79	-49%	-63	-78%
Nebaigta statyba	-51	-5%	-796	-79%	1171	555%	794	57%
Žemė	0	0%	0	0%	0	0%	200	0%
Materialaus turto iš viso	1285	2%	-2228	-4%	74930	123%	35019	26%
Investicijos į grupės bendroves	10	0%	0	0%	9	0%	-325	-7%
Investicijos į asocijuotas įmones	-61	-100%	0	0%	0	0%	0	0%
Gautinos sumos	214500	191%	-47119	-14%	59291	21%	-95557	-28%
Atidėtieji mokesčiai	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Investicijų iš viso	214449	183%	-47119	-14%	59300	21%	-95882	-28%
Ilgalaikio turto iš viso	215734	121%	-49347	-13%	134230	39%	-60863	-13%
Atsargos	638	44%	-864	-41%	624	51%	-256	-14%
Gautinos sumos	4169	19%	54438	206%	-22427	-28%	-3947	-7%
Išankstiniai apmokėjimai	-1222	-42%	93	5%	239	13%	124	6%
Gryniesi pinigai banke ir kasoje	-201926	-66%	8539	8%	-88540	-78%	9329	37%
Turtas, skirtas perparduoti	-81000	-100%	0	0%	0	0%	0	0%
Trumpalaikio turto iš viso	-279331	-67%	62196	46%	-110104	-56%	5250	6%
Turto iš viso	-63597	-11%	12849	2%	24126	4%	-55613	-10%
Įstatinis kapitalas	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Nuosavos akcijos	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%

Rezervai	-30314	-68%	850	6%	300	2%	2700	17%
Nepaskirstytasis pelnas	47215	44%	4901	3%	11866	7%	-57572	-34%
Nuosavo kapitalo iš viso	16901	4%	5751	1%	12166	2%	-54872	-11%
Finansinės skolos	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Atidėjimai	-600	-18%	-800	-30%	-121	-7%	-528	-31%
Ilgalaikių įsipareigojimų iš viso	-600	-18%	-800	-30%	-121	-7%	-528	-31%
Finansinės skolos	-82013	-97%	-77	-3%	-699	-31%	668	43%
Skolos tiekėjams	3925	29%	3087	18%	8092	39%	7004	24%
Atidėjimai	-1000	-26%	0	0%	353	13%	31	1%
Pelno mokestis	5	0%	148	2960%	2426	1586%	-2579	-100%
Kitos mokėtinos sumos	-245	-5%	4401	92%	1954	21%	-5169	-46%
Atidėtosios pajamos	-570	-40%	339	40%	-45	-4%	-168	-15%
Trumpalaikių įsipareigojimų iš viso	-79898	-74%	7898	28%	12081	33%	-213	0%
Įsipareigojimų iš viso	-80498	-72%	7098	23%	-36256	-95%	-528	-31%
Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų iš viso	-63597	-11%	12849	2%	24126	4%	-55613	-10%

5 PRIEDAS

„AB DFDS SEAWAYS“ 2008-2012 METŲ PELNO (NUOSTOLIŲ)

ATASKAITA

Patronuojanti bendrovė LTL'000	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.
Pajamos	192590	213518	226413	269562	293338
Sąnaudos					
Su laivais susijusios veiklos sąnaudos	-57236	-36948	-44640		
Frachtavimo sąnaudos	-71181	-114709	-122868		
Personalo sąnaudos	-29209	-37668	-40881		
Kitos veiklos, pardavimų ir administracinės sąnaudos	-13735	-10607	-14261		
Visos sąnaudos	-171361	-199932	-222650	-255661	-327700
Veiklos pelnas prieš nusidėvėjimą (EBITDA)	21229	13586	3763	13901	-34362
Pelnas (nuostolis) iš laivų, pastatų ir terminalų pardavimo	15135	0	-1558		
Nuvertėjimas ir nusidėvėjimas					
Nusidėvėjimas, laivai	-10170	-9919	-10366		
Nusidėvėjimas, kitas ilgalaikis turtas	-271	-269	-238		
Visas nuvertėjimas ir nusidėvėjimas	-10441	-10188	-10604	-29667	-33902
Veiklos pelnas (EBITA)	25923	3398	-8399	-15766	-68264
Asocijuotų įmonių pelno (nuostolių) dalis	-13			0	0
Finansinės pajamos	20074	13813	15076	20969	14599
Finansinės sąnaudos	-3413	-789	-424	-494	-623
Pelnas prieš apmokestinimą	42571	16422	6253	16543	-54288
Pelno mokestis	-422	-509	-529	3081	584
Ataskaitinių metų pelnas	42149	15913	5724	13462	-54827
Nutrauktos veiklos ataskaitinių metų pelnas (nuostolis)	-615	988	27	0	0
Viso ataskaitinių metų pelnas	41534	16901	5751	13462	-54827